

СЛХУ 4/2

148/427

ИЗЛОЖЕНИЕ

ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА

Варненското Окръжие

прѣзь периода 1913 — 1914 год.

Прѣдставено на Варненския Окръженъ Сѣвътъ при
откриване третата му редовна сесия

отъ

ВАРНЕНСКИЯ ОКРЪЖЕНЪ УПРАВИТЕЛЪ

Д. Н. ПЕРЕЛИНГОВЪ.

ВАРНА
Печатница „ЗОРА“ на Д. Костаневъ
1914

1744/914

56

СЛХУ 4/2

ИЗЛОЖЕНИЕ

ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА

Варненското Окръжие

прѣзь периода 1913 — 1914 год.

Прѣдставено на Варненския Окръженъ Съвѣтъ при
откриване третата му редовна сесия

отъ

ВАРНЕНСКИЯ ОКРЪЖЕНЪ УПРАВИТЕЛЪ

Д. Н. ПЕРЕЛИНГОВЪ.

ВАРНА
Печатница „ЗОРЯ“ на Д. Костакевъ
1914

19-000016054

Б. 2437
Д-ка Илборид
Ив. № 13764

ГЛАВА I.

Пространство и население.

Пространството и административното дѣление на окръга си остава същото онова, което имахме миналата година, слѣдъ грозната катастрофа, когато двѣтѣ най-плодородни и въ културно отношение много напреднали околии — Добрическа и Балчишка, както и Куртбунарска околия — бѣха откъснати отъ насъ.

Новообразувани общини сж: Сандѣкчийска, Куртъ-Деренска, Чамурненска и Емировска, а новоприсъединена е къмъ Варненската околия, Ботевската община. Численостъта на населението слѣдъ миналата година е прѣтърпяло измѣнение, както се вижда отъ долната таблица за движението на населението въ окръга:

д) Привърши си направата на жилищното здание на фара Галата пръв мѣсець февруари т. г. — стойность 16,088 лева.

е) Отнетото отъ Балабановъ, Роджовъ и Цѣковъ отъ Вратца прѣдприятие по довършването на новата Варненска Гара се отдаде наново на търгъ на 30 декемврий 1913 г. на прѣдприемача Ст. Гъдевъ отъ Варна съ 25% надъ девиза. Срока за привършване работитѣ е 8 мѣсеца. Стойность съ увѣличение 230,250 лв. Започнато на 4 априль т. г. Прѣхвърлено върху прѣдприемача Перикли Георгиевъ, Тукъ. Извършени работи и доставени материали до 1 септемврий т. г. за около 114,000 лева. Гарата до сега струва изобщо 250 хил. лева.

ж) Драгажнитѣ работи по разширението на Пристанището се прѣкъснаха, за да се започнатъ драгажнитѣ работи въ Бургазъ. Оставатъ да се издрагиратъ само основитѣ на кейовитѣ стѣни, което ще стане слѣдъ като се приготвятъ работитѣ за експлоатирането кариерата „Лжджата“ въ Девненското езеро.

Движението на корабитѣ, стоки и пр. въ пристанището се вижда ясно отъ слѣднитѣ 9 таблици:

ТАБЛИЦА № 1а.

За пристигналитѣ и заминали кораби, внесени въ стоки, платници и добитъкъ прѣзь 1913 год.

№ по рѣдъ	Дружества	КОРАБИ		РАЗНИ СТОКИ		Платници	Добитъкъ		Кафези—птици
		Число	Вмѣстимостъ Р. 1. нето	Всичко	Отъ тѣхъ отъ крайбръжieto Килограми		Еларъ	Дребень	
						Килограми			
		Вмѣстимостъ Р. 1. нето	Всичко	Отъ тѣхъ отъ крайбръжieto Килограми	Еларъ	Дребень			
1	Българско Търг. Пар. Д-во	106	26676	488825	1118375	1784	—	—	30
2	Руское Общ. Пар. и Тор.	67	66557	5281767	—	4113	35	—	10
3	Руское Дун. Общество	9	6480	3339700	—	4	—	—	—
4	Австрийски Ллойдъ	75	168795	10222318	—	2462	—	29	17
5	Дойче Леван. Линиѣ	25	46377	3210173	—	—	—	—	—
6	Джонстонъ Лайнъ	16	33215	4730922	—	—	—	—	—
7	Фрейсине & С-о	18	30022	5216875	—	60	—	—	—
8	Холандско Крал. Д-во	6	11020	1411000	—	—	—	—	—
9	Вескогъ Лоренсъ	3	4004	504000	—	—	—	—	—
10	Унгарско Леван. Д-во	34	22277	4168611	12927	247	—	—	—
11	Джонъ Мак-Дуалъ	3	1535	216740	—	45	—	—	—
12	Итал. Пар. Пар. Д-во	15	23763	635024	—	470	—	—	—
13	Товарни пар. на разни Д-ва	71	92386	66318311	5024770	77	1065	—	56
14	Кораби съ платна	284	6177	10141535	4330500	2	—	—	—
	Всичко	732	539384	119785801	10686572	9269	1100	29	113

— 8 —

ТАБЛИЦА № 1б.

За пристигналитѣ и заминали кораби, внесени въ стоки, платници и добитъкъ прѣзь 1913 год.

№ по рѣдъ	Дружества	КОРАБИ		РАЗНИ СТОКИ		Платници	Добитъкъ		Кафези—птици
		Число	Вмѣстимостъ Р. 1. нето	Всичко	Отъ тѣхъ отъ крайбръжieto Килограми		Еларъ	Дребень	
						Килограми			
		Вмѣстимостъ Р. 1. нето	Всичко	Отъ тѣхъ отъ крайбръжieto Килограми	Еларъ	Дребень			
1	Българско Търг. Пар. Д-во	107	26199	9451064	2994064	2531	4	2584	—
2	Руское Общ. Пар. и Тор.	67	66657	928380	19500	3203	—	—	—
3	Руское Дун. Общество	9	6487	—	—	10	—	—	—
4	Австрийски Ллойдъ	76	171155	20726278	34967	1888	—	393	—
5	Дойче Леван. Линиѣ	25	46377	18790004	—	—	—	—	—
6	Джонстонъ Лайнъ	15	31205	—	—	—	—	—	—
7	Фрейсине & С-о	18	30022	4617859	—	—	—	—	—
8	Холандско Крал. Д-во	6	11020	131000	—	—	—	—	—
9	Вескогъ Лоренсъ	3	4004	159500	—	—	—	—	—
10	Унгарско Леван. Д-во	34	22277	189158	270	417	—	—	—
11	Джонъ Мак-Дуалъ	3	1535	130606	—	44	54	1536	76
12	Итал. Пар. Пар. Д-во	15	23763	901777	—	181	—	—	—
13	Товарни пар. на разни Д-ва	69	89358	42620160	2360	140	4	2285	—
14	Кораби съ платна	281	5213	728922	576491	—	—	—	—
	Всичко	728	535265	99374702	3627652	8414	62	6798	76

— 9 —

ТАБЛИЦА № 2а.

За пристигналите и заминали кораби, внесените стоки, петници и добитък, пръв 1913 г.

№ по редъ	Флагъ	КОРАБИ		РАЗНИ СТОКИ		ПАТНИЦИ		ДОБИТЪКЪ			
		Число	Вмѣстимостъ Р. Т. нето	Всичко	Отъ тѣхъ отъ крайбрежнето	Патници	Едъръ	Дребень	Кафези—птици		
										Килограма	
										Килограма	Килограма
1	Парах. Български	108	29250	4565825	1118375	4786	—	—	30		
2	" Руски	94	90866	20955662	—	4122	1100	—	10		
3	" Австро-Унгарски	111	194853	19733830	12927	3709	—	29	17		
4	" Английски	39	71411	32129117	—	—	—	—	—		
5	" Германски	26	47648	3210173	—	—	—	—	—		
6	" Французски	19	32500	5928335	—	60	—	—	—		
7	" Гръцки	3	1535	216740	—	45	—	—	—		
8	" Холандски	6	11020	1411000	—	—	—	—	—		
9	" Белгийски	1	1512	138679	—	—	—	—	—		
10	" Норвежки	1	1655	1549750	—	—	—	—	—		
11	" Италянски	31	43708	14474905	5024770	470	—	—	—		
12	" Турски	2	2494	1240000	—	—	—	—	—		
13	" Ромънски	1	4755	4090350	—	75	—	—	56		
14	Платн. Български	227	2730	4513000	4273000	2	—	—	—		
15	" Турски	53	3380	5458535	257500	—	—	—	—		
16	" Ромънски	4	67	170000	—	—	—	—	—		
Всичко		732	539384	1197858001	10686572	9269	1100	29	113		

ТАБЛИЦА № 2б.

За пристигналите и заминали кораби, внесените стоки, петници и добитък пръв 1913 г.

№ по редъ	Флагъ	КОРАБИ		РАЗНИ СТОКИ		ПАТНИЦИ		ДОБИТЪКЪ			
		Число	Вмѣстимостъ Р. Т. нето	Всичко	Отъ тѣхъ отъ крайбрежнето	Патници	Дребень	Едъръ	Кафези—птици		
										Килограма	
										Килограма	Килограма
1	Парах. Български	109	28774	9453424	2996424	2540	4	2584	—		
2	" Руски	94	91566	928680	19500	3213	—	—	—		
3	" Австро-Унгарски	111	195754	20915436	35237	2305	—	393	—		
4	" Английски	37	67132	24921500	—	—	—	—	—		
5	" Германски	26	47648	21990004	—	—	—	—	—		
6	" Французски	19	32500	4617859	—	—	—	—	—		
7	" Гръцки	3	1535	130600	—	—	—	—	76		
8	" Холандски	6	11020	131800	—	—	—	—	—		
9	" Белгийски	1	1512	270000	—	—	—	—	—		
10	" Норвежки	1	1655	—	—	—	—	—	—		
11	" Италянски	51	43707	13481777	—	181	—	—	—		
12	" Турски	2	2494	—	—	—	—	—	—		
13	" Ромънски	7	4755	1805500	377297	131	4	2285	—		
14	Платн. Български	225	2710	486094	199194	—	—	—	—		
15	" Турски	52	2436	242828	—	—	—	—	—		
16	" Ромънски	4	67	—	—	—	—	—	—		
Всичко		728	535265	99374702	3627652	8414	62	6798	76		

ТАБЛИЦА № 3.

За влѣзлитѣ въ пристанището Варна и излѣзли отъ него кораби и за внесениѣ и изнесени съ тѣхъ стоки прѣвъ врѣмето отъ 1-й юлий 1913 г. до 30-й юний 1914 г. (по мѣсечно).

№ по редъ	Прѣвъ кой мѣсець	Число на кор.		Внесени СТОКИ	Изнесени СТОКИ
		Присти- гнали	Заминали		
Т О Н И					
1	Юлий 1913 г.	70	63	3712	639
2	Августъ "	71	76	3560	1266
3	Септемврий "	72	69	16062	4711
4	Октомврий "	86	86	27204	14128
5	Ноемврий "	67	67	24168	10885
6	Декемврий "	63	62	16251	31263
7	Януарий 1914 г.	75	73	28289	37010
8	Февруарий "	94	92	19016	34097
9	Мартъ "	109	109	21086	25607
10	Априлъ "	158	151	27229	13304
11	Май "	174	192	19906	29573
12	Юний "	195	193	17976	10712
Всичко		1234	1233	224459	213195

ТАБЛИЦА № 4.

Параходи и платноходи прѣвъ годинитѣ 1907, 1908, 1909, 1910, 1911, 1912 и 1913.

Години	Платноходи		Параходи			Всичко	
	Брой	Тонажъ въ рег. тони	Брой	Тонажъ въ рег. тони	Тонажъ на 1 па- роходъ	Всичко	Тонажъ въ рег. тони
1907	1222	25664	891	820593	920	2113	846257
1908	1045	20588	877	813116	927	1922	833704
1909	1048	24374	990	899359	910	2038	923733
1910	997	20234	1028	982864	955	2025	1003098
1911	816	20441	1107	1025886	926	1923	1046327
1912	878	23128	804	694620	864	1682	717748
1913	284	6177	448	633207	1190	732	539384

ТАБЛИЦА № 5.

Вносъ и износъ и пристанищни приходи прѣзъ
годинитѣ 1907, 1908, 1909, 1910, 1911, 1912 и 1913.

Година	Стоки въ тона			Пристанищ- ни приходи Лева
	Вносъ	Износъ	Всичко	
1907	151752	197096	330848	435815
1908	149723	150709	300432	429786
1909	169949	159697	329646	488025
1910	133198	137244	270442	548371
1911	164519	302383	466902	717440
1912	160357	200585	360942	599448
1913	119785	99374	219159	361647

ТАБЛИЦА № 6.

За движението на корабитѣ и пр. на Българското Търговско Пароходно Дружество
прѣзъ годинитѣ 1907, 1908, 1909, 1910, 1911, 1912 и 1913.

Година	Кораби		Стока въ тони		Пътници		Наговаренъ добитѣкъ въ брой	
	Брой	Общ. тон. рег. тон.	Вносъ	Износъ	Пристигнали	Заминали	Едъръ	Дребенъ
1907	303	103601	12235	13793	11586	15243	1161	34289
1908	280	89757	9155	23648	11310	13312	1405	17485
1909	309	108736	12028	15704	12937	14352	405	9862
1910	313	114352	13801	19433	11821	12058	309	38938
1911	345	107949	12230	20522	11082	10875	116	20303
1912	273	71112	7912	15557	8511	9100	71	16657
1913	106	26676	4388	9451	1784	2531	4	2584

ТАБЛИЦА № 7.

За движението на корабитъ и пр. на гръцкитъ дружества прѣвъ годинигъ 1907, 1908, 1909, 1910, 1911, 1912 и 1913.

Година	Кораби		Стоки въ тона		Пътници		Наговаренъ добитъгъ въ брой	
	Брой	Общ. тон. рег. тон.	Вносъ	Износъ	Пристигнали	Заминали	Едъръ	Дребенъ
1907	143	92400	5097	25286	3303	5687	900	53950
1908	149	84409	8170	27458	3537	7089	744	53429
1909	208	129431	13376	33377	5586	6436	588	46076
1910	180	102711	6318	32198	3423	5890	432	46563
1911	253	147354	6960	53269	6529	5506	1295	51495
1912	140	78640	7171	4594	4511	20375	838	20585
1913	3	1535	216	130	45	44	54	1536

ТАБЛИЦА № 8.

За постъпнитъ по мѣсечно приходи въ Варненското пристанище прѣвъ 1913 год.

МЪСЕЦИ	Корабно право		Фарово право		Санитарно право		Товарно право		Други приходи		Всичко	
	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.	лева	ст.
Януарий	410	—	659	45	403	65	3228	50	235	—	4926	60
Февруарий	477	75	594	05	363	15	5359	60	453	50	7248	05
Мартъ	1470	70	1692	80	1298	45	16514	40	703	50	21679	85
Априль	1728	65	2143	30	1609	50	13240	45	2342	40	21064	30
Май	3668	40	4735	35	3445	10	15098	25	2152	90	29100	60
Юний	2998	90	3520	10	1996	05	14028	—	2645	15	25188	20
Юлий	1966	20	1994	35	929	95	4361	90	1205	40	10457	80
Августъ	1926	15	2513	50	1732	20	8091	15	14313	70	28576	70
Септемврий	3156	40	4041	15	2976	45	10823	70	7914	75	28912	45
Октомврий	7812	05	6737	15	4935	75	33887	45	18455	40	71827	80
Ноемврий	6165	05	5191	80	3280	05	30734	45	23670	05	69041	40
Декемврий	4965	50	4372	85	2287	22	27422	15	4575	95	43623	67
Всичко . . .	36735	75	38195	85	25257	52	182790	—	78667	70	361647	42

ТАБЛИЦА № 9.

За параходнитѣ дружества, които сж посѣщавали пристанището прѣвъ 1913 — 1914 год.

№ поредъ	Наименование на Параходнитѣ Дружества	Съдалище	Агентъ
1	Българско Търг. Пар. Дружество	Варна	Хр. Чамшировъ
2	Руско Общество Парах. и Торговли	Одесса	С. Гиркановъ
3	Руско Дунавско Общество	Одесса	Яв. Найденовъ
4	Австрийски Ллойдъ	Триестъ	П. Терцета
5	Дойче Леванте Линие	Хамбургъ	Бр. Золастъ
6	Хамбургъ—Америка Линие	"	"
7	Римкерсъ Линие	"	Ед. Тедески
8	Адолфъ Делпе	Анверсъ	Бр. Золастъ
9	Джонстонъ Лайнъ	Ливерпулъ	"
10	Фресине и С-ие	Марсилия	С. Пиронковъ
11	Холандско Кралско Дружество	Ротердамъ	Х. Пайкуруичъ
12	Весткогъ Лоренсъ	Лондонъ	М. Станевъ
13	Унгарско Лев. Мореплават. Д-во	Фиуме	С. В. Хофманъ
14	Италианско Народно Дружество	Венеция	Сакалува & Асарело
15	Ионическо Пар. Д-во (Шръстана)	Пирея	Н. Парусияди

Фарове.

Въ района на Варненското Пристанще остана само фара Галата (Калиакра и Шабла останаха въ ромънска територия).

Достави се новъ оптически апаратъ за този фаръ отъ фирмата Barbier, Bernar Sie Turenne, Paris. Новия фаръ почна да функционира на 15 декемврий м. г. вечерта.

—

ГЛАВА III.

Сухопътни съобщения, архитектура и благоустройство.

Желѝзопътните линии оставатъ въ сщцото положение.

Държавни пътища. Слѝдъ демобилизацията, като се завърна служебния персоналъ, планоснимателните и строителните работи се замочнаха и сега имаме положението, описано и изчислено въ слѝдващитѝ изложения и таблици:

I.

Положение на шосейните съобщения въ Варненското Техническо окръжие на 1 юлий 1914 год.

Поради настѝпилитѝ извѝстни събития прѝзъ 1912 и 1913 година, които имаха за слѝдствие измѝнение територията въ извѝстни точки на Българското царство, а съ това — и на Варненското окръжие, мрѝжата на държавните и общинските пътища въ окръга се значително видоизмѝниха. Отъ слѝдующитѝ нѝколко цифри се виждатъ тѝзи измѝнения:

Държавни пътища въ Варненското окръжие.

	Готови шосета			Неготови въ постройка		Неграсирани	Общо всичко готови и неготови
	Добри	Лоши	Всичко	Съ прѝд-приемачъ	Трасирани		
До мобилизацията 17/IX 1912 г. сме имали	248·69	52·60	301·29	101·50	89·65	106·60	599·04
Сега имаме на 1/VII 1914 год.	156·30	32·70	189·00	10·80	35·30	69·90	305·00
Въ по-малко сега имаме	92·39	19·90	112·29	90·70	54·35	36·70	294·04

Значи дължината на готовитѝ шосета е намалена съ 112·29 км., което прави около 37% отъ бившата обща дължина; общата дължина е намалена съ 294·04 км., или съ около 49%, като отъ прѝдприятията въ постройка една дължина отъ 54·35 км. е останала въ територията откъсната отъ Варненското окръжие. Отъ таблицитѝ № № 3 и 5, приложени по-нататъкъ се вижда, че за прѝдприятия по държавните шосета, които къмъ 1 юлий 1912 г. сж били въ постройка, една частъ на сума 369·860 лева сж били привършени до 1 юлий 1914 год., а друга — на сума 1,038,760 лв. сж останали въ постройка и до сега.

Отъ тѝзи прѝдприятия 8 привършени прѝдприятия на обща сума 224,060 лв. и 3 други непривършени на сума 436,800 лв., или всичко 660,860 лв. оставатъ въ завѝтитѝ отъ ромжнитѝ територии.

Общински пътища въ Варненското Окрѝжие.

	Готови шосета			Въ постройка съ прѝд-приемачъ	Трасирани	Всичко
	Добри	Лоши	Всичко			
Имали сме до мобилизацията 17 IX 1912 г.	38·82	24·70	63·52	88·48	74·00	226·00
Имаме сега 1 VII 1914 г.	31·65	24·70	56·35	23·90	42·26	122·51
Имаме по-малко	7·17	—	7·17	64·58	31·74	103·49

Отъ горните цифри изтъква, че въпрѝки това, че 10 км. отъ шосета Синдель-Чалж-махле, които сж били въ постройка до 1 Юлий 1912 г., а сега сж свършени — пакъ дължината на готовитѝ пътища е намалѝлъ 7.17 км., а сщцо и шосетата въ постройка сж намалѝ-

ни съ 64.58 км. Освѣнъ това, въпрѣки, че се тра-
сираха прѣзъ годината нови шосета 15½ км., обаче
дължината на трасиранитѣ шосета е намалѣла съ 31.74
км., а общата дължина на готовитѣ и въ постройка шо-
сета е спаднала отъ 226 км. на 122.51 т. е. съ 103.49
или съ 46%. Разликата се дължи на оставение въ от-
къснатата частъ отъ окръга частъ отъ готовитѣ и въ
постояката общински шосета. Отъ таблици № № 4 и 6
приложени понататъкъ се вижда, че отъ прѣдприяти-
ята въ постройка на 1 Юлий 1012 г., отъ които частъ
на сума 809,000 лв. сж били привършени да 1 Юлий
1914 г., а други на сума 581,000 лева сж останали въ
постройка, — въ земитѣ завзети отъ Ромжния сж оста-
нали 13 прѣдприятия на обща сума 337,100+451,500
=788,600 лева.

Всички прѣдприятия на държавни и общински пъ-
тища сж останали въ Ромжния 1,449,460 или кръгло
1½ милиона вѣнъ отъ сумитѣ изплатени за шосета,
които сж били привършени да 1 юлий 1912 година, и
които шифриратъ на нѣколко милиони лева.

Тукъ подолу въ нѣколко таблици даваме положи-
ението на държавнитѣ и общинскитѣ пътища къмъ 1
юлий 1914 год., както и прѣдприятията по тѣзи пътища.

ТАБЛИЦА № 1.
За състоянието на държавнитѣ пътища на 30 юний 1914 год.

№ по редъ	Наименование на пѣтищата	Готови			Въ постройка			Всичко	Въ прѣ-примачъ	Траси-рани	Не траси-рани	Всичко	Забѣлѣжка
		Добри	Лоши	Всичко	Съ прѣ-примачъ	Траси-рани	Не траси-рани						
1	Варна — Евксиноградъ	7.50	—	7.50	—	—	7.50	—	—	—	—	7.50	Отдѣля се при км. 14+000 отъ шосето Варна — Добричъ. Частъта 10.80 км. въ постройка е на прѣвръшване. Отдѣля се при км. 0+150 отъ шосето Провадия — Гарата.
2	Варна — Бургасъ	34.75	—	34.75	—	—	34.75	—	5.40	17.00	—	57.15	
3	(Варна) Байрабаши — Коз-луджа — Ясгеле — Шуменъ	19.60	13.50	33.10	—	—	33.10	—	13.90	—	—	47.00	
4	Варна — Добричъ	29.70	—	29.70	—	—	29.70	—	—	—	—	29.70	
5	Провадия — Айтосъ	19.60	1.40	21.00	10.80	—	21.00	10.80	5.80	—	—	37.60	
6	Провадия — Гарата	1.40	—	1.40	—	—	1.40	—	—	—	—	1.40	
7	Провадия — Куртбунаръ (до границата)	26.95	—	26.95	—	—	26.95	—	10.20	10.80	—	47.95	
8	Гара Девня — р. Девня — Ясгеле	0.80	17.80	18.70	—	—	18.70	—	—	—	—	18.60	
9	Варна — Балчикъ	16.00	—	16.00	—	—	16.00	—	—	—	—	16.00	
10	Ясгеле — Добричъ	не за по ч на	не за по ч на	не за по ч на	то	то	не за по ч на	то	—	27.00	—	27.00	
11	Провадия — р. Девня	не за по ч на	не за по ч на	не за по ч на	то	то	не за по ч на	то	15.10	15.10	—	15.10	
	Всичко държавни шосета	156.30	32.70	189.00	10.80	35.30	189.00	10.80	35.30	69.90	—	305.00	

ТАБЛИЦА № 2.

За състоянието на започнатитѣ общински пѣтища на 30-й юний 1914 година.

№ по редъ	Наименование на пѣтищата	П ѣ т и щ а						Забѣлѣжка																																																								
		Готови			Въ пост-ройка		А всичко																																																									
		Добри	Лоши	Всичко	Съ прѣд-присмачъ	Трасира-ни																																																										
1	Евксиноградъ—мор. санаториумъ	4 50	—	4 50	—	—	4 50	{ Строи се отъ кринината на гара Девня.																																																								
2	Гара Девня — тържището	2 90	—	2 90	—	—	2 90																																																									
3	Синделъ—Чаля-мах.—Н.-Орѣхов.	10 00	—	10 00	4 17	20 83	35 00	{ Отдѣля се при км. 4 + 400 отъ шосето Варна—Добричъ.																																																								
4	Варна — Девня (старо шосе за Шуменъ).	—	24 00	24 00	—	—	24 00																																																									
5	Варна—Голѣма-Франга	6 80	0 70	7 50	—	—	7 50	{ Отдѣля се при км. 5 + 500 отъ шосето Провадия—Айтосъ.																																																								
6	Провадия — Градинарово	—	—	—	7 35	8 17	15 52																																																									
7	Варна — Галата	—	—	—	1 98	0 22	2 20	{ Отд. се при км. 3 + 227 отъ шосето Варна—Бургасъ.																																																								
8	Невша — гара Невша	3 20	—	3 20	—	—	3 20	{ Строи се отъ кринината на гара Вълчидолъ.																																																								
9	Гара Вълчидолъ — с. Куртдере	—	—	—	—	0 50	0 50																																																									
10	Гюндооду—Николаевка-пашантъ	—	—	—	5 00	4 13	9 13	{ Отд. се при км. 24 + 20 отъ шос. Варна—Шуменъ																																																								
11	Провадия — Када-кйой	—	—	—	4 40	2 46	6 86	{ Отд. се при км. 24 + 100 отъ шосето Пров.—Айтосъ																																																								
12	Синделъ — Аврентъ	—	—	—	—	5 95	5 95	{ Отд. се при км. 0 + 949 отъ шос. Синд.-Чаля-мах.																																																								
13	Прѣлѣзи — Варна—Добричъ	1 55	—	1 55	—	—	1 55	{ <table border="0"> <tr> <td>14</td> <td>„ Бургазъ</td> <td>0 40</td> <td>—</td> <td>0 40</td> <td>0 40</td> <td>—</td> <td>0 80</td> </tr> <tr> <td>15</td> <td>„ Санаториума</td> <td>0 45</td> <td>—</td> <td>0 45</td> <td>—</td> <td>—</td> <td>0 45</td> </tr> <tr> <td>16</td> <td>„ Провадия—Айтосъ</td> <td>0 65</td> <td>—</td> <td>0 65</td> <td>0 15</td> <td>—</td> <td>0 80</td> </tr> <tr> <td>17</td> <td>„ Провадия—Куртбунаръ</td> <td>0 40</td> <td>—</td> <td>0 40</td> <td>0 45</td> <td>—</td> <td>0 85</td> </tr> <tr> <td>18</td> <td>„ Варна—Голѣм.-Франга</td> <td>0 35</td> <td>—</td> <td>0 35</td> <td>—</td> <td>—</td> <td>0 35</td> </tr> <tr> <td>19</td> <td>„ Варна—Балчикъ</td> <td>0 45</td> <td>—</td> <td>0 45</td> <td>—</td> <td>—</td> <td>0 45</td> </tr> <tr> <td colspan="2">А всичко.</td> <td>31 65</td> <td>24 70</td> <td>56 35</td> <td>23 90</td> <td>42 26</td> <td>122 51</td> </tr> </table>	14	„ Бургазъ	0 40	—	0 40	0 40	—	0 80	15	„ Санаториума	0 45	—	0 45	—	—	0 45	16	„ Провадия—Айтосъ	0 65	—	0 65	0 15	—	0 80	17	„ Провадия—Куртбунаръ	0 40	—	0 40	0 45	—	0 85	18	„ Варна—Голѣм.-Франга	0 35	—	0 35	—	—	0 35	19	„ Варна—Балчикъ	0 45	—	0 45	—	—	0 45	А всичко.		31 65	24 70	56 35	23 90	42 26	122 51
14	„ Бургазъ	0 40	—	0 40	0 40	—	0 80																																																									
15	„ Санаториума	0 45	—	0 45	—	—	0 45																																																									
16	„ Провадия—Айтосъ	0 65	—	0 65	0 15	—	0 80																																																									
17	„ Провадия—Куртбунаръ	0 40	—	0 40	0 45	—	0 85																																																									
18	„ Варна—Голѣм.-Франга	0 35	—	0 35	—	—	0 35																																																									
19	„ Варна—Балчикъ	0 45	—	0 45	—	—	0 45																																																									
А всичко.		31 65	24 70	56 35	23 90	42 26	122 51																																																									

ТАБЛИЦА № 3.

За прѣдприятіята по държавнитѣ пѣтища въ Варненското Окръжие, които сѣ привършени въ промежутъка отъ 1 юлий 1912 г. до 30 юний 1914 год.

№ по редъ	Наименование на прѣдприятieto	Девизна стойность	Забѣлѣжка																																																
1	Довършване работитѣ по направа държавното шосе Варна—Бургасъ км. 24+500 30+700	52000	{ <table border="0"> <tr> <td>2</td> <td>Прѣправка шосето Варна—Добричъ км. 36—41</td> <td>49000</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>Прѣправка шосето Варна—Добричъ км. 41—46 и направа единъ кантонъ</td> <td>52000</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>Прѣправление на шосето Добричъ — Балчикъ между км. 17+500 33+300 заедно съ поправка на искусствениятъ съоръжения</td> <td>75000</td> </tr> <tr> <td>5</td> <td>Прѣправка шосето Добричъ — Балчикъ км. 14 — 17+500</td> <td>25060</td> </tr> <tr> <td>6</td> <td>Доставка материялъ за подръжка и укрѣпяване откоситѣ на държ. шосе Варна — Добричъ км. 1 — 31</td> <td>81000</td> </tr> <tr> <td>7</td> <td>Доставка на шосеенъ материялъ и укрѣпяване окопитѣ и откоситѣ между км. 6 — 22 шосе Варна—Балчикъ</td> <td>20000</td> </tr> <tr> <td>8</td> <td>Доставка материялъ за подръжката и укрѣпение откоситѣ на държ. шосе Варна—Балчикъ км. 10—23</td> <td>14000</td> </tr> <tr> <td>9</td> <td>Доставка материялъ за подръжката и укрѣпение откоситѣ на държавното шосе Варна — Бургасъ км. 1—16 и 31—35</td> <td>12000</td> </tr> <tr> <td>10</td> <td>Доставка на шосеенъ материялъ за подръжка на държавното шосе Варна — Евксиноградъ км. 1+300 6+900</td> <td>11000</td> </tr> <tr> <td>11</td> <td>Доискарвание два кантона при км. 10+500 — 34+240 по шосето Варна — Балчикъ</td> <td>6500</td> </tr> <tr> <td>12</td> <td>Доставка материялъ за подръжка и направа облицовка на откоситѣ на шосето Каварна — Пристанището</td> <td>8000</td> </tr> <tr> <td>13</td> <td>Доставка на шосеенъ материялъ за подръжка шосето Балчикъ—Варна км. 2—23.</td> <td>5560</td> </tr> <tr> <td>14</td> <td>Доставка на 330 м³ трошени камъни за подръжка шосето Варна—Бургазъ км. 16—24+540</td> <td>40000</td> </tr> <tr> <td>15</td> <td>Направа 5 водостока съ по 60 см. отворъ, между км. 24 32 по шосето Варна — Балчикъ</td> <td>3000</td> </tr> <tr> <td>16</td> <td>Доставка материялъ за подръжка шосето Гара Девня — р. Девня.</td> <td>1800</td> </tr> <tr> <td colspan="2">Всичко</td> <td>369860</td> </tr> </table>	2	Прѣправка шосето Варна—Добричъ км. 36—41	49000	3	Прѣправка шосето Варна—Добричъ км. 41—46 и направа единъ кантонъ	52000	4	Прѣправление на шосето Добричъ — Балчикъ между км. 17+500 33+300 заедно съ поправка на искусствениятъ съоръжения	75000	5	Прѣправка шосето Добричъ — Балчикъ км. 14 — 17+500	25060	6	Доставка материялъ за подръжка и укрѣпяване откоситѣ на държ. шосе Варна — Добричъ км. 1 — 31	81000	7	Доставка на шосеенъ материялъ и укрѣпяване окопитѣ и откоситѣ между км. 6 — 22 шосе Варна—Балчикъ	20000	8	Доставка материялъ за подръжката и укрѣпение откоситѣ на държ. шосе Варна—Балчикъ км. 10—23	14000	9	Доставка материялъ за подръжката и укрѣпение откоситѣ на държавното шосе Варна — Бургасъ км. 1—16 и 31—35	12000	10	Доставка на шосеенъ материялъ за подръжка на държавното шосе Варна — Евксиноградъ км. 1+300 6+900	11000	11	Доискарвание два кантона при км. 10+500 — 34+240 по шосето Варна — Балчикъ	6500	12	Доставка материялъ за подръжка и направа облицовка на откоситѣ на шосето Каварна — Пристанището	8000	13	Доставка на шосеенъ материялъ за подръжка шосето Балчикъ—Варна км. 2—23.	5560	14	Доставка на 330 м ³ трошени камъни за подръжка шосето Варна—Бургазъ км. 16—24+540	40000	15	Направа 5 водостока съ по 60 см. отворъ, между км. 24 32 по шосето Варна — Балчикъ	3000	16	Доставка материялъ за подръжка шосето Гара Девня — р. Девня.	1800	Всичко		369860
2	Прѣправка шосето Варна—Добричъ км. 36—41	49000																																																	
3	Прѣправка шосето Варна—Добричъ км. 41—46 и направа единъ кантонъ	52000																																																	
4	Прѣправление на шосето Добричъ — Балчикъ между км. 17+500 33+300 заедно съ поправка на искусствениятъ съоръжения	75000																																																	
5	Прѣправка шосето Добричъ — Балчикъ км. 14 — 17+500	25060																																																	
6	Доставка материялъ за подръжка и укрѣпяване откоситѣ на държ. шосе Варна — Добричъ км. 1 — 31	81000																																																	
7	Доставка на шосеенъ материялъ и укрѣпяване окопитѣ и откоситѣ между км. 6 — 22 шосе Варна—Балчикъ	20000																																																	
8	Доставка материялъ за подръжката и укрѣпение откоситѣ на държ. шосе Варна—Балчикъ км. 10—23	14000																																																	
9	Доставка материялъ за подръжката и укрѣпение откоситѣ на държавното шосе Варна — Бургасъ км. 1—16 и 31—35	12000																																																	
10	Доставка на шосеенъ материялъ за подръжка на държавното шосе Варна — Евксиноградъ км. 1+300 6+900	11000																																																	
11	Доискарвание два кантона при км. 10+500 — 34+240 по шосето Варна — Балчикъ	6500																																																	
12	Доставка материялъ за подръжка и направа облицовка на откоситѣ на шосето Каварна — Пристанището	8000																																																	
13	Доставка на шосеенъ материялъ за подръжка шосето Балчикъ—Варна км. 2—23.	5560																																																	
14	Доставка на 330 м ³ трошени камъни за подръжка шосето Варна—Бургазъ км. 16—24+540	40000																																																	
15	Направа 5 водостока съ по 60 см. отворъ, между км. 24 32 по шосето Варна — Балчикъ	3000																																																	
16	Доставка материялъ за подръжка шосето Гара Девня — р. Девня.	1800																																																	
Всичко		369860																																																	

ТАБЛИЦА № 4.

За прѣдприятіята по общинскитѣ пѣтища въ Варненското окръжие, които сж привършени въ промежутъка отъ 1 Юлий 1912 г. до 30 Юний 1914 г.

№ по редъ	Наименование на прѣдприетието	Девизна стойн.	Забѣл.	
1	Направа на общ. пѣтъ (Варна) Баиръ-бащи — Козлуджа, между км. 0 ⁺⁰⁰⁰ —19 ⁺⁶⁰⁸	170000	Прѣдприятіята по № 3, 4, 5, 8, 9, 10, 13, 14 и 15 на обща сума 337100 лв. останала въ територията окупирана отъ Румѣнитѣ.	
2	Направа общин. пѣтъ Синдель—Чалж-махле км. 0—9 ⁺⁸⁴⁸	123000		
3	Направа общин. шосе Добричъ—Кара-кжшла км. 18 ⁺²⁷⁴ —28 ⁺³⁰⁰	140000		
4	Направа общин. шосе Каралезъ—Пчеларово км. 0—5 ⁺⁷¹⁰	77000		
5	Направа общин. шосе Каралезъ—Пчеларово км. 5 ⁺⁷¹⁰ —10 ⁺³¹⁰	61000		
6	Направа общ. шосе Ясж-тепе—Караджа-отъ км. 15 ⁺²⁴⁰ —26 ⁺⁹¹¹	148000		
7	Направа каменната настилка и искусств. съоръжения на шосето въ с. Рѣка-Девня отъ тържището до текстил. фабрика „Кирилъ“	14000		Строи се отъ кри-нинната
8	Направа общинското шосе Каварна—Шабла км. 0 ⁺⁰⁰⁰ —0 ⁺⁴⁶⁸	17000		
9	Направа общинското шосе Каварна—Шабла км. 0 ⁺⁴⁶⁸ —1 ⁺⁰⁵⁴	6500		
10	Доставка материялъ за поддръжка общин. шосе Балчикъ—Гурково км. 2 ⁺¹²⁵ —10 ⁺⁹⁵⁰	6500		
11	Доставка 300 м. ³ трош. камъни и укрѣпяване откоситѣ и окопитѣ на общ. пѣтъ Варна—Мънастиря Св. Константинъ км. 6 ⁺⁹⁰⁰ —9 ⁺⁶⁰⁰	4000		
12	Доставка материяли и направа прѣлѣзи, между км. 1 ⁺⁶⁰⁰ —7 ⁺⁶⁵⁰ на шос. Варна—Гол. Франга	6400		
13	Направа 26 прѣлѣзи по шосетата въ Балчикски технически участък	10400		
14	Направа 3 кантона по общинскитѣ пѣтища въ Балчикски технически участък	17000		
15	Доискарване кантонерския домъ при км. 12 по общинското шосе Гурково—Ели-бей	1700		
16	Направа прѣлѣзи при кръстосвание на между селскитѣ пѣтища съ шосето Провадия—Куртбунаръ км. 0—15	6500		
	Всичко . . .	809000		

ТАБЛИЦА № 5.

За прѣдприятіята по държавнитѣ пѣтища въ Варнен. окръжие, които не сж били още привършени до 30 юний 1914 г.

№ по редъ	Наименование на прѣдприятіята	Девизна стойность	Забѣлѣжка
1	Направа шосето Провадия—Айтось км. 21 ⁺³⁴² —32 ⁺⁰¹³ заедно съ проектиранитѣ по него искусствени съоръжения	180.000	Прѣдприятіята по № 3, 5 и 8 на обща сума 436,800 лева оставатъ въ територията, окупирана отъ румѣнитѣ
2	Направа на два каменни сводови моста съ по 3 отвора по 20 м. на р. Камчия при км. 26 ⁺⁹⁹² и 35 ⁺⁸²⁵ на шосето Провадия—Айтось	240.000	
3	Направа държав. шосе Варна—Добричъ—Силистра вл. 71 ⁺⁴⁶⁴ —94 ⁺²⁹³	305.000	
4	Направа на зидаревитѣ работи на желѣзния мостъ съ 2 отвора по 45 м. на р. Камчия при Лонгоза, км. 30 ⁺⁷⁵³ шосе Варна—Бургасъ	130.000	
5	Направа държ. шосе Варна—Добричъ—Силистра, км. 94 ⁺²⁹³ —104 ⁺²²⁹	124.000	
6	Доставка на материялъ за поддръжка и направа прѣлѣзи на държавното шосе Варна—Бургасъ км. 1—35	30.000	
7	Доставка материялъ за поддръжка на шосето гара Провадия—гр. Провадия—Айтось км. 0—20	20.000	
8	Прѣправение моста км. 7 ⁺⁸⁴⁰ и доставка материялъ за поддръжка км. 0—6 по шосето Добричъ—Балчикъ	7.800	
9	Доставка на 180 м. ³ трошени камъни за поддръжка на държавното шосе Варна—Бургасъ км. 1—4	1.980	
	Всичко	1.038.780	

ТАБЛИЦА № 6.

За прѣдприятіята по общинскитѣ пѣтица въ Варненското Окръжие, които не сж били още довършени до 30 юний 1914 година.

№ по редъ	Наименование на прѣдприятieto	Девизна стойность	Забѣлка
1	Направа шосето Куртъ-бунаръ—Кочмаръ—Трупчуларъ, заедно съ изкуственитѣ съоръжения между км. 0—10.	118.000	Прѣдприятіята подъ № № 1, 2, 3 и 5 на обща сума 451.500 лв. останаха въ територията, окупирана отъ Ромѣния.
2	Направа шосето Добричъ—Кара-кѣшла, между км. 28 ⁺³⁰⁰ —38 ⁺³⁰⁰	112.500	
3	Направа шосето Ели-бей-Било киломтр. 18—30.	149.000	
4	Направа шосето Варна—Ст.-Орѣхово, Долни Чифликъ км. 35 ⁺⁰⁰⁰ —39 ⁺¹⁷⁰	77.500	
5	Направа шосето Карапелитъ-бей-бунаръ км. 24—31 ⁺¹⁰⁰ ,	72.000	
6	Направа общинското шосе (Провадия) Фетекъой—Градинарово км. 5 ⁺⁵⁸⁰ —9 ⁺⁴⁸⁰ .	50.000	
7	Доставка на пѣтенъ материалъ за поддържане общинското шосе Невша—Гара Невша.	2.000	
	Всичко .	581.000	

ТАБЛИЦА № 7.

За прѣдприятіята по държавнитѣ пѣтица въ Варн. Окръжие, които сж обявени и ония, които подлежатъ на обявяване слѣдъ 30 юний 1914 година.

№ по редъ	Наименование на прѣдприятieto	Девизната стойность
1	Направа на държавното шосе Варна—Баирбаши—Козлуджа—Ясж-тепе—Шуменъ, между км. 33 ⁺⁶⁰⁰ (с. Козлуджа) и км. 47 ⁺⁵²⁴ (с. Ясж-тепе)	165000
2	Направа държ. шосе Провадия—Айтосъ между км. 32 ⁺⁰¹³ —36 ⁺³⁴³	47000
3	Направа дренажъ за схващане подпочвенитѣ води при подвижний теренъ км. 6 ⁺⁵⁰⁰ шосе Варна Евксиноградъ	48000
4	Направа на държ. шосе Варна—Бургасъ между км. 34 ⁺⁷⁹⁵ (с. Старо-Орѣхово) и км. 40 ⁺¹⁸⁵ (с. Арнаутларъ)	50000
5	Замѣняване съ желѣзни прогнититѣ дърв. врѣхни конструкции на мостоветѣ при км. 15 ⁺²⁵¹ , 16 ⁺⁰⁷⁹ , 16 ⁺⁷¹⁶ и 18 ⁺⁴²⁰ шосе Провадия—Айтосъ	12000
6	Доставка материали за поддръжката на държ. шосе Провадия—Гарата	2000
7	Направа на укрѣпител. работи (digue) на уламата при км. 4 ⁺⁰⁰⁰ по държ. шосе Варна—Добричъ	750
8	Направа на тел. ограда около двороветѣ на кантонер. домове при км. 7 ⁺⁰⁰⁰ —13 ⁺⁴⁰⁰ и 18 ⁺⁰⁰⁰ по шосето Баирбаши—Козлуджа	1900
9	Сѣщо за кантонитѣ при км. 15 и 20 по шосето Провадия—Куртбунаръ	1200
10	Сѣщо за кантонитѣ при км. 17 ⁺⁶⁰⁰ —25 ⁺⁶⁰⁰ по шосето Провадия—Айтосъ	1250
	Всичко . . .	329100

ТАБЛИЦА № 8.

За прѣдприятията по Общинскитѣ пѣтища въ Варненското Окръжие, които сж обявени и ония които подлежат на обявяване слѣдъ 30 юний 1914 г.

№ по редъ	Наименование на прѣдприятието	Девизната стойность
1	Направа общинското шосе Провадия-Граднарово, между км. 9 ⁺⁴⁷⁵ — 12 ⁺⁹²² .	50.000
2	Направа общ. шосе (Варна) Гюндооду—Николаевка — Пашаитъ между км. 24 ⁺²²⁰ — 29 ⁺²⁰⁰	49.500
3	Направа общински пѣть Варна — Галата, между км. 3 ⁺²²⁷ — 5 ⁺²⁰⁴	25.000
4	Направа общински пѣть Провадия — Каджъкой, между км. 2 ⁺¹⁰¹ — 6 ⁺⁵⁰¹	50.000
5	Направа общинското шосе (Варна) Старо-Орѣхово — Долний - Чифликъ между км. 39 ⁺¹⁷⁰ — 41 ⁺⁵⁰⁰	45.500
6	Направа на общинското шосе с. Куртдере — гара Вълчи-долъ км. 0 — 0 ⁺⁵⁰⁰	20.000
7	Направа телена ограда около дворичата на кантонерскитѣ домове при км. 3 ⁺⁶⁰⁰ — 8 ⁺⁴⁰⁰ по шосето Синделъ — Чалъ-махле	1.400
8	Сжцо за кантона при км 2 ⁺⁰⁰¹ по шосето Невша — гара-Невша	700
	Всичко . .	222.100

II.

ТАБЛИЦА № 9.

Свѣдения за държавнитѣ прѣдприятия по Архитектурата, които сж привършени прѣзъ врѣмето отъ 1 юлий 1911 до 30 юний 1914 година.

№ по редъ	Наименование на прѣдприятията	Девизната стойность	Забѣжка
1	Построяване вторий етажъ надъ административния павилионъ при Варненската Държавна Болница	60.000	
2	Направа на инсталация за централното отопление на Дѣтския морски Санаториумъ	17.570	
3	Направа врати и прозорци на административния павилионъ на Варненската Държавна Болница	17,050	
4	Направа на инсталация за парно отопление на II-й етажъ на Държавната Болница въ гр. Варна	11.800	
5	Направа на инсталация за парно отопление въ Аквариума	9.258	
6	Направа конюшна при полиц. участъкъ при „Пода“ на Камчиата	5.000	
7	Направа на парапети на главнитѣ и второстепенитѣ стълби и за терасото въ Аквариума въ г. Варна	4.822	
8	Направа каменна стълба и желѣзентъ парапетъ въ морския Дѣтски Санаториумъ	1.530	
	Всичко	127.030	

ТАБЛИЦА № 10.

Свѣдения

За държавнитѣ прѣдприятия по Архитектурата, които сж останали въ постройка на 30.VI 1914 год.

№ по редъ	Наименование на прѣдприятията	Девизна стойность
1	Направа на външна мазилка на II-й етажъ на административния павилионъ и разширение кухнянитѣ помѣщения и други работи въ Държав. болница въ гр. Варна	48.000
2	Направа инсталация въ Зоологическата станция съ аквариумъ за снабдяването ѝ съ морска и сладка вода	38.435
3	Уравняване и канализиране двора на дѣтския морски санаториумъ край гр. Варна	24.545
4	Направа тротоари около Дѣвическата гимназия	17.550
5	Направа електрическа инсталация за освѣтление и сигнализация въ Варненската Държавна болница	12.384
6	Направа електрическа инсталация за освѣтление, грѣмоотвода и сигнализация въ аквариума въ гр. Варна	4.444
7	Направа на електрическата инсталация за освѣтление въ зданието на Варненската и Прѣславска Митрополия.	2.400
	Всичко .	147.758

ТАБЛИЦА № 11.

Свѣдения за държавнитѣ прѣдприятия по архитектурата, на които търговетѣ сж назначени или ще се назначатъ слѣдъ 30 юний 1914 год.

№ по редъ	Наименование на прѣдприятието	Девизната стойность	Забѣлжка
1	Направа джамлъци за открититѣ веранди и на двата етажа на Дѣтския Морски Санаториумъ край Варна.	17.600	
2	Доставка и направа електрически по-дигатели въ Варненската Държавна Болница въ Варна.	12.000	
3	Направа пристройка къмъ пералнята и гладачницата при Варнен. Държ. Болница, въ гр. Варна.	4.000	
4	Поправки въ карантинния павилионъ, карантинни бараки и карантинни телефонни помѣщения, край гр. Варна.	3.850	
5	Направа една барака въ Дѣтския Морски Санаториумъ.	3.000	
6	Боядисване вътрѣшнитѣ стѣни и таванитѣ на болницата въ гр. Провадия.	1.200	
	Всичко	41.550	

ТАБЛИЦА № 12.

Свѣдения за училищнитѣ постройки, които сж привършени отъ 1 юлий 1912 до 30 юний 1914 год.

№ по редъ	Наименование на прѣдприятието	Девизната стойность	Забѣлжка
1	Училище съ 4 кл. стаи въ с. Невша, Провад. околия.	30.000	Учил. постройки недовършени на 1 VI 1914 г. нѣма.
2	Прогимназия въ с. Авренъ, Варненска околия.	30.000	
3	Училище съ 2 кл. стаи въ с. Балдъръ-къой, Провад.	17.000	
4	Учил. здание съ 2 кл. стаи въ с. Дишъ-пудакъ, Варн.	17.000	
5	Училище съ 2 кл. стаи въ с. Чайлакъ, Провад. околия	17.000	
6	Училище съ 1 кл. стаи въ с. Ахъръ-къой, Пров. окол.	8.000	
	Всичко	119.000	

ТАБЛИЦА № 13.

Свѣдения за училищнитѣ сгради за които сж съставени тържни книжа, но не сж още отдадени на прѣдприемачъ до 1 юлий 1914 г.

№ по редъ	Наименование на прѣдприятието	Девизната стойность
1	Направа училище съ 3 класни стаи въ с. Горни-Чифликъ	26.600
2	Направа основно училище съ 2 стаи въ с. Ново-село	20.500
3	Направа училище съ 2 класни стаи въ с. Невша	20.000
4	Направа училище съ 2 кл. стаи въ с. Касъмларъ	18.480
5	Сжщо въ с. Кьомюрлюкъ	18.480
6	Направа нуждници за у-лице въ с. Кьомюрлюкъ	1.750
7	Направа основното училище въ с. Индже-кьой	1.100
8	Разширение съ 2 класни стаи училището въ с. Градинарево	9.200
9	Направа една класна стая къмъ училището въ с. Комарево	8.200
10	Пристройка къмъ училището въ с. Кжзхджиларъ	5.700
11	Направа ограда въ с. Пашайдъ	3.050
12	Направа училище въ Нова Шилка	12.000
13	Ремонтиране училището въ с. Бѣлево	2.000
14	Направа нуждникъ на прогимназията въ с. Козлуджа	1.780
	Всичко	158.740

ТАБЛИЦА 14.

Свѣдения за общественитѣ постройки извършвани прѣз отчетный периодъ и ръководени отъ държавната техническа власть.

№ по редъ	Наименование на прѣдприятието	Девизната стойность
1	Църква въ г. Провадия	72.500
2	Амбулатория въ с. Арнаутларъ	21.500
3	Параклисъ въ с. Гьокче-Дюлюкъ	12.500
4	Параклисъ въ с. Купусчий	11.000
	Всичко	117.500

III.

СВѢДЕНИЯ

За извършенитѣ работи отъ Кооперативно-Планоснемачний персоналъ въ Варненското Окръжие за врѣме отъ 1 септемврий 1913 до 31 юлий 1914 год.

Работи по прилагане плановѣтъ на села съ утвърдени регулационни проекти.

По прилагане утвърденитѣ планове на селата: Галата, Бѣлево (Гебедже), Козлуджа, с. Девня, Рѣката Девня и Ново село, е извършено:

1) Частно за селата (Галата и Ново-село) сж извършени окончателно всички квадратурни изчисления, на всички отдѣлни дворове и парцели включително всички придаваеми и отчуждаеми части отъ частнитѣ дворове, както и прѣсмѣтанята на отдѣлнитѣ квартали и улици за направа на нуждитѣ рекапитулации.

Частични прѣсмѣтаня на квадратурни изчисления за селата: Бѣлево (Гебедже), Козлуджа, Девня и Рѣката Девня, е извършено прѣсмѣтането на 183 частни дворове и парцели включително и придаваеми и отчуждаеми части.

Общо въ всички села съ утвърдени регулационни планове сж дадени:

1) 165 строителни линии, 21 парцелирания на отдѣлни общински мѣста и дадени линии за крайулични ограждения по общо продължение на 3 отдѣлни улици.

2) Копирани и издадени 33 скици за частни и общи мѣста.

3) Поставени и реперирани 69 осови кръстовища и прѣреперирани 18 такива.

4) Координатно сж изчислени 234 осови кръстовища,

5) Визирание жглитъ на 122 осови кръстовища и мѣрене дължината помежду имъ.

6) Нанисане и туширане регулации въ общи планове.

7) Пантографиране регулации отъ подробни въ общи планове, (частно за плана на с. Рѣка Девня).

8) Попълване снимкитъ съ недоснети частни мѣста, ниви, ливади, воденици, новопостроени сгради, кантони и др. нанисанието имъ въ плановетъ, туширането имъ както и др. канцеларски работи.

Работи по плана на проучената но не утвърдена още регулация на с. Градинарово.

1) По плана на с. Градинарово на което утвърждение регулацията е почти прѣдстояща, е извършено поставянието на 74 осови кръстовища и даване 69 строителни линии.

Работи по планове на села съ проучена регулация.

Прѣвъ текущата година отъ Министерството на Благоустройството сж проучени регулациитъ на селата: Аджемлеръ, Николаевка, Гара Оборище и Ясж-тепе.

По плановетъ на сжщитъ села отъ планоснемачното бюро е извършено туширане регулацията включително нумериранието на отдѣлнитъ квартали и парцели и издаване на три скици (частъ по плана за с. Аджемлеръ) и попълване разписнитъ листове съ нумерата за кварталитъ и парцелитъ (по плановетъ на селата Аджемлеръ, Николаевка и гара Оборище).

Работи по плановетъ на села, които планове сж още въ работа.

1) По плана на с. Асълъ Бейлий. Извършване нумерацията и съставяне списъкъ на стопанитъ и копиране $2\frac{1}{2}$ копия отъ подробнитъ планове.

Забѣлѣжка. Плана на селото Асълъ Бейлий ще бжде готовъ за проучване регулацията, слѣдъ като се изработи и останалото още $\frac{1}{2}$ копие.

2) По плана на с. Вълчи долъ е извършено приготвянието листоветъ за плана, нанисане и туширане на подробната снимка, копиране и колориране плановетъ. Изобщо плана е приготвенъ за проучване регулацията. Освѣнъ това по сжщия планъ сж дадени двѣ строителни линии и приготвени двѣ скици.

3) По плана на с. Голѣма-Франга е извършено изравняване и изчисление триангулациитъ и полигонови мрѣжи, приготвяне на листоветъ, нанисане и туширане на подробната снимка, нумерирание на отдѣлнитъ дворове и др.

Изобщо плана ще е готовъ за проучване регулацията, когато бждатъ приготвени и потрѣбнитъ три копия.

4) По плана на селото и гара Синделъ е извършено изравняването и изчислението на триангулациитъ и полигонови мрѣжи, приготвяне на листоветъ, нанисане подробната снимка върху плановетъ (туширани 8 листа), извършено е нумерирание на двороветъ и даване 1 строителна линия.

5) По плана на с. Караджа-отъ. Извършено е изравняване и изчисление на триангулациитъ и полигонови мрѣжи, приготвяне листоветъ за плановетъ и нанисане подробната снимка върху плановетъ.

6) По плана на с. Старо-Орѣхово. Извършено е приготвянето карнетнитъ скици за подробнитъ снимка довършване полската работа по подробната снимка (снѣти 28 полигона снимка).

7) По плана на с. Ботево е извършено изравняването и изчислението на триангулациитъ и полигонови мрѣжи. Извършена е около половината отъ подробната снимка въ селото (снѣти 41 полигона мрѣжи).

8) По плана на с. Невша. Извършено е изравняването и изчислението на триангулационната и полигонови мръжи и извършване подробната снимка на около половината от всичката снимка (свѣти 30 полигона снимка).

Независимо отъ всички горѣизложени работи, извършено е прѣсмѣтане квадратурата на заселенитѣ части на всички горѣспомѣнати села, което изчисление за статистически свѣдения се изиска отъ Министерството. Извършени сж и други канцеларски работи по прѣписване картети, съставяне списъци и др.

Работи по новозапочнати планирания.

Новозапочнато е планирането на с. Авренъ, по което е извършено опрѣдѣляне мѣстата на 28 тригонометрически точки, пикетиране и реперирание на 311 полигонови точки, измѣрването на 382 полигонови дължини и визирание жглитѣ на 192 полигонови точки.

Разни работи.

1) За селата Караманлий и Арапларъ (Караджаотска община) сж приготвени и начѣртани 46 скици за заграбени общински мѣста.

2) По стопанството св. Константинъ.

Извършена е работата по измѣрването, скицирането, прѣсмѣтането и пр. на спорнитѣ мѣста, находящи се въ землището на стопанството св. Константинъ, работа изискана отъ Варненската Окр. Постоянна Комисия съ № 1835 отъ 2 VI т. г.

Приповторение.

Работено е по подържане плановѣтѣ на 7 села: Галата, Бѣлево (Гебедже), Козлуджа, Девня, Рѣката

Девня, Ново-село и Градинарово, включително поставяне осови кръстовища, измѣрвания, даване строителни линии, издаване скици и квадратурни прѣсмѣтания.

Проучени сж регулациитѣ на четири села: Аджемлеръ, Николаевка, Гара Оборище и Ясж-тепе.

Работено по изработване на плановѣтѣ на 8 села: Асѣлъ-Бейлий, Вълчи-долъ, Голѣма-Франга, Синделъ, Караджа-отъ, Старо-Орѣхово, Ботево и Невша, по които:

Копиране плановѣтѣ, извършено на двѣ села.

Изравнение и изчисление триангулационнитѣ и полигонови мръжи на петъ села.

Приготвяне листове за планове на четири села.

Туширане на планове на три села.

Извършване подробна снимка на три села.

Новозапочнато планиране на едно село. (Авренъ).

Разни работи, работени по двѣ села (Караманлий и Арапларъ) и стопанство св. Константинъ.

По изработване на горѣизложенитѣ работи сж работили:

Единъ Държ. Землемѣръ, работилъ прѣзъ цѣлото врѣме.

Двама трасировачи " " " "

Единъ планоснемачъ " " " "

Единъ землемѣръ, работилъ 7 мѣсеца.

" " " 20 дни.

Единъ планоснемачъ " 7½ мѣсеца.

Двама планоснемачи " по 2 мѣсеца.

Израсходвано прѣзъ цѣлото врѣме за персоналъ и др. работи всичко 18,470 л. 92 ст.

IV.

СВЪДЕНИЕ

За положението на водоснабдителното дѣло въ Варненското Окръжие къмъ 1 юлий 1914 год.

Готови тържни книжа по водоснабдяване селата въ Варненски Окръгъ, които сж удобрени и остава да се приготвятъ въ окончателна форма, има:

№ по рѣтъ	Наименование на селата	Стойността на водопровода		Съ какви сумми разполагатъ		Съ какви сръдства ще се реализиратъ проектъ	Дължина на изворъ	Водопроводъ	Водопроводъ	Водопроводъ
		лева	ст.	лева	ст.					
1	с. Солуджа-алж	44000	—	17856	—	съ заемъ	км. 4 ⁺⁸²⁰	"	"	"
2	" Фънджлий	25000	—	—	—	"	1 ⁺⁶⁸⁵	"	"	"
3	" Куртъ-дере	35000	—	—	—	"	2 ⁺⁸¹⁵	"	"	"
4	" Ново-село	37000	—	—	—	"	3 ⁺³³⁷	"	"	"
5	" Козлуджа	38000	—	—	—	"	4 ⁺⁹⁸⁴	"	"	"
6	" Долний-Чифлий	28500	—	—	—	"	3 ⁺⁴⁰⁰	"	"	"
	Всичко	207500	—	17856	—					

Отъ горнитѣ села, които сж проучени и тър. книжа съставени, само с. Солуджа-алж, е отдадено на прѣдприемачъ, а за останалитѣ села до сега не е направено това по причина, че не разполагатъ съ никакви сръдства. Щомъ се набавятъ съ такива и тѣ ще бждатъ отдадени на търгъ.

По отношение положението на тия села въ водоснабдително отношение, както и нуждата за по-скорошното имъ водоснабдение, излагамъ слѣдующето:

1) **Водопровода на с. Солуджа-алж**, Авренска община, Варненска околия. Селото за сега се водоснабдява само отъ двѣ чешми и 6 кладенци. Тая вода е съвсѣмъ недостатъчна, затова се проектира докарване водата отъ двѣтѣ чешми въ Авренското землище подъ названиее „Кишлика“ и „Ибишевата чешма“. Цѣлиятъ водопроводъ отъ 4826 метра дължина, заедно съ направата на двѣ водни събирателни стаи, едно ревизионно кладенче съ чешма и три зидани чешми вжтрѣ въ селото, ще коштува около 44000 лв. Книжата на този водопроводъ сж утвърдени и прѣзъ м. май т. г. се произведе търгъ, обаче поради високата цѣна която се получи въ търга, 18% надъ девиза, не се утвърди, а се произведе новъ такъвъ съ съкратенъ срокъ, който е обявенъ за 12.VII т. г. Ако той се състои, направата на водопровода ще се възложи на прѣдприемачъ, който вѣроятно е въ скоро време ще привърши работитѣ.

2) **Водопровода на с. Фънджлий**, Арнаутларска община, Варненска околия. Селото Фънджлий за сега се водоснабдява само отъ 3 кладенци отъ които само една е съ по-пивка вода, но и тя прѣзъ мѣсечитѣ августъ, септемврий и октомврий всѣка година, почвала да мирише и на повърхността ѝ се забѣлѣвали мазни плаващи вещества. Сега се проектира докарва-

нето въ горнята мѣстность водата отъ извора „Степана“, който се намира въ землището на с. Ново-Орѣхово. Цѣлиятъ водопроводъ отъ около 1685 м. дължина, заедно съ дренажната галерия за схващане извори, водната събирателна стая и чешмата въ края на тръбопровода, ще коштува около 25,000 лева.

3) **Водопровода на с. Козлуджа.** Селото за сега се водоснабдява всичко отъ 7 чешми и 5 кладенци обществени и около 30 кладенци въ частнитѣ къщи — но почти всички сж разположени въ турската махала, така че голѣмата частъ отъ населението е принудено да ходи за вода на твърдѣ далечно разстояние, което разбира се, е съпроводено съ твърдѣ голѣми мъки, особено въ зимно и кално врѣме. Всички почти чешми сж вакъфски, водата имъ е отъ „Кьойликъ-боазж“, но всичко направено по най-примитивенъ начинъ, водопровода на много мѣста е вече разваленъ и излиза по повърхността на земята, водата се губи, а въ дъждовно врѣме — замърсява и размъща, затова прѣдвижда се всичко да се направи отново, на всѣкъждѣ тръбопровода се прави отъ чугунени, или стоманени тръби и цѣлата вода да се разпрѣдѣли освѣнъ въ старитѣ 7 чешми, но да се направятъ и още 6 такива за останалитѣ далечни махали. Цѣлиятъ водопроводъ отъ 4984 метра дължина, заедно съ направата на двѣ водни събирателни стая, едно резервоарче, двѣ зидани и 4 чугунени чешми и ремонтването на старитѣ чешми, ще коштува около 38,000 лева.

4) **Водопровода на с. Куртъ-дере.** Селото до сега се водоснабдява всичко отъ 5 кладенци отъ които само тритѣхъ сж пивка вода и почти всички сж въ мизерно положение, а двата отъ прииждане на голѣми води, се пълнятъ отъ рѣката, за това и Куртъ-деренци

често страдатъ отъ трѣска и тифусъ. За водоснабдението на селото проектира се схващане водитѣ на единъ отъ изворитѣ „Бешъ-Бунаръ“, докарването имъ съ стоманени или чугунени тръби и направа на четири чешми за разнитѣ махали. Направата на водопровода отъ 2815 метра дълбочина, заедно съ водната събирателна стая, три шахти за въздушницитѣ, двѣ зидани и двѣ чугунени чешми, ще коштува около 35,000 лева.

5) **Водопровода въ с. Ново-село, Провадийска околия.** Селото за сега се водоснабдява само отъ една чешма, въ края на селото има 17 кладенци за общо употребление и 12 частни такива, които кладенци, почти всички се намиратъ въ мизерно положение, за това и новоселци почти всѣка година страдатъ отъ малария и тифусъ. За водоснабдението на селото ще се вземе водата отъ чешмата „Пещерата“, която напълно ще може да удовлетвори нуждитѣ на новоселци. Направата на цѣлия водопроводъ отъ 3337 метра дълбочина, заедно съ водната събирателна стая, три шахти за въздушницитѣ, двѣ зидани и двѣ чугунени чешми, ще коштува около 37,000 лева.

6) **Водоснабдяването на село Долний-Чифликъ, Варненска околия.** За сега селото се водоснабдява всичко отъ 10 кладенци, водата на които е отъ съмнителна доброкачественостъ, защото жителитѣ често страдатъ отъ тифусъ. Чиста вода за пиене въ околността на селото има само на три мѣста: Гебешката чешма, Марихъ-тепе и въ Зеленския долъ. За да се удовлетвори напълно нуждитѣ на жителитѣ отъ с. Долний-Чифликъ, единствената чиста вода, която ще може да се донесе до селото е тая отъ „Зеленския долъ“. Направата на цѣлия водопроводъ отъ 3400 м. дължина заедно съ водната събирателна стая, 2 зидани и 2 чугунени чешми, ще коштува около 28500 лева,

Всички тия 6 проекта, които възлизатъ на обща сума 207500 лв. сж удобрени отъ Министерството на Обществениѣ сгради, Пжтищата и Благоустройството и оставатъ книжата да се прѣработятъ, съ изключение този за с. Солуджа-алж, който е отдаденъ вече на търгъ. За съжаление обаче другитѣ 5 села не разполагатъ съ никакви суми, така че направата на тия водопроводи не може да се мисли да стане скоро, освѣнъ ако селата сами се заинтересуватъ и си приготвятъ по не часть отъ срѣдствата, та да остане отъ фонда да се добавятъ сумитѣ. За набавянето на такива срѣдства, самитѣ села ще трѣбва ако това е невъзможно, да нарѣдятъ разпродажба на мѣри, изсичане на гори и др. начини та си образуватъ постепенно фондове. По този начинъ ще си ускорятъ и подпомогнатъ водоснабдението на селото, а не да чакатъ, както има нѣкои общини, да се иждивятъ пари отъ фонда Кооперативно водоснабдяване селата, които сж събрани отъ други села. За сега има образувани фондове въ слѣдующитѣ села:

1. с. Солуджа-алж	17856 лв.
2. „ Кьопрюкьой	30000 „
3. „ Галата	996 „

Всичко 48852 лв.

която сума ще се вземе за въ полза на фонда водоснабдение на населенитѣ мѣста въ окръга.

Освѣнъ това има образуванъ фондъ отъ Постоян. Комисия, който прѣзъ тѣзи дни ще се внесе сжщо въ полза на фонда водоснабдение 38124 лв. и 4% отъ редов. приходи на общ. ще постѣпятъ 22056 „

Така че всичко се прѣдвижда да постѣпи въ кооперативния фондъ 109032 лв.

ГЛАВА IV.

Поща, телеграфи, телефони и радиотелеграфъ.

За движението на разнитѣ служби въ станциитѣ изъ окръга прѣзъ периода отъ 1 юлий 913 до 1/VII 914 год. е било както слѣдва:

Станция Варна.

Пощенска служба.

	Вх.	Из.
Писма заплатени	700520	945924
„ неплатени	45950	52320
Пощ. карти прости	632352	658921
„ „ съ отговоръ	2340	7922
Печатни произведения	254431	195317
Дѣловни книжа	3120	4312
Образци отъ стоки	52792	49727
Вѣстници	514142	952121
Прѣпоржчани прѣдмети	92412	52110
Правителств. сл. писма	324175	312514
Обратна разписка	2127	2452

Абониране вѣстници.

Вжтрѣшна	7140	1020
Чуждестранни	27232	1830

Вжтрѣшни парично посилочни пратки:

	Вх.	Из.
Колети съ и без. н. п. общо на 94941 лв.	9645	9891
Писма и кутии съ обявена стойност 149133 лева	6804	348
Безцѣнни посылки	1512	2458
Цѣнни посылки на 2,520,668 лв.	898	461
Вжзели „ 8,679,444 „	545	1468
Правителствени служебни цѣнни и безцѣнни на 2,948,437 лв.	2450	537
Правителствени вжзели на 773,491 лв.	52	303

Международни парично посилочни пратки:

Колети съ и безъ н. п. на 155,592 лв.	34008	719
Писма и кутии съ обявена стойност на 244,708 лв.	551	120
Безцѣнни посылки	126	28
Цѣнни „ 325,241 лв.	1136	31
Вжзели „ 1,544,629 „	128	111

Международни записи:

Издадени 14920 на сума	945,922 лева
Изплатени 3245 „ „	370,435 „

Вжтрѣшни пощенски записи:

Издадени 34539 на сума	1,945,374 „
Изплатени 29590 „ „	2,992,536 „
Изтеглени отъ банката суми за изпла- щане на записи	925,380 „

Спестовна каса:

Издадени спестовни книжки	1,123.— лева
Влогове 8991 на сума	1,246,154.— „
Изплащания 8300 „ „	1,339,707.60 „
Продадени сп. касички 7 на сума	35.— „

Цѣнни книжа:

Постжпили на сума	31,926 лева
Изплатени „ „	12,452 „

Телеграфна служба:

Международни депеши	32,745	21,453 „
Вжтрѣшни	93,592	98,437 „
Служебни международни	2,341	754 „
„ вжтрѣшни	3,750	3,211 „
Правителствени	9,725	7,922 „
Проходящи общо	45,321	
Постжпили отъ депешни берии	321,372 лв.	35 ст.

Телефона служба:

Нови открити постове	62
Общо число на всички постове	360
Частни международни разговори	43,759.
Служебни международни разговори	1,320
Телефонни покани общо	6,857
Общи приходъ	92,378.80 лв.

Изобщо количествено всички служби въ станцията въ сравнение съ тѣзи прѣвъ мин. год. сж значително увеличени, макаръ Варненски окръгъ да е сжщественно намаленъ съ откъсването на станциитѣ Добричъ, Балчикъ, Каварна, Шабла, Спасово, Чифуткьой и Куртбунаръ — обстоятелство, което показва че културнитѣ нужди на населението растятъ много бърже за да нарастватъ и толкова много пощенско телеграфо-телефоннитѣ му потребности.

Станцията се помѣщава въ сжщото неудобно недостатъчно и нехигиенично здание, което много прѣчи за редовното и бързо изпълнение на службитѣ.

Въпрѣки бързото развитие на службитѣ, персональтѣ при станцията не е увеличенъ и едвамъ се справя съ разнообразнитѣ си функции.

Клонъ № I Варна.

Пощенска служба.

	Изход.
Пощенски карти прости	14976.—
„ „ съ отговоръ	130.—
Прости писма	28886.—
„ „ неплатени	676.—
Печатни произведения	10244.—
Дѣловни книжа	1612.—
Образци отъ стоки	14846.—
Правителств. и служ.	986.—
Прѣпоръч. прѣдмети	33306.—
Вѣстници	1040.—

Вжтрѣшни пош. записи.

Издадени 519 на сума 49940 лева

Международни пош. записи.

Издадени 607 на сума 67658 „

Спестовна каса.

Издадени спестов. книжки 22	—
Влогове 284 на сума	30186
Изплащания 85 „ „	17180

Телеграфна служба.

Частни вжтр. депеши	11755
„ м/народ.	7393

Всички служби вариратъ отъ непосредственна зависимость отъ движението на Варненското тържище — житно, колониално и др.

Паричната служба прѣзъ изтеклата година е значително намалена по причина, че клонътъ прѣзъ врѣме

на войната е билъ закритъ. Свѣденията сж за 10 мѣсеца т. е. отъ 1/X 913 г. до 1/VII 914 г.

Има се нужда отъ една телефонна кабина.

Станция Провадия.

Писмовна корр.:

Изходящи	137524
Входящи	273888

Колетна служба:

Изходящи	2460
Входящи	2088

Вжтрѣшни пош. записи:

Издадени 2893 на сума	177933 лв.
Изплатени 1260 „ „	98842 лв.

Международни пош. записи:

Издадени 260 на сума	36367 лв.
Изплатени 90 „ „	5849 лв.

Спестовна каса:

Издадени спест. книжки 81	
Влогове 546 на сума	89621.— лв.
Изплащания 459 „ „	86633.60 лв.

Телеграфна служба:

Изходящи телеграми	9767
Входящи „	11819

Телефонна служба: отъ 18/V 914 до 30/VI 914.

Изходящи разговори и покани	392
Входящи „ „ „	137

Отъ 18/V 914 г. се откри междуградско телефонно съобщение, съ което се задоволи една отдавна назрѣла нужда на града Провадия. Слѣдъ като се построи и градската телефонна мрѣжа станцията ще стане съ напълно развити функции и ще задоволява всестранно нуждитѣ на населението.

Станция Новосело.

Писмовна Корр.:

Изходящи	33600
Входящи	55610

Колетна служба:

Изходящи 180 на сума	11,300 лева
Входящи 310 " "	36,005 "

Вжтрѣшни пощ. записи:

Издадени 566 на сума	21395 л. 45 ст.
Изплатени 126 " "	11869 л. 97 ст.

Международни записи:

Издадени 32 на сума	2272 л. 78 ст.
Изплатени 2 " "	74 " 85 "

Спестовна каса:

Издадени сп. книжки 37	
Влогове 274 на сума	26,821 лева
Изплащания 175 на сума	19,950-55 ст.

Телеграфна служба:

Изходящи телеграми	1365
Входящи " "	1504

Безжична телеграфна станция въ село Франга.

Безжичната телеграфна станция е разположена на най-високото мѣсто около Варна — 5 км. сѣвероизточно, до селото Франга. Строежътъ ѝ е започнатъ къмъ края на 1909 год., а окончателно е била готова за експлоатация къмъ края на 1912 год. Струва на държавата около 128,000 лева. Прѣдназначена е да работи съ Севастополъ, Одеса, Кюстенджа и изобщо Черното море. За това и има машини и антени за три вида електрически вълни: 300 м., 600 м. и 1600 м. Най-голтмата далечина на работене е до 500 км. Сега за сега тя нѣма почти никакво културно и економическо значение, защото не е редовно включена въ всеобщата мрѣжа за международно ползуване. Размѣняватъ се телеграми съ пътуващи параходи, ала много малко, и редовна служба за приемане на кореспонденски телеграми не е наредена. Изобщо неуреденото положение на тази станция се дължи на политическиятъ бъркотии, въ които се намира България отъ 1912 год. насамъ и почти цѣлия свѣтъ — отъ юлий мѣсець текущата година. Тази станция би получила голѣмо вжтрѣшно значение когато се реализира проекта за построяване на безжична станция въ София и нѣкои още пунктове въ новитѣ български земи и когато се комплектува българския флотъ по Черното и Бѣло морета. Персонала на станцията се състои отъ единъ заведующъ цѣлата станция, единъ механикъ и двама телеграфисти — всички българи.

Макаръ и съ неуредена международна служба, ала тамъ има редовна денонощна служба пъкъ било и за 2 — 3 тѣхъ частни телеграми, които биха постѣпили мѣсечно.

ГЛАВА V. СКОТОВЪДСТВО.

Доста важенъ клонъ отъ народното стопанство, върху когото се гради благоденствието на населението въ окръжието е скотовъдството. Ежегодно, както самитъ животни, така и тѣхнитъ продукти повишаватъ цѣнитъ си, отъ което се идва до заключение, че то има бждаще. Отраднo явление е, че земледѣлцитъ схванаха ползата отъ скотовъдството и обърнаха сериозно внимание върху неговото подобрене. Въ нѣкои центрове на окръжието вече се забѣлѣзва извѣстно подобрене, както на говеждия, така и на другия добиткъ. Това трѣбва да ни накара да заработимъ още по-усилено въ това поле.

Какво е състоянието на скотовъдството прѣвъ настоящата година се вижда отъ слѣдната таблица № 3.

ТАБЛИЦА № 3.

За състоянието на скотовъдството въ Варненското Окръжие прѣвъ 1914 год.

Наименование на околията	Г о в е д а		Б и в о л и			К о н е			Д р е в е н ъ д о б и т ъ к ѝ			П т и ц и											
	Волове	Крави	Телца и телки	Общнискы	Бикове частни	Бикове общнискы	Малачета	Общи	Частни	Коне	Кобили	Кончета	Общи	Частни	Жребици	Овце	Кози	Свинни	Кокошки	Гъски	Патици	Мисирки	
Варненска	7430	5457	2918	72	2825	3082	1197	—	38	5822	2601	627	—	214	99708	25547	11030	82023	12772	2667	1966		
Провидийска ¹⁾	12585	10603	5473	34	483387	3181	1293	1	39	5904	2136	787	—	121	165586	25952	10459	87577	20360	4482	3678		

¹⁾—Свѣдѣнията сж безъ общинитъ: Бѣленска, Ботевска, Яйленска, Ново-Селска, Кюпрю-кѡйска, Кара-Агацска и Кадж-кѡйска.

Говедарство. Говеждия добитъкъ въ окръжието е отъ мѣстна раса, която въ нѣкои центрове е безразборно кръстосвана съ фрибургъ, сименталъ, плѣвенско и други говеда. Въ нѣкои села, каквото въ с. Тестеджии, Невша, Кадж-кьой и др. има твърдѣ добри говеда, които при единъ добъръ подборъ биха дали отлични резултати. Говеждия добитъкъ въ насъ е много добъръ само се изисква единъ строго опрѣдѣленъ подборъ, а за да може това да стане, нужно е прѣди всичко създаването на една стопано-скотовѣдна политика, каквато днесъ съ прискърбие трѣбва да констатираме че нѣма. Че това е така, нека оставимъ да говорятъ цифритѣ: Въ Провадийска околия има 10603 крави за бикъ, а има само 82 бикове, или на единъ бикъ се падатъ 129 крави, когато на единъ бикъ се полагатъ не повече отъ 60 крави. Сѣщото е и въ Варненска околия, къдѣто има за бикъ 5457 крави, а само 72 бикове, или 76 крави на единъ бикъ. Съ прискърбие трѣбва да констатирамъ факта, че има много общини съ по 5—8 села и нѣматъ никакъвъ общински бикъ, каквато Ново-селската община, която има 9 села, а има само единъ бикъ. При тая нехайность на общинскитѣ съвѣти, кравитѣ се запасватъ отъ разни телета „пичлемета“, вслѣдствие на което имаме развала на раса и всичко. Ето защо тукъ трѣбва да се взематъ сериозни мѣрки, като се заставятъ общинитѣ да се снабдятъ съ добри разплодници.

Ако има нѣщо, което направи подобрене въ областъта на скотовѣдството, то е закона за подобрене скотовѣдството. Споредъ него, всѣка община трѣбва да си образува „фондъ за подобрене скотовѣдството“. Тукъ трѣбва да се дѣйствува енергически за увеличението на този фондъ.

Коневѣдство. Коневѣдството въ окръжието отива много добрѣ. Подобдението става главно съ жребцовитѣ станции. Населението обърна сериозно внимание на коневѣдството и се стрѣми за неговото подобрене. Въ нѣкои центрове вече има твърдѣ добри кончета, които може да се каже, съставляватъ гордостъта на коневѣдството въ окръжието. Прѣзъ настоящата година въ окръжието дѣйствуваха 9 жребцови станции — 5 въ Провадийска и 4 въ Варненска околии.

Овчарството въ окръжието се развива твърдѣ усилено. Макаръ, че меритѣ и залежитѣ намаляватъ, то овцетѣ обратно — се увеличаватъ. Това се дължи на обстоятелството, че зимитѣ сж черни, и овцетѣ прѣкарватъ по-голѣма частъ отъ врѣмето на паша, и се хранятъ малко, освѣнъ това и овцетѣ носятъ твърдѣ добъръ доходъ. Една овца годишно отъ вълна и млѣко носи чистъ приходъ 8 лева, което и кара стопанитѣ да ги увеличаватъ. Отгледванитѣ овце сж отъ мѣстна раса, но трѣбва и тукъ да се прави единъ добъръ подборъ съ цѣль да се увеличи ръстътъ, млѣчността и подобри качеството на вълната.

Козарството е въ сѣщото състояние, както и прѣжнитѣ години.

Свиневѣдството въ окръгътъ отива твърдѣ добрѣ. Подобдението става съ свинката *Йоркширъ*. Най-силно развито е свиневѣдството въ камчийската долина и крайбалканскитѣ села, къдѣто се развѣждатъ на стада. Добрѣ е за тукъ да се доставятъ нерези отъ *Монголица*, които ще увеличатъ ръстътъ на мѣстната свинка.

Птицевѣдството, което има тѣй добро бждѣще, въ окръжието е слабо застъпено. Отгледванитѣ птици сж

отъ мѣстна раса, сж твърдѣ добри, обаче и тукъ трѣбва да се прави единъ добъръ подборъ. За това ще спомогнатъ доста много агрономитѣ съ своитѣ практически курсове.

За подобрието на скотовѣдството въ окръгѣтъ, трѣбва да се направи слѣдното:

1). Прѣди всячко скотовѣдниятъ съвѣтъ и окръжниятъ такъвъ трѣбва да си начартаятъ една строго опредѣлена *скотовѣдна политика*, която безотклонно да спазватъ и прилагатъ. Същата тая политика горнитѣ институти за доброто на скотовѣдството да я наложатъ на общинитѣ;

2). Да се заставятъ общинскитѣ съвѣти щото да не оставятъ общинитѣ си безъ бикове;

3). Да достави окръжниятъ съвѣтъ бичета отъ пльвенската раса и ги раздаде на окръжието подъ условна собственостъ;

4). Да се устройватъ често конкурси и локални изложби по скотовѣдството, кждѣто чрѣвъ награди да се поощряватъ земледѣлцитѣ за подобрието на добитѣкътъ си;

5). Да се приучатъ земледѣлцитѣ да отгледватъ и хранятъ добрѣ и правилно добитѣкътъ си;

6). Да се напечататъ брошури и упѣтвания по скотовѣдството, които да се разпрѣснатъ между населението и

7). Да се построятъ нѣколко модерни обори, кошарници свинарници и др.

МЛѢКАРСТВО.

Безспорно е, че млѣкарството въ извѣстна областъ е въ зависимость отъ количеството на млѣчния добитѣкъ, а послѣдния е въ прѣка зависимость отъ площта естественитѣ и искусствени ливади, пасищата и фуражнитѣ растения. Ако се сжди по количество на млѣчния добитѣкъ, може да се каже, че млѣкарството въ окръжието е добрѣ развито, обаче това далече не е така. Обекта на млѣчната индустрия е овчето млѣко, а кравешкото и биволското, може да се каже, че съвършено малка частъ се прѣработва и то само за домашни нужди. Прѣработването на овчето млѣко става въ мандритѣ на кашкавалъ, сирене и масло. Млѣковането започва отъ 1 юний и се продължава до 15 августъ, слѣдъ което, врѣме овчаритѣ готвятъ сирене за тѣхъ си. Настоящата година млѣчността бѣ задоволителна.

Какво е положението на млѣкарството се вижда отъ слѣдната таблица № 4.

ТАБЛИЦА № 4.

За количеството на мандритъ и прѣработеното въ тѣхъ млѣко прѣвъ 1914 год.

Наименование на околията	Брой на мандритъ	Траене на млѣ- кото	Количество на			Всичко прѣра- ботено млѣко l	Получено кгр.			Цѣна на 100 кг.			
			Овци	Кози	Всичко		кашкавалъ	сирене	масло	кашкавалъ	сирене	млѣко	
Варненска	—	1/VI до 15/VIII	—	—	—	—	—	—	—	—	100	150	20
Провадийска	25	1/VI до 15/VIII	31,706	15,306	97,012	716,050л.	?	106,847	3,790	100	150	150	20

За подобрене на млѣкарството трѣбва да се на-
прави слѣдното:

1) Да се прѣдвиди кредитъ въ бюджета на окржж-
ния съвътъ за идещата година и се основе една ко-
оперативна мандра, кждѣто по модеренъ начинъ да се
прѣработва млѣкото.

2) Да се устроятъ демонстративни храненияа на
млѣчнитѣ крави.

3) Да се усили сѣянето на фуражнитѣ растения
и кръмното цвѣкло и

4) Да се прѣдвиди кредитъ и се даватъ награди
на стопани, които отгледатъ добри млѣчни крави.

Общата санитарно-ветеринарна служба, въ окржжа
прѣвъ отчетната година се изпълнява отъ единъ окржж-
женъ ветеринаренъ лѣкаръ, съ сѣдалище гр. Варна и
единъ околийски за провадийската околия, съ единъ
градски въ гр. Варна и съ 9 ветеринарни фелдшери,
отъ които 4-мата сж държавни съ служба: 1 окржж-
женъ при окржжната ветеринарна канцелария; 1 при
провадийската околийска ветеринарна канцелария 1
участъковъ Старо-Орѣховски и 1 Новоселски. Остана-
литѣ 5-тима фелдшери, по 1 въ участъцитѣ на селата:
Крумово, Рѣка-дежня, Синдель и Караджа-отъ и 1 град-
ски при градския ветеринаренъ лѣкаръ, Караджа-от-
ския участъкъ отъ 14 Декемврий до 1 Мартъ бѣ оста-
наль вакантенъ по причина убиването отъ злосторни-
ци на фелдшера (Кюрпевъ), слѣдъ която дата наново
биде назначенъ другъ такъвъ титуляренъ, и титуля-
ренъ за Окр. ветеринарна лѣчебница.

Дѣятелността на персонала, съгласно законитѣ
на страната се е състояла главно въ изпълнение на
санитарно-ветеринарната служба и прѣдимно по воде-

нето борба противъ появилитѣ се эпизоотии по домашния добитѣкъ, лѣкуването на болния добитѣкъ отъ случайни други болѣсти въ околийскитѣ лѣчебници и участъковитѣ амбулаторни и службата на контрола въ скотобойнитѣ.

Поради развоя на службата — санитарната полиция, скотолѣчението изобщо контрола, който слѣдва да се упражнява върху добитѣка и произведенията му въ градскитѣ и голѣмитѣ селско общински центрове, сегашния съставъ на санитарно-ветеринарния персоналъ е далечъ да удовлетворява всичкитѣ нужди и трѣбвания на тая служба. Относително бѣдащето организиране на тая служба, която се налага отъ нуждата, (гледай мнѣнието въ заключението по тая служба на друго мѣсто въ изложението).

Санитарно-ветеринарното състояние на окръга: Въ двѣтѣ околии, а именни Варненската и Провадийската, се вижда отъ таблицата № 1 приложена къмъ настоящия рапортъ. Прѣвъ тоя периодъ въ сравнение съ миналата година въ окръга сж върлували въ голѣмъ размѣръ слѣдующитѣ эпизоотии: *чума по говедата; шарка по овцетѣ; саяъ по конетѣ; шапъ по едрия и дребенъ рогатъ добитѣкъ и свинетѣ; краста по всички видове домашни животни; бѣсъ; възгленъ по едрия рогатъ добитѣкъ и чумата по свинетѣ.*

Чумата по говедата бѣ появена и констатирана въ 12 села; 6 въ варненската околия и 6 въ провадийската, гдѣто борбата противъ нея бѣ най-трудна и сериозна, тъй като за ограничаването ѝ мѣркитѣ, които се вземаха засѣгаше общи и частни интереси на населението, спиране движението на добитѣка, произведенията му, фуража и др. Износната търговия тоже бѣ спрѣна, както за вътрѣшността изобщо така и

задъ граница. Отъ нея имаше заболѣли: 165 глави едбръ рогатъ добитѣкъ, отъ тѣхъ умрѣли 70 глави, убили при изпълнение закона за ветеринарната-санитарна служба 95 глави, като болни и съ цѣль за бързото прѣкрятяване и ограничаването на заразата въ заразенитѣ мѣста убити още 30 глави съвършено здрави добитѣци. Стойността на показаното по-горѣ число добитѣци съгласно закона, бидоха обезщетени, за болнитѣ съ половината отъ стойността имъ, а здравитѣ на цѣло. Болестъта прѣдимно се появи и върлува по едрия рогатъ добитѣкъ — по говедата и биколитѣ, безъ разлика въ полъ и възраст. Слѣдъ появяването и констатирането и официално тя причини вастой въ търговията и наложи се ограничение въ всѣко движение изобщо на добитѣка въ страната. Болестъта бѣ бичъ за скотовѣдството специално за говедовѣдството, прѣнесе се въ окръга къмъ срѣдата на есенята отъ Европейска Турция — отъ бойнитѣ полета, слѣдъ Балканската Освободителна война и то посрѣдствомъ добитѣка на нещастно изгоненитѣ бѣжанци, който добитѣкъ бѣ въ непосредствено сношение съ заражения такъвъ на върналитѣ се отъ Анадола турски бѣжанци и на обоза на турскитѣ войски. За страната-окръга болѣстъта е била винаги чужда Exoticae и е идвала отъ Азия-Анадола; гдѣто е загнивадена и постоянно си върлува и отъ тамъ отъ врѣме на врѣме се е прѣрасяла въ Европейска Турция. Прѣвъ 1883 година тя е била прѣнесена въ окръга-Балкана и Камчийскитѣ села, тоже въ врѣме слѣдъ Руско-Турската война, като и тогава е причинила много и много смъртни случаи и голѣми загуби за населението, но благодарение на взетитѣ тогава строги санитарно-ветеринарни-полицейски мѣрки болѣстъта е била прѣкратена. Слѣдъ появяването ѝ прѣвъ отчет-

ниятъ периодъ тя взема епизотиченъ характеръ въ много остра форма и бързо обхвана казанитѣ по-горѣ села, като се разпространи бърже, благодарение на голѣмата ѝ заразителностъ отъ една страна и раздвижването на самитѣ бѣжанци съ добитѣкъ заразенъ и съмнителенъ отъ едно село въ друго, община и околии. Спомѣнахъ по-горѣ, че болѣстѣта е опасенъ бичъ за рогатия добитѣкъ, понеже тя мори много добитѣкъ и причинява загуби икономически на селското стопанство. Тя грозеше да причини на окръга истинско народно бѣдствие слѣдъ войната по мотивъ, че се имаше опасностъ да обхване цѣли села, общини и околии съ смъртностъ 80 — 100%, тъй като е неизлѣчима отъ една страна и строгостѣта на санитарно-ветеринарната полиция по отношение мѣрkitѣ, които се прилагаха въ заразенитѣ мѣста за избиването на здравитѣ и съмнителнитѣ животни и на всичко що е било заразено въ отдѣлнитѣ стопанства. Интимната причина поради, която болѣстѣта се разпространи тъй бърже въ селата, както спомѣнахъ по-горѣ бѣха въ началото прѣкарването на болния и съмнителния добитѣкъ на бѣжанцитѣ отъ къмъ заразенитѣ окръзи въ Варненско безъ той да е билъ заподозрѣнъ, като носителъ на такава опасна епизотия, разбира се това, въ началото ѝ бѣ безъ знанието на властѣта. Първоначално труповетѣ на умрѣлитѣ по пжтищата животни сж оставани на открито гниене, кожитѣ на които сж били одирани и безпрѣпятствено прѣнасяни и продавани безразборно, кждѣто и да било и послѣ самитѣ бѣжанци по срѣдствомъ омърсенитѣ си вѣщи и дрѣхи сж разнасяли съ себѣ си заразата на всѣкждѣ кждѣто сж отивали. Тоя начинъ на разпространяването на заразата е билъ до констатирането на болѣстѣта отъ санитарнитѣ-ветеринарни власти.

Населението на общинската властъ първоначално не сж обърнали абсолютно никакво внимание за появилата се чума, случайтѣ на умирањията на добитѣка сж отдавали на това, че сж били изморени, изтощени отъ далечнитѣ пжтища и че сж останали гладни и пр. Първоначално болѣстѣта се констатира въ селата Петре, Галата и Звѣздица отъ Варненска околия и Китлукей — Провадийска, която съвършено неочаквано бѣ избухнала. За бързото ѝ прѣкрятване, отъ страна на санитарно-ветеринарнитѣ власти се вземаха и приложиха на врѣме най-строги санитарно-полицейски мѣрки прѣдвидени въ закона за ветеринарна-санитарната служба и полиция, забрани се всѣкакво движение съ добитѣкъ, пазаритѣ се закриха, всички заразени мѣста се карантинираха строго, като се изолираха и пазѣха съ вѣоржжена сила-войска.

Благодарение на строгостѣта въ прилагането на горѣспомѣнатитѣ мѣрки, твърдѣ енергична борба и на лѣкарскитѣ и други санитаренъ ветеринаренъ персоналъ, който врѣменно бѣ командированъ отъ държавата въ окръга, борбата противъ ограничаването и прѣкрятването на болѣстѣта биде успѣшна, не малко съдѣйствие се даде и отъ страна на административнитѣ власти и Варненската Окрѣжна Постоянна комисия; послѣдњята, за да може да се води борбата успѣшно, отпусна срѣдства прѣдвидени въ окръжния бюджетъ за набавянето на нужднитѣ дезинфекционни и други материяли.

Шарка по овцетѣ: Болѣстѣта бѣ констатирана въ 10 общини — 15 села; 3 села въ Варненска околия и 12 — въ Провадийската. Тя е била появена още въ началото, слѣдъ обявяването на първата война — 1912 година и то въ 2 села на Провадийската околия и отъ

тамъ се е разпространила, като е взимала по широки размъри. Причината за това разпространение се дължеше на това, че почти всички стопани бѣха повикани въ редоветѣ на войската, сжщо и ветеринарната-санитарна властъ отжтствуваше, та впоследствие на това не е могло да се вземе на врѣме мѣрки по ограничаването ѝ, а послѣ е много зависѣла това и на незаинтересоваността на самитѣ овчари и невявяването на властта за появата на заразата. Отъ нея сж болѣдували естествено 1403 овце, присадени съ прѣдпазителна цѣль съ май 6845 овце, отъ тѣхъ оздравели 7782 овце, умрѣли отъ естествено заболѣлитѣ 157 овце и по настоящемъ оставатъ леко болни 319 овце. Смъртността отъ болѣстта върху естествено заболѣлитѣ е била повече отъ миналитѣ години, а върху присаденитѣ здрави овце е достигнала едва 0.5 и то това се дължало на други причини.

Причината за разпространението на болѣстта въ окръга изключително се дължи на незаинтересоваността на стопанитѣ и небрѣжността на общинската властъ, по отношение вземане отъ тѣхна страна въ заразенитѣ мѣста на прѣдпазителни мѣрки; сжщитѣ никакъ не се интересуватъ за здравословното състояние на овцетѣ, които постоянно се намиратъ въ движение. Не се съблюдаютъ наредбитѣ издадени отъ държавата за прѣдпазване изобщо на добитъка отъ заразителнитѣ болѣсти. По настоящемъ най-много способствува за разпространението на болѣстта изкарването на овцетѣ на паша по между селскитѣ пасбища и несъблюдаването отъ страна на заинтересованитѣ членоветѣ 86 и 89 отъ закона за санитарната ветеринарна служба и полиция, макаръ за това да сж давани редъ наставления.

Краста по всички видове домашни животни: Болѣстта е била констатирана въ 15 села — 12 общини. Отъ нея сж заболѣли 146 добитъка, лѣкувани и оздравѣли 144. Появяването ѝ се дължи на обстоятелството, че слѣдъ демобилизацията на войскитѣ, населението получи отъ войсковитѣ части реквизирания добитъкъ — повечето отъ него заразенъ. Заразата, слѣдователно е прѣнесена тоже отъ бойнитѣ полета. Първоначално самитѣ стопани сж се отнесли къмъ нея небрѣжно и не сж вземали сериозни мѣрки и грижи по отлжчването на болнитѣ отъ здравитѣ животни, лѣкуването на тия послѣднитѣ и дезинфекцирането на вѣщитѣ на заразенитѣ, слѣдствие на които обстоятелства болѣстта е могла впоследствие да се разпространи и между здравия добитъкъ. За ограничаването ѝ, на врѣме сж взети специални мѣрки и стопанитѣ на болнитѣ добитъци бѣха задължени да ги лѣкуватъ съ лѣкарства подходящи. Загубата отъ нея за населението сравнително е била ничтожна.

Сапъ по конетѣ: Тоя бичъ за коневѣдцитѣ на страната е билъ констатиранъ въ 16 села, въ които сж заболѣли 38 коня, на отдѣлни стопанства. Въ тѣхъ има умрѣли 1 конь, а застрѣляни, като опасни разпространители на заразата и по задължение на закона 37 коня, стопанитѣ, на които сж обезщетени отъ държавата съ половината имъ стойностъ. Сравнително съ миналитѣ години въ Варненска и Провадийска околии болѣстта е върлувала въ по-голѣмъ размѣръ. За появянето ѝ, като сжщественна причина бѣ раздаването на населението реквизиранитѣ имъ коне отъ войската повечето отъ тѣхъ заразени, тѣй като болѣстта бѣ появиена между тѣхъ въ врѣме на голѣмитѣ движения по войната, прѣнесена съ конетѣ прибрани отъ не-

приятеля като плячка. Независимо отъ горнята причина разпространяването на заразата се дължи още и на неуредбата на пазаритѣ, гдѣто продажбата на конетѣ се извършва недобросъвѣстно отъ самото население и, понеже тия пазари не сж още уредени, не може да се прилагатъ и всички ония прѣдохранителни мѣрки, които се изискватъ отъ закона — контрола на продажния добитѣкъ.

Шапъ по едрия и дребенъ рогатъ добитѣкъ и свинетѣ: И тая епизоотия се прѣнесе въ окръга посредствомъ болния добитѣкъ на бѣжанцитѣ отъ Турция. Тя се разпространи бърже по селата посредствомъ, пазаритѣ, воденицитѣ и пасбищата. Появи се въ началото на есенъта и върлува до края на пролѣтъта. Благодарение на сезона тя не причини оная загуба на селското население, каквато по настоящемъ причинява въ другитѣ окръзи, и както това е било прѣвъ другитѣ години. За да може болѣстѣта да се прѣкрати по бърже и болния добитѣкъ да прѣкара по леко, на населението се дадоха на врѣме наставления, както за вземане мѣрки за изолирането на болния добитѣкъ, така и за прѣдпазването на здравия, като едновременно въ заразенитѣ мѣста се раздаде сѣрна кислота и други лѣкарства за лѣкуването на болнитѣ. Лѣкарствата бидоха доставени съ срѣдствата на окръга и раздадени безплатно. Тя бѣ констатирана въ 22 села и въ които сж болѣдували 4397 глави говеда, 2000 свине и 800 овце. Почти всичкия боленъ добитѣкъ оздрави бързо, безъ да останатъ, както другитѣ години съ неизличими послѣдствия отъ болѣдуването. Шапа се появи едновременно съ чумовата зараза въ ония села показани по-горѣ и тамъ указа доста вредно влияние по отношение по лекото възприемане на ис-

тощения добитѣкъ отъ шапа да бжде той по-лесно заразенъ отъ чумата.

Бѣсъ по всички видове животни: Болѣстѣта се появява периодически, както въ градоветѣ, така и по селата и може би още дълги години ще върлува благодарение на условията и обстоятелствата създавани отъ самото население и общинскитѣ власти, тъй като за борба противъ нея не сж взематъ сериозни мѣрки; тя е загнѣздена въ заразенитѣ мѣста и съ прилагането на палиативни мѣрки не е възможно да се прѣкрати. Прѣвъ отчетния периодъ болѣстѣта е констатирана периодически въ гр. Варна, като ежегодно причинява нещастие за хората — челоука и щѣти на общината и окръга. Наложително е общинскитѣ и административни власти да погледнатъ по-сериозно върху мѣрките, които трѣбва да се взематъ по ограничаването ѝ по отношение запазването общественото здраве, като общинския съвѣтъ гласува въ бюджета си за идущата година специални кредити за уреждане на специаленъ сервисъ — служба за борба противъ болѣстѣта; откриване на специаленъ лазаретъ за наблюдаване на съмнителни животни, ухапани отъ бѣсни животни и заподозрѣнитѣ; за вземане мѣрки за намаляването числото на безстопанскитѣ кучета и въвеждането на задължителни значки на ония кучета, които принадлежатъ на гражданитѣ. Прѣвъ видъ на това, че повечето кучета, които обитаватъ града произхождатъ отъ селата, докарани отъ самото население, когато то идва съ разни цѣли въ града. Да се забрани абсолютно на самото население подъ страхъ на глоба да водятъ съ себе си такива.

Чума по свинетѣ: Отъ когато се започна да се внасятъ отъ чужбина въ страната породисти свине, съ

цѣль за подобрѣние качеството на мѣстнитѣ, едноврѣменно се прѣнесе и болѣстѣта. Тя първоначално се появи въ епизотическа форма прѣвъзъ 1910 година прѣимущественно по селата на Камчийската долина и Балкана, кждѣто свиневѣдството е и най-силно развито, отъ тамъ послѣ посрѣдствомъ болни и съмнителни свине се принесе и въ другитѣ мѣста въ окръга. Тя причини първоначално голѣми щети на мѣстното свиневѣдство, обхвана бързо голѣми пространства съ злокачествена форма и смъртностъ отъ 50 до 80%. Прѣвъзъ отчетния периодъ сжщата наново се появи въ нѣколко села отъ Провадийската и Варненска околии и това пакъ вслѣдствие недобросвѣстността отъ свинаритѣ и на търговцитѣ вообщо, понеже населението, като невѣжо и упорито не явява на властѣта на врѣме за появяването ѝ съ цѣль да избѣгне карантиннитѣ мѣрки. Не малко способствува за разпространяването ѝ, и пакостното влияние на самото население, единъ къмъ други като умислено си заразяватъ стадата помежду си. Прѣпорѣчанитѣ отъ ветеринарнитѣ власти мѣрки слабо се изпълняватъ, а по прилагането на сжщитѣ общинскитѣ власти сж безинтересни, или пъкъ слабо дѣйствуватъ, вслѣдствие на което болѣстѣта се загнѣздва въ едни извѣстни мѣста и се явяви послѣ периодически, отъ кждѣто наново се разпространява, посрѣдствомъ болнитѣ и съмнителнитѣ. Прѣвъзъ отчетната година болѣстѣта се появи прѣдимно по младитѣ прасци, тѣй като миналитѣ години възрастнитѣ свине — майкитѣ, прѣкараха сжщата и оздравѣлитѣ отъ тѣхъ получиха имунитетъ. Причината за лѣсното ѝ разпространяване въ горѣспомѣнатия край способствува още и обстоятелството, че за пашата на свинетѣ, населението си служи изключително въ Лонгоза и Балкана, за което и движението въ тия мѣста на

свине е усилено, а да се приложатъ строги мѣрки, контрола и пр. отъ страна на общинската и санитарната ветеринарна полицейска власти е почти невъзможно, а особено при сегашната организация и състава на послѣдната. Населението на тоя край не цѣни загубитѣ, които причинява болѣстѣта и поради това обстоятелство, взетитѣ санитарно-ветеринарно-полицейски мѣрки не се изпълняватъ. Епизоотията, когато се счита за прѣкратена въ показанитѣ по-горѣ села избухва наново и то между новороденитѣ — малкитѣ прасци, и понеже ражданията продължаватъ постоянно (отъ една страна) и заразенитѣ мѣста отъ заразата не могатъ да се обезараятъ напълно, то и болѣстѣта се прѣдава отъ по-възрастнитѣ свине на помалкитѣ. Съ цѣль болѣстѣта да се прѣкрати по-скоро въ селата, гдѣто по рано е върлувала, и кждѣто би се появила наново между новороденитѣ като най-ефикасна мѣрка, се налага да се взематъ въ бждаще по законодателенъ редъ, мѣрки за да се избиватъ въ продължение на извѣстно врѣме всички млади прасци, които наново се раждатъ съ второто имъ поколение и то още въ самото начало до като болѣстѣта не е вземала широки размѣри. Продажбата на живи свине, както и на ония болѣдували и здрави отъ заразената мѣстностъ да се забрани, а да се разрѣши такива да се продаватъ и изнасятъ изклани за месо, разбира се подъ санитаренъ-ветеринаренъ контролъ, който да се прилага на самото мѣсто. Освѣнъ горнитѣ мѣрки за сигурността за прѣкратаването на болѣстѣта въ горѣспомѣнатия край подържамъ да се приложатъ и ония, мѣрки, изложени въ миналогодишния ми рапортъ, отъ изпълнението, на които въ съвокупностъ ще допринесатъ очаквания резултатъ.

Слѣдъ описанието по отдѣлно на болѣститѣ появили

се прѣдъ отчетната година ще кажа още, че тѣ въ повечето случаи бѣха констатирани на врѣме и успѣшно ограничавани. Разпространяването имъ пѣкъ въ повечето случаи, както това се спомѣна по-горѣ, се дължеше на слѣдующитѣ обстоятелства: незаинтересованостъ, както на общинската власть, така сжщо на населението, кражби на добитѣкъ и прѣнасянето му скрито отъ едно село въ друго и най-главно незаравянето труповѣтъ на умрѣлитѣ животни. Мѣстата за гробища на добитѣкъ още не сж строго опрѣдѣлени, макаръ за това да има редъ разпореждания; за прѣкарването добитѣкъ изъ вѣтрѣшността отъ едно на друго мѣсто; населението и общинскитѣ власти не съблюдаютъ разпорежданieto на чл. чл. 86 и 89 отъ закона за санитарно-ветеринарната служба, съ което се дава възможностъ да се прѣнася едновременно съмнителенъ и заразенъ добитѣкъ.

За по ефикасно прѣслѣждане эпизоотитѣ по селата на Балкана и Камчийската долина, поради особното географическо мѣстоположение, ниското културно ниво на населението въ тия краища и постоянното прѣкарване добитѣкъ отъ единъ край въ други на страната, наложително е, въ най-близко бждаще да се организира ветеринарната-санитарна служба по-добрѣ, като се назначаватъ 1 ветеринаренъ лѣкаръ съ сѣдалище въ с. Ново-село съ самостоятелна санитарна-ветеринарна околия, като се откриятъ нови допълнителни ветеринарни фелдшерски участъци, разпрѣдѣлени по съответни пунктове. За упражняване по строгъ контролъ върху съѣстнитѣ продукти отъ животинско произхождение има се нужда още: а) Отъ заинтересованостъ на общинскитѣ власти; б) достатъчно число лѣкари при градскитѣ общини съ специални сервиси, като къмъ тия и на ония селскитѣ общини се прѣдви-

дятъ специална служба за ветеринарни агенти, за кандидати да се прѣдпочитатъ санитарнитѣ ветеринарни подофицери. Тия послѣднитѣ ще бждатъ полезни, както за прилагането на мѣркитѣ въ заразенятъ мѣста, така и да откриватъ на врѣме эпизоотитѣ; в) да се прѣдвиждатъ ежегодно въ бюджетитѣ на окръга, градоветѣ и въ селскитѣ общини нужднитѣ кредити необходими по прилагането на закона за санитарно-ветеринарната полиция; г) да се дѣйствува между населението възпитателно за съзнателна борба противъ эпизоотитѣ, съ цѣль да може да се прѣдпазватъ отъ тѣхъ; д) да се заставятъ общинитѣ да държатъ регистри за описа на добитѣка за всѣки стопанинъ отдѣлно въ селата, за да може съ тая мѣрка да става по правилно констатирането на эпизоотитѣ и прѣкратяването имъ; е) въ общинитѣ да се прилага строгъ контролъ върху добитѣка прѣдзначенъ за клане; ж) да се заставятъ общинитѣ непрѣменно, за идущата година съ ограждането на всички мѣста за гробища на добитѣка, за която цѣль да се вписва задължително кредити въ бюджетитѣ на градскитѣ и селскитѣ общини.

Понеже въ извѣстни окръзи има завѣдена практика да не вписватъ въ съдържанието на интисапнитѣ билети въ точъ всички ония бѣлѣзи, които се намиратъ по ушитѣ на животнитѣ, а се вписва само една суха бѣлѣжка на примѣръ: „има бѣлѣзи на ухото, или на двѣтъ уши и пр., — а какви именно не се спомѣнава. Вслѣдствие на тая непълнота въ описанието на бѣлѣзитѣ по добитѣка се явяватъ голѣми прѣчки съ спорове между длѣжностнитѣ лица-лѣкари и фелдшери-прѣгледвачи при скотобойнитѣ и другитѣ мѣста, съ стопанитѣ по отношение на чл. 128, 138 142 и 144 отъ закона за селската полиция, правилника за покуп-

ка-продажба на едъръ рогатъ добитъкъ и чл. чл. 86, 89 и 279 отъ закона за санитарно-ветеринарната полиция. Поради горното и да се избѣгнатъ за въ бъдаще нежелателни прѣчки при повѣрката и освидѣтелствуването на едрия добитъкъ и да се не накърняватъ частнитѣ интереси на търговцитѣ и други, които боравятъ съ такъвъ, да се направятъ постѣпки тамъ гдѣто трѣба, щото общинскитѣ управления или за купувачитѣ на интизапа въ страната, когато издаватъ интизапни билети да вписватъ въ тѣхъ подробно всички бѣлѣзи, които сжществуватъ върху добитъка, а така сжщо да се въведе въ страната едно общо нарѣчие на тѣхъ, като на всички мѣста, кждѣто се извършва покупка-продажба на добитъкъ, отъ страна на полицейскитѣ административни власти се упражнява строгъ контролъ.

Градска и селска санитарна служба : Въ околийскитѣ-градски цѣнтрове и въ голѣмитѣ селски общини тая служба се изпълнява и прѣвъ отчетния периодъ отъ респективнитѣ държавни околийски лѣкари въ помощъ на подвѣдомственитѣ тѣмъ ветеринарни фелдшери. При наличността на недостатъчния персоналъ по тая служба и на така многото голѣми задължения на сжщата, изпълняющитѣ врѣменно градската и селска общинска служба не е могла и не може напълно да се изпълнява и по физическа невъзможность. Наложително е да се заставятъ Провадийската градска и голѣмитѣ селски общини въ окръга да прѣдвиждатъ редовно въ бюджетитѣ си длѣжности на титулярни ветеринарни лѣкари и фелдшери (чл. 42 отъ закона за ветеринарната санитарна служба и полиция). Специално Варненската градска община да усили лѣкарския и фелдшерския персоналъ, като за първо врѣме се назначатъ допълнително единъ градски ветеринаренъ лѣ-

каръ, 3-ма ветеринарни фелдшери и 1 санитаренъ ветеринаренъ агентъ, та така организираната служба, персонала да може да завѣжда и службата по прѣслѣдване епизоотитѣ, лѣкуването на болнитѣ животни отъ други болѣсти въ града, контрола върху млѣчния добитъкъ, прилагание правилника за контролата на млѣчния добитъкъ, млѣкото и всички други съветни продукти отъ животинско произхождение, като сегашния 1 лѣкаръ и 1 фелдшеръ останатъ да изпълняватъ службата при скотобойната, халитѣ и други. Безъ горното подобрѣние въ службата на разнитѣ сервиси въ градскитѣ общини не може да се очаква въ бъдаще строгото гарантиране обществената хигиена. За да може, обаче да се намѣрятъ кандидати за горѣспомѣнатитѣ длѣжности — примамватъ такива, общинскитѣ съвѣти трѣбва да иматъ прѣдъ видъ и размѣра на възнаграждението на персонала, което непрѣменно трѣбва да повишава онова на лѣкарскитѣ и фелдшерскитѣ на държавна служба, като не се изпуца изъ прѣдъ видъ обстоятелството, че такива длѣжностни лица на държавна служба сравнително сж повече гарантирани по-самостоятелни и съ по-голѣми облаги, пенсия и пр. Независимо отъ материалното подобрѣние на ветеринарнитѣ лѣкарски и фелдшерския персоналъ, общинскитѣ съвѣти трѣбва още на тоя персоналъ да дадѣтъ подходящи за цѣльта помѣщения, като имъ се дадѣтъ нуждитѣ при тѣхъ удобства и потрѣби, кредити, които сж необходими по изпълнението на всѣки видъ служба по отдѣлно. До сега въ туй направление не е направено нищо, вслѣствие на което и разнитѣ епизоотии не могатъ да се ограничаватъ и прѣкратяватъ; контрола върху дойнитѣ животни — въ краварницитѣ, млѣкото не се съблюдава и пр.

Скотобойна: Помѣщение за тѣхъ въ града Провадия и голѣмитѣ селски общини почти нѣма такива построени, а тамъ кждѣто ги има тѣ сж още далечъ да удовлетворяватъ поне най-елементарнитѣ нужди, както на службата, така и на хигиеническитѣ условия. Въ Провадия скотобойната е врѣменна постройка безъ никакви удобства въ нея и общинския съвѣтъ никакъ не се интересува за да направи нѣщо за да гарантира обществената хигиена — отъ една страна и отъ друга да даде нуждитѣ удобства, които се налагатъ за редовностъ на тия завѣдения, макаръ тия завѣдения ежегодно да даватъ на общинската каса голѣмъ доходъ отъ кръвнината. Скотобойно помѣщение, което да отговаря отчасти въ окръга за нуждитѣ на тия завѣдения има такава построена врѣменно въ гр. Варна, но и тукъ се има нужда отъ подобрѣние.

Салхани (врѣменни работилници за мѣстни консерви): Такива работилници има открити само въ Варна, тѣй като въ Провадия частнитѣ касапски дюгени служатъ едновременно за такива. Помѣщенията за тѣхъ сж съвършено неудобни и съвсѣмъ нехигиенични; разхвърляни въ разнитѣ части въ градоветѣ, направата имъ е примитивна, приспособени отъ полусрутени здания, които грозятъ даже опасностъ за срутване, въ тѣхъ канали, сушилни и достатъчно вода нѣма. Като не групирани около скотобойнитѣ, кждѣто имъ е мѣстото, постояненъ контролъ отъ страна на властѣта по отношение работата и качеството на продуктитѣ винаги е бивалъ слабъ, а за въ бждаще това зло не трѣбва да се търпи. Въ интереса на всѣка градска община е да подобри и осигури тая мѣстна индустрия, като построи специални такива помѣщения. Съ подобрѣнието на тия завѣдения общинитѣ ще увеличатъ

и осигурятъ приходитѣ на общинската каса. Работилницитѣ въ гр. Варна, като опасни огнища за общественото здравие трѣбва непрѣменно да се вдигнатъ отъ тамъ, кждѣто се намиратъ по настоящемъ и прѣмѣстятъ на подходяще мѣсто, като за цѣлѣта да се построятъ за смѣтка на общината и най-удобни и сравнително модерни помѣщения, съ задължение щото всички такива работилници да сж групирани на едно мѣсто. Прѣдъ видъ на това, че въ тия работилници за приготвяването на мѣстнитѣ консерви ставатъ най-голѣми злоупотрѣбления, то да се забрани такива да се откриватъ въ разнитѣ квартали на града.

Месопродавници: Такива дюгени въ гр. Провадия и другитѣ малки общини сж частна собственостъ, които едновременно служатъ и за зарзаватчийници и други цѣли. Специално помѣщение за такива има построено само въ гр. Варна, нарѣчени хали, на брой четири, разпрѣдѣлени по градскитѣ участъци, макаръ и не тѣй равномѣрни споредъ нуждитѣ на гражданитѣ. Тия хали донѣгдѣ сж удовлетворително приспособени, но не тѣй рационално използвани. Въ тѣхъ се има налѣжаща нужда отъ извѣстни архитектурни-технически приспособления, хладилници, вентилатори и др., съ които подобрѣния ще се осигури и запазването по-хигиенично и здраво месо, особено прѣвъ лѣтнитѣ горѣщини. Прѣдъ видъ на това, че въ тия хали не всички отдѣлни дюгени сж наети много отъ тѣхъ оставатъ празни прѣвъ цѣлата година и общинската каса слѣдователно губи отъ дохода си, а за да могатъ сжщитѣ да се използватъ, да се разрѣши въ тѣхъ да се продава консервирани животински произведения, напримѣръ, масло, сирене, яйца даже пастърма и наденици. Относително града Провадия, Общин-

ский съвѣтъ трѣбва непременно да вземе рѣшения за идущата година да си построятъ специални месо-продавници и работилници за мѣстни консерви.

Рибарници: Помѣщение за продажба на рибата въ прѣсно състояние — такава има само въ гр. Варна — специално построена рибарница, а въ другитѣ градове рибата се продава амбулаторно по улицитѣ, нѣщо което не е хигиенично, тъй като правиленъ контролъ за качества на рибата не може да се прилага редовно.

Специални помѣщения за продажба на консервирани животински продукти нѣма. Така сѣщо нѣма мѣста и помѣщения, които да служатъ за разни складове на кожи, кокали, разни отрѣзки и др. прѣдмети, които бързо се развалятъ, а отъ такива се има нужда за да се гарантира обществената хигиена. Мѣста за гробища въ града, които да служатъ специално за заравяне на труповетѣ на умрѣлитѣ животни тоже нѣма.

По селата скотобойни за клане на добитѣка още не сѣ опрѣдѣлени и построени, а когато врѣменно такива се откриватъ, сѣ цѣль за приготвяване консерви, за контролъ на добитѣка, месото и пр. респективнитѣ околийски ветеринарни лѣкари ежегодно нареждатъ до общинитѣ да съблюдаютъ прѣдписанието на чл. 246, 247, 248 и 249 отъ закона за санитарно-ветеринарната полиция.

Числото на заклания добитѣкъ, полученото месо въ килограми и констатиранитѣ разни болѣсти въ скотобойнитѣ и конфискуването на месото се вижда отъ приложената таблица № II.

Въ заключение на изложеното за градската и селска санитарно-ветеринарна служба, зе редовенъ контролъ, сѣ цѣль да се прѣдпазва строго общественно-

то здраве при сегашното положение на описанитѣ погорѣ завѣдения, и дума не може да става. Общинитѣ досега сѣ се отнасяли съвсѣмъ нехайно къмъ нуждата отъ подобрѣнието на сѣщитѣ. За уреждане въпроса по отношение постройването помѣщение за скотобойни, салхани, работилници за мѣстни консерви, месопродавници и др. и за подобрѣние службата изобщо за контрола и хигиената въ тѣхъ, трѣбва сериозно да се застъпи.

Селската общинска санитарно-ветеринарна служба е останала и до сега неуредана по нѣмане открити длѣжности, за ветеринарни фелдшери сѣ подобающа заплата.

Такива общинитѣ могатъ да издържатъ, като по нѣколко съсѣдни общини се сгрупиратъ и прѣдвидятъ съотвѣтни кредити по бюджетитѣ си за издържането имъ, и въ такъвъ случай и общинитѣ ще могатъ, да се снабдятъ сѣ участъкови ветеринарни фелшери.

Пазари и панаири: Слѣдъ окупирането отъ Ромъния на околитѣ Добричъ, Балчикъ и Куртбунаръ въ окръга останаха открити такива въ Варна, Козлуджа, Провадия и Новосело, а панаири по настоящемъ има само въ мѣстността Бѣла-Овца (Акъ-Кююнъ). Изобщо тия пазари и панаири не сѣ още уредени въ съгласие сѣ закона за санитарно-ветеринарната служба и полиция. Тѣ се извършватъ на открити мѣста безъ да има въ тѣхъ редъ; повече служатъ като разсадници и разпространители на разни епизоотии, отъ колкото да служатъ за истински цѣли за търговията сѣ добитѣкъ. Относително контрола, който би трѣбвало да упражнява въ тия мѣста при сегашното имъ положение и дума не може да стане. Движението въ продажбата на добитѣка на тия пазари прѣвъ отчетната годи-

на е била слаба поради лошитѣ икономически условия на страната и по причина затврянето имъ по време на появилата се чума по говедата. Общинитѣ и въ това отношение не сж направили нищо, макаръ за това да сж задължени по законъ. Но пъкъ за да има редъ въ тия мѣста и да може да се даде извѣстна гаранция на купувачитѣ на добитъкъ, административната власт не трѣбва да отстъпва прѣдъ взетото рѣшение за ограждането на пазаритѣ и фиксирането на подходнитѣ мѣста, кждѣто слѣдва да бждатъ. За идущата година да се впишатъ наложително кредити на заинтересованитѣ общини, и ако такива кредити не бждатъ гласувани — отъ съответнитѣ общински съвѣти да се закриватъ (чл. чл. 9 отъ закона за подобрѣние на скотовъдството, съ 259, 260, 264 отъ закона за санитарно-ветеринарната служба и полиция и заповѣдта на окръжното управление подъ № 174 (1914 год.). За числото на продадения добитъкъ на пазаритѣ прѣвъ отчетната година вижъ приложената таблица. № III.

Ветеринарни лѣчебници: Прѣвъ отчетната година въ окръга останаха двѣ лѣчебници: въ Варна и Провадия. Тѣ сж открити и подържани съ срѣдствата на окръга и съ 6 ветеринарни фелдшерски амбулатории при участъцитѣ въ село Яйла, Синдѣлъ, Ново-село, Караджа-отъ, Рѣка-Девня и Крумово.

Дѣятелността на тия лѣчебни завѣдения за добитъка въ Варна е била сравнително по-усилена, отъ колкото миналата година и оная въ Провадийската, по причина, че въ тая послѣдната прѣвъ време на войната сж лѣкували повече реквизиционни и други войскови животни.

За да могатъ тия завѣдения специално лѣчебницитѣ, да функциониратъ по правилно и да отговарятъ

напълно на нуждитѣ, за които служатъ необходимо е, тѣ да се поставятъ при по добри условия. За тая цѣль трѣбва да се построятъ специални помѣщения на по модерни начала. Досегашнитѣ лѣчебници се помѣщаватъ въ здания, които не отговарятъ никакъ за цѣльта и лѣкуването въ тѣхъ на болния добитъкъ се извършва при съвсѣмъ не добри условия, а това много влияе за успѣхътъ въ работата — скотолѣчението. По нѣманието достатъчно и удобно мѣсто въ сегашнитѣ помѣщения, тежко болнитѣ животни едвамъ могатъ да намѣрятъ прибѣжище, такива постѣпватъ сравнително въ много малко количество. Мѣсто за извършване на тежки и сериозни операции върху добитъка тоже нѣма, а тѣзи условия когато липсватъ, цѣльта на тия завѣдения не се постига.

Ето защо подетата м. г. идея за построяване на специални помѣщения въ околийскитѣ центрове трѣбва непрѣменно да се подържа и окръжния съвѣтъ трѣбва да гласува кредити за реализирането ѝ, а още повече, сумата отъ 20000 лева прѣдвидена въ миналата година за постройка лѣчебницата въ гр. Добричъ по разни причини не се изразходваха. Ако срѣдствата на окръга сж недостатъчни за построяване на горѣспоменатитѣ лѣчебници, въ такъвъ случай, окръжниятъ съвѣтъ, може да вземе рѣшение да наложи на общинитѣ щото и тѣ да прѣдвидятъ въ бюджетитѣ си и то нѣколко години подъ редъ въ специаленъ параграфъ кредити, съ които да се образува въ бждаще специаленъ фондъ — „фондъ за построяване на ветеринарни лѣчебници и подържание редовно на участковитѣ фелдшерски амбулатории“.

И другъ пжтъ съмъ изтъквалъ на това мѣсто, че ползата отъ тия лѣчебници за населението е голѣма,

понеже въ тѣхъ се дава сравнителна по правилно ветеринарна медицинска помощ на добитъка и по такъвъ начинъ тия лѣчебници идатъ и като спомагателенъ факторъ, за подобрънието на скотовѣдството така и по отношение изслѣдването на разнитѣ появили се эпизоотии.

За по правилното функциониране на лѣчебнитѣ завѣдения въ окръга има се нужда още и отъ назначаване на титуляренъ лѣкарски и фелдшерски персоналъ, тъй като, тия завѣдения досега сж завѣждатъ врѣменно отъ държавнитѣ; отпущане нуждитѣ кредити за доставка на медикаменти, прѣвѣрзочни материяли и др. (вижъ приложения при настоящия рапортъ бюджетопроектъ).

Приходо-разхода на тия лѣчебници и числото на прѣгледанитѣ въ тѣхъ животни за врѣмето прѣвъ отчетния периодъ се вижда отъ приложената таблица и разходната частъ на окръжния бюджетъ. № IV.

На тия завѣдения окръжния съвѣтъ не трѣбва да гледа като на институтъ създаденъ за приходъ, а напротивъ цѣльта е чрѣвъ тѣхъ да може да се услужва на населението съ раздаване безплатно, или съ ефтина цѣна ветеринарно медицинска помощъ. Въ тия лѣчебници добитъка се лѣкува безъ да се прави разлика комуто и да било, а напротивъ се обслужва почти на всички съсловия, които биха имали нуждата за лѣкуване на боленъ добитъкъ. По голѣмото число лѣкувани добитъци сж принадлежали на селското население. Лѣкуванитѣ болни животни сж повечето отъ нараняване, митъ по конетѣ разни видове колики (сърдасване), простуда и заразителни болѣсти.

Скотовѣдство: Колкото се отнася въпроса за мѣрките, които трѣбва да се взематъ за въ бъдаще по

подобрънието на скотовѣдството изобщо и кредититѣ, които трѣбва да се гласуватъ въ окръжния бюджетъ трѣбва да иматъ за цѣль: а) За прѣглеждането на всички мжжки разплодници и скопяването на негоднитѣ такива; б) обезщетение стопанитѣ на умрѣлитѣ прѣвъ врѣме на скопяването мжжки разплодници; в) подържане държавнитѣ жребци на съвокопителнитѣ станции; г) прѣмии за набавяне общинитѣ и др. скотовѣдни дружества съ доброкачествени разплодни животни; д) за даване прѣмии на ония стопани, които би си пустнали кобилитѣ на доброкачественитѣ разплодници; е) за уреждане мѣстни скотовѣдни изложби и др.

За модернизирването на скотовѣдството въ окръга трѣбва да се дѣйствува, отъ кждѣто трѣбва, то да върви паралелно съ модернизирването на селското ни стопанство и то по отношение култивирването на фуражнитѣ растѣния, тъй като гледането и храненето на добитъка и въобще подобрънието хигиеничнитѣ условия сж въ състояние да дадатъ условия най-необходими за горната цѣль. За да може да се дадатъ на населението упжтвания по подобрънието на скотовѣдството, фуражното производство, и какъ трѣбва да се гледа въобще добитъка, трѣбва отъ страна на окръга да се възприеме идеята за откриване врѣменни курсове отъ специалисти, та по тоя начинъ да се приготвятъ най-благоприятни условия за да се индустриализира и продуктивния добитъкъ.

За да може подобрънието на скотовѣдството да върви по-бързо и успѣшно, окръжния съвѣтъ да работи за създаването въ окръга и на скотовѣдни и кооперативни дружества. Застраховката на добитъка трѣбва да се възприеме, колкото се може по бързо, та чрѣвъ нея да може да се осигурятъ на населението по цѣвнитѣ животни.

БЮДЖЕТО-ПРОЕКТЪ

НА

ветеринарнитѣ лѣчебници и уч. амбулатории въ
Варненски окръгъ за 1915 год.

№ по редъ	Наименование на разхода	Лѣчебници		Годишно одному		Общо на всички	
		Варненска	Провадийска				
				лева	ст.	лева	ст.
Личенъ съставъ							
1	Управителъ лѣкаръ	1	—	4200	—	4200	—
2	Ветеринаренъ фелдшеръ	1	1	2400	—	4800	—
3	Служители	1	1	1200	—	2400	—
4	Лабурантенъ Варна	1	—	840	—	840	—
	Всичко					12240	
1	Участъкови ветер. фелдшери Крумово, Козлуджа, Син- дель и Караджа-отъ	—	—	2040	—	8160	—
	Пътни безочетни	—	—	360	—	1440	—
	Всичко					9600	
1	За лѣкарства на лѣчебницитѣ и амбулаторнитѣ въ окръга	—	—	—	—	2000	—
2	За прѣвързочни материали	—	—	—	—	500	—
3	За инструменти и вазария	—	—	—	—	500	—
	Всичко					3000	
1	За ваксини отъ странство	—	—	—	—	1500	—
	Всичко					1500	

№ по редъ	Наименование на разхода	Лѣчебници		Годишно одному		Общо на всички	
		Варненска	Провадийска				
				лева	ст.	лева	ст.
1	Наемъ за помѣщения въ Варна и Провадия	1200	400	—	—	1600	—
2	Сѣно килограми	4000	2000	—	10	600	—
3	Ячменитѣ килограми	2500	500	—	20	600	—
4	Овѣсъ килограми	500	300	—	20	160	—
5	Слама едра килограми	3000	1000	—	05	150	—
6	Слама ситна за храна	500	500	—	05	50	—
7	Брашно ячемичено	100	100	—	20	40	—
8	Хлѣбъ за кучета	100	50	—	20	30	—
9	Брашно за хапове	10	10	—	30	6	—
10	Газъ батумски	4	2	12	—	84	—
11	Дърва к. метра	15	8	14	—	322	—
12	Мѣсо за кучета	30	10	—	80	24	—
13	Млѣко „ „	30	10	—	40	16	—
14	Соль ситна	5	5	—	20	2	—
15	Варъ негасенъ	500	200	—	07	14	—
16	Авансови суми за Варна и Провадия за участъцитѣ по 24 лева	—	—	—	—	96	—
17	Единъ конъ за нуждитѣ на лѣчебницата	1	—	—	—	400	—
18	Единъ кабриолетъ	1	—	—	—	600	—
19	За варуцарски прибори и принадлѣжности (упрѣж- ни снаряжения)	—	—	—	—	250	—
	Всичко	—	—	—	—	31384	—

ВЪДОМОСТЪ

ЗА

**ХОДА НА ЗАРАЗИТЕЛНИТЪ БОЛЕСТИ ПО ДОМАШНИТЪ
ЖИВОТНИ ВЪ ВАРНЕНСКИ ОКРЪЖЪ ОТЪ 1 ЮЛИ 1913 Г.
ДО 1 ЮЛИ 1914 ГОДИНА.**

№ по редъ	Название на заразителната болестъ	Околия	Община	Село или градъ
1	Бѣсъ	Варненска	Варненска	Варна
2	Въгленъ	"	"	"
3	Краста	"	Николаевска	Николаевка
	"	"	Крумовска	Крумово
	"	"	Аджемлерска	Инджекьой
	"	"	Николаевска	Чатма
	"	"	Саръ-Гьолска	Татаръ-махле
	"	Провадийска	Дамн.-Органска	Дам.-Орга
	"	"	"	Дам.Хумалж
	"	"	"	Дан.-Ехатларъ
	"	"	Градинаровска	Каракъосе
	"	"	Новоселска	Новосело
	"	"	Шаджькойска	Махалжъ
	"	"	Ясжтепенска	Ясж-Тепе
	"	"	Девненска	Девня
	"	"	Шаджькойска	Шаджькой
	"	"	"	Емиръ-Гази
4	Огненица	"	Кьопрюкьойска	Кьопрюкьой

Видът на животнитъ по които е върлувала болестъта	Имаше болни на 1.VII.913	Разболъха се	Присадени	Оздравѣли	Умрѣли	Убити	Убити здрави отъ чумата по говедата	Оставатъ болни на 1. VII. 914 год.	Забѣлжва
Кучетата	—	3	—	—	—	3	—	—	
Всичко	—	3	—	—	—	3	—	—	
Говедата	—	2	—	—	2	—	—	—	
Всичко	—	2	—	—	2	—	—	—	
Конетъ	2	2	—	2	—	—	—	—	
"	—	5	—	5	—	—	—	—	
"	—	5	—	5	—	—	—	—	
"	—	5	—	3	—	—	—	2	
"	—	5	—	2	—	—	—	3	
Козитъ	—	5	—	5	—	—	—	—	
"	—	15	—	15	—	—	—	—	
"	—	6	—	6	—	—	—	—	
"	—	4	—	4	—	—	—	—	
Говедата	—	7	—	7	—	—	—	—	
Конетъ	10	10	—	20	—	—	—	—	
"	6	45	—	36	—	—	—	15	
"	—	2	—	2	—	—	—	—	
"	—	10	—	10	—	—	—	—	
"	—	22	—	22	—	—	—	—	
Всичко	18	146	—	144	—	—	—	20	
Свинетъ	—	73	—	25	29	1	—	18	
Всичко	—	73	—	25	29	1	—	18	

№ по редъ	Название на заразителната болестъ	Околия	Община	Село или градъ
5	Сапъ	Варненска	Варненска	гр. Варна
"	"	"	Саржгълска	Суджаскьой
"	"	"	Яйленска	Петре
"	"	"	Арнауларска	Дер.-Мюсюмъ
"	"	"	Русларска	Гевреклеръ
"	"	"	Арнауларска	Дол.-Чифликъ
"	"	"	"	Ст.-Орѣхово
"	"	"	Енивьойска	Джевизлий
"	"	"	Козлуджанска	Козлуджа
"	"	Провадийска	Ясжтепенска	Ясж-Тепе
"	"	"	Караагаченска	Капуджи-махле
"	"	"	Каджьойска	Шереметъ
"	"	"	Девненска	Кутлубей
"	"	"	Ясжтепенска	Есетлий
"	"	"	Караджаотска	Арапларъ
"	"	"	Провадийска	гр. Провадия
6	Чума	Варненска	Яйленска	Петре
"	"	"	"	Галата
"	"	"	Арнауларска	Ст.-Орѣхово
"	"	"	Бѣленска	Денись-кьой
"	"	"	Бѣлевска	Бѣлево
"	"	"	"	Звѣздица
"	"	Провадийска	Девненска	Кутлубей
"	"	"	Т.-Арнаулар.	Т.-Арнауларъ
"	"	"	Караджаотска	Пунарлий
"	"	"	"	Чалжеларъ

Видътъ на животнитъ по които е върлувала болестъта	Имаше болни на 1.VII.913	Разболѣха се	Присадени	Оздравѣли	Умрѣли	Убити	Убити здрави отъ чумата по говедата	Оставать болни на 1. VII. 914 год.	Забѣлѣжка
Конетѣ	—	5	—	—	—	5	—	—	
"	—	2	—	—	—	2	—	—	
"	—	2	—	—	—	2	—	—	
"	—	1	—	—	—	1	—	—	
"	—	1	—	—	—	1	—	—	
"	—	2	—	—	—	2	—	—	
"	—	2	—	—	—	1	—	1	подъ наблюдение
"	—	1	—	—	—	1	—	—	
"	—	1	—	—	—	1	—	—	
"	—	6	—	—	—	6	—	—	
"	—	9	—	—	—	9	—	—	
"	—	1	—	—	—	1	—	—	
"	—	2	—	—	—	2	—	—	
"	—	1	—	—	1	—	—	—	
"	—	1	—	—	—	1	—	—	
"	—	1	—	—	—	1	—	—	
Всичко	—	38	—	—	1	36	—	1	
Говедата	—	19	—	—	16	3	—	—	
"	—	16	—	—	6	10	—	—	
"	—	19	—	—	5	14	—	—	
"	—	3	—	—	2	1	—	—	
"	—	7	—	—	3	4	—	—	
"	—	7	—	—	3	4	3	—	
"	—	25	—	—	12	13	4	—	
"	—	12	—	—	4	8	—	—	
"	—	42	—	—	17	25	15	—	
"	—	1	—	—	1	—	—	—	

№ по редъ	Название на заразителната болестъ	Околия	Община	Село или градъ
7	Чума	Провадийска	Караджаотска	Караджаотъ
	"	"	Шаджкьойска	Касжмларъ
	Шарка	Варненска	Авренска	Казакъ-Дере
	"	"	"	Оручъ-Гази
	"	"	Бѣлевска	Бѣлево
	"	Провадийска	Новоселска	Кая-ардж
	"	"	Синделска	Султанларъ
	"	"	"	Синдель
	"	"	Невшанска	Бейлий
	"	"	Кьопрюкьойска	Потрушанъ
	"	"	"	Кьопрюкьой
	"	"	"	Коте
	"	"	"	Нова-Шипка
	"	"	Тестеджийска	Тестеджий
	"	"	Каджкьойска	Шереметъ
"	"	Градинаровска	Градинарово	
"	"	Ченгелска	Ченге	
8	Шапъ	Варненска	Аджемлерска	Аджемлеръ
	"	"	Бѣлевска	Бѣлево
	"	"	Козлуджанска	Козлуджа
	"	"	Карахюсеинска	Карахюсеинъ
	"	"	Арнаутларска	Ст.-Орѣхово
	"	"	Николаевска	Николаевка

Видътъ на животнигѣ по които е върлувала болестъта	Имаше болни на 1.VII.913	Разболѣха се	Присадени	Оздравѣли	Умрѣли	Убити	Убити здрави отъ чумата по говедата	Оставагѣ болни на 1. VII. 914 год.	Забѣлѣжка
Говедата	—	5	—	—	—	5	—	—	Убитигѣ 30 здрави невлазатъ въ графитъ „разболѣха се“ и „убити“
"	—	9	—	—	1	8	8	—	
Всичко	—	165	—	—	70	95	30	—	
Овцитѣ	—	516	991	1467	40	—	—	—	
"	—	17	586	600	3	—	—	—	
"	—	28	58	80	6	—	—	—	
"	3	2	—	3	2	—	—	—	
"	—	159	328	469	18	—	—	—	
"	—	10	300	310	—	—	—	—	
"	7	85	876	942	26	—	—	—	
"	—	167	—	147	20	—	—	—	
"	—	33	—	31	2	—	—	—	
"	—	16	—	16	—	—	—	—	
"	—	142	156	18	6	—	—	274	
"	—	57	2066	2123	—	—	—	—	
"	—	2	248	250	—	—	—	—	
"	—	123	1236	1326	33	—	—	—	
"	—	46	—	—	1	—	—	45	
Всичко	10	1403	6845	7782	157	—	—	319	
Говедата	—	20	—	20	—	—	—	—	прѣкратена въ юли м-ць
"	—	19	—	19	—	—	—	—	
"	—	391	—	391	—	—	—	—	
"	—	112	—	112	—	—	—	—	
"	—	120	—	120	—	—	—	—	
"	—	168	—	168	—	—	—	—	

№ по редъ	Название на заразителната болестъ	Околия	Община	Село или градъ
	Шапъ	Варненска	Русларска	Русларъ
	"	"	Яйленска	Яйла
	"	Провадийска	Аптаразашка	Аптаразакъ
	"	"	Девненска	Ахъръбой
	"	"	"	Деревъбой
	"	"	"	Кутлубей
	"	"	Кюпрювбойска	Коте
	"	"	"	Санджечи
	"	"	Невшанска	Вънчанъ
	"	"	Новоселска	Ново село
	"	"	Провадийска	гр. Провадия
	"	"	Тестеджийска	Манастиръ
	"	"	Т.-Арнаутлар.	Т.-Арнаутларъ
	"	"	Черковненска	Равна
	"	"	Ясхтепенска	Ясх-Тепе

Видътъ на животинитъ по които е върлувала болестъта	Имаше болни на 1.VII.913	Разболѣха се	Присадени	Оздравѣли	Умрѣли	Убити	Убити здрави отъ чумата по говедата	Оставатъ болни на 1. VII. 914 год.	Забѣлѣженъ
Говедата	—	400	—	400	—	—	—	—	
"	—	10	—	10	—	—	—	—	
"	—	120	—	120	—	—	—	—	
"	—	118	—	118	—	—	—	—	
"	—	187	—	187	—	—	—	—	
"	—	571	—	571	—	—	—	—	
"	—	140	—	140	—	—	—	—	
"	—	187	—	187	—	—	—	—	
"	—	350	—	350	—	—	—	—	
"	—	180	—	180	—	—	—	—	
"	—	250	—	250	—	—	—	—	
"	—	320	—	320	—	—	—	—	
"	—	270	—	270	—	—	—	—	
"	—	380	—	380	—	—	—	—	
"	—	84	—	84	—	—	—	—	
Всичко	—	4397	—	4397	—	—	—	—	

ВЪДОМОСТЪ

за изкления добитъкъ въ градскитѣ скотобойни въ Варненски окръгъ отъ
1 юли 1913 год. до 1 юлн 1914 година.

№ по релъ	Наименование на Общинитѣ	Закланъ добитъкъ и полученото месо въ килограми																	
		Волове	Кравн	Телета до 1 год.	Крп. месо	Биволи	Биволицн	Малачета до 1 год.	Крп. месо	Свинско	Крп. месо	Овни	Овци	Агнета	Крп. месо	Пърчове	Козн	Ярета	Крп. месо
1	Варненска скотобойна	2307	1907	209	616257	587	208	96	143358	409	248991	4326	7268	59440	601868	76	6561	9294	200501
2	Провадийска "	154	288	—	—	53	23	—	308	—	—	1889	2615	—	466	2615	180308	—	

Забѣлъжка 1) Въ Варненската скотобойна сж унищожени: 59 вола, 20 кравн, 7 бивола, 2 биволицн, 6 овци, 1 агне, 1 пърчъ, 6 кози и 20 свини отъ "охтика". на обща тежестъ 13279 килограма; 8 вола, 2 кравн, 1 теле, 2 бивола, 2 биволицн, 1 малаче, 3 овци, 1 коза, 13 агнета, 20 ярета и 2 свини на обща тежестъ 1845 кгр. отъ мършавостъ. — 1 овець, 3 овци, 7 кози, 4 агнета, 6 ярета и 1 свиня отъ желтенища, на обща тежестъ 308 кгр. — 4 овци и 5 агнета на тежестъ 90 кгр. въ прѣдсмърно състояние. — 1 волъ, 1 крава, 1 биволъ и 1 свиня на тежестъ 402 кгр. отъ гнойни процеси. — 2 вола, 1 крава, 2 бивола, 1 овець, 1 овца, 3 кози, 7 агнета на тежестъ 870 кгр. отъ кръвооравниие; 1 агне отъ 10 кгр. отъ въгленъ; 2 вола, 311 кгр. отравниие отъ пикочъ; 1 волъ 130 кгр. отъ Cysticercus bovis; 5 агнета 18 кгр. унищожени като млади (дрѣбни) животни; 2 вола, 2 кравн, 1 биволъ, 684 кгр. отъ обща актиномикоза; 2 свини отъ огненна — 92 кгр. и 34 свини, 1600 кгр. отъ Cysticercus cellulosis.

2) Въ Провадийската скотобойна унищожени: 3 вола отъ охтика, 3 свини отъ Cistiter. cellulosis, общо 547 кгр.

ВЪДОМОСТЪ

за числото на продажения добитъкъ въ пазаритѣ и панаиритѣ въ Варненски окръгъ
отъ 1 юли 1913 год. до 1 юли 1914 година.

№ по релъ	Наименование на пазаритѣ или панаиритѣ	Вида на продажения добитъкъ													Срѣдна пазарна цѣна
		Жръбци	Коне	Кобили	Бици	Волове	Кравн	Телета	Биволи	Биволицн	Малачета	Катъри	Магарета		
1	гр. Варна	140	1139	360	13	1363	1417	139	513	177	86	13	442	Жръбци 300 лв. Коне 220 лв. Кобили 180 лв. Бици 450 лв. Волове 173 лв. Кравн 95 лв. Телета 35 лв. Биволи 195 лв. Биволицн 135 л. Малачета 30 лв. Катъри 125 лв Магарета 65 лв.	

ната тя е много по-малка, отколкото се очакваше. На търговците прѣдстоеше да направятъ голѣмо усилие за да прѣвъзможнатъ мъжнотиитѣ и трѣбва да се подчертае, че тѣ показаха въ случая чудна устойчивостъ и издържливостъ. Както е извѣстно *Народната Банка* при съдѣйствието на частнитѣ кредитни институти съумя да тури край на опасността отъ единъ катастрофаленъ ажиотажъ и това дълго врѣме прѣди да се очертае перспективата за сключването на държавенъ заемъ.

Нѣмаме данни за вноса прѣвъ Варненската митница слѣдъ войната, но всичко говори, че той ще е значително намаленъ. Не само въ силата на общото стѣснение на търговията слѣдъ войната, но и специално за Варна, вслѣдствие откъсването отъ хинтерланда на града ни — Добруджата, чието население бѣше най-непосрѣдствения и добъръ клиентъ на Варна.

Опасността отъ ажиотажна спекулация, която би причинила грамадни пакости на търговията, се парализира до нѣйде и отъ факта, че добрата реколта прѣвъ 1913 год. обѣщаваше силенъ износъ. Износната ни търговия, чийто прѣдметъ сж главно зърненитѣ храни и брашното, имаше добъръ изгледъ. И ако погледнемъ приложенитѣ таблици за тая търговия ще видимъ че отчетната година не много далечъ отъ 1912 год., която пѣкъ бѣше една отъ най-добритѣ. Общо износътъ на зърнени храни прѣвъ Варна за 1914 г. е 182,960,756 кгр. срѣщу 261,985,596 кгр. за 1912 г. Разликата е значителна наистина, но тя се пада главно на кукуруза, около 73 милиона. За останалитѣ храни разликата е малка. Но за единъ работенъ сезонъ, който слѣдва непосредствено подиръ войната този резултатъ може да се счита напълно задоволителенъ.

Износътъ на брашното въ сравнение съ 1911/12 год. е много спадналъ. То се обяснява съ обстоятелството, че прѣвъ врѣме на войната нашитѣ износителни мелници бѣха всѣдѣло заети съ производство ва армията и не разполагаха съ готова стока, която да изнесатъ слѣдъ сключването на мира. И отъ друга страна самитѣ външни пазари за нашето брашно бѣха тѣй неустановени слѣдъ сътрѣсенята на войната, щото едно очаквателно положение се налагаше за пѣлото врѣме. Въпрѣки тия неблагоприятни обстоятелства прѣвъ отчетния периодъ имаме изнесено брашно 11,979,665 кгр. и трици 11,690,160 кгр.

Изобщо нашата търговия бързо можа да се справи съ стопанското разстройство причинено отъ войната, особено износната търговия. Както споменахме това се дължи главно на добрата реколта. Винаги добрата реколта съставлява солидниятъ базисъ на нашата износна, та заедно съ това и вносна търговия и слѣдъ войната този фактъ особено се подчерта.

Вносната търговия на гр. Варна прѣтърпѣ тежкъ ударъ. Непосрѣдствената и най-добра клиентела е откъсната. Споредъ събрани между варненскитѣ търговци свѣдения се изтъква, че отъ продажбитѣ на варненскитѣ търговци на отнетитѣ отъ Ромжния земи се падатъ за манифактурнитѣ стоки около 45%, желѣзария около 40—45%, земледѣлчески машини около 50%, соль около 25% отъ всичката соль внасяна прѣвъ Варна, газъ около 30% отъ внасяната прѣвъ Варна.

Най-чувствителна е загубата за индустриалнитѣ заведения построени въ гр. Варна. Тѣ работѣха главно за клиентела отъ Добруджа. Така сапунарскитѣ индустриални заведения пласираха 75% отъ производството си въ Добруджа. Пивоварното Д-во „Галата“

тамъ пласираше около 40% отъ своето производство, спиртнитѣ фабрики отъ 25—75% отъ своето производство.

Сега този гарантиранъ пазаръ е отнетъ за тия индустрии и нѣма съмнѣние, че тѣхното положение става критическо.

Кредитнитѣ институти, които работятъ въ Варна, извършваха не маловажни сдѣлки съ клиентела отъ Добруджа. Повечето отъ тѣхъ имаха клонове и агентури въ градоветѣ Балчикъ, Добричъ, Каварна, чрѣзъ които капиталитѣ имъ проникваха въ земледѣлческото производство на тоя цвѣтущъ край. Слѣдъ войната тия институти се видѣха принудени да търсятъ другадѣ, далечъ отъ района на Варна пласменти на своитѣ капитали.

Всичко това съставлява една голѣма стопанска загуба за гр. Варна и за неговия районъ.

Прѣзъ отчетния периодъ не сж основани нови индустриални, нито кредитни заведения. Нѣкои отъ кредитнитѣ дружества увеличиха капиталитѣ си, но изобщо трѣбва да се каже че изтеклата година биде всѣцѣло употребена за стабилизирането на заведенията при новосъздаденото положение.

Занаятчийското производство принадлежи къмъ оная областъ отъ нашето народно стопанство, която най-тежко има да изпита послѣдицитѣ отъ войната. Общата парична криза на страната засѣгна, нѣма съмнѣние, и занаятчийското съсловие, макаръ за него кредитътъ да не играе такава първостепенна роль, както е при едрото производство или търговията. Въ замѣна на това пѣкъ занаятчийското съсловие, което оперира съ малки срдства и въ повечето случаи длѣжими на извѣстната занаятчийска пестеливостъ, биде оцетено

имено въ тия незначителни срдства. Равновѣсието крепено главно отъ непрѣкъснатъ трудъ и пестеливостъ биде нарушено. Семѣйнитѣ нужди, които слѣдватъ отъ близо вървежа на занаята, изведнажъ паднаха въ тежестъ на она малъкъ капиталъ, върху който се крѣпи занаята. Послѣдниятъ е изведнажъ тежко нараненъ въ самото сърдце. Наврѣдъ войнитѣ влѣкатъ слѣдъ себе си обединяване на голѣма частъ отъ населението, която се рекрутира главно изъ занаятчийското съсловие. Такива послѣдствия докара и нашата война. Пропесѣтъ на това обедняване започна веднага слѣдъ свършването на войната, но далечъ не се е завършилъ.

Слѣдъ войната прочие, положението на нашитѣ занаяти стана твърдѣ мжно и тая мжнотия има още да свирепствува срдѣ тѣхъ. Съвземането и укрѣпването тукъ не ще стане лесно. Все пакъ не може да се каже, че унужденитѣ занаятчии ще затворятъ работилницитѣ за да отидатъ другадѣ да приложатъ своята работна сила. Това нѣма да стане по простата причина, че нѣма гдѣ веднага да приложатъ своята работна сила. За това работилницитѣ не ще се затворятъ, но тѣхното съществуване отъ поносимо ще стане мизерно. Настъпилата сега европейска война сигурно ще допринесе и тя своя дѣлъ къмъ балканската, по отношение изтощаването на занаятчийското производство. Казаното означава, че дългогодишната тиха работа за модернизиране на занаятчийското ни производство, която бавно но сигурно разчистваше неговия пѣтъ, е въ голѣма степенъ заличена въ нейнитѣ резултати, защото за модернизиране може да се говори тамъ, гдѣто се забѣлѣзва повишение на благосъстоянието. Войната опрости добитото отъ дълга работа

занаятчийско благосъстояние, и сега трѣбва да се започне отново.

Прѣвъ отчетната година въ Варнен. окръжие по занаятчийството има да се отбѣлѣжи слѣдното:

1. **Занаятчийски сдружения.** На съставеното на 15 юли 1912 год. Коларско сдружения въ Варна се утвърди устава. То обѣщава да върви добрѣ и проявява доста заинтересованостъ за интереситѣ на членоветѣ си. Брой около 20 члена самостоятелни майстори.

2. **Занаятчийски изпити.** Прѣвъ м. Априлъ на тек. година се произведоха занаятчийски изпити на кандидатитѣ отъ разни занаяти за майстори.

Записани кандидати имаше 107, отъ Варненска и Провадийска околии. Отъ тѣхъ явиха се на изпитъ само 31, отъ които издържаха изпита и получиха майсторски свидѣтелства 22 души. По занаяти тия послѣднитѣ 22-ма сж: а) отъ строително-бояджийския занаятъ — 1; б) отъ домостроителския — 1; в) отъ столарския — 1; г) отъ часовникарския и алатарския — 2; д) отъ коларския — 4; е) отъ кройско-шивашкия — 4; ж) отъ обушарския — 3; з) отъ цървуларския — 2; и) отъ юрганджийския — 1; к) шапкарския (дамско) — 2; и л) отъ желѣварския — 1.

3. **Занаятчийски курсове.** Търговската камара прѣвъ тек. година е открила два практически курса:

а) по електротехника и б) по бояджийство (имитация на дърво, мраморъ и пр.).

За електротехническия курсъ (10) 1—20 (4) се записаха 62 курсисти; отъ тѣхъ слѣдваха до края и положили изпитъ 31, които днесъ могатъ да бждатъ добри помощници на инсталаторитѣ по електрическото освѣтление. — За издържането на курса сж похарчени 1094.60 лева.

За строително-бояджийския курсъ (10) 1—14 (4) се записаха 30 души: отъ бояджийския занаятъ 19 души и отъ столарския — 11 души. Отъ тѣхъ слѣдваха и издържаха изпитъ 15 души (12 бояджии и 3 столари).

За изработенитѣ въ курса 135 имитации, се устрои изложба, която трая отъ 4—8 априлъ. Изложбата бѣ посѣтена отъ 607 посѣтители.

Изобщо резултатитѣ отъ курсоветѣ сж доста добри, защото — курсиститѣ изявиха задоволство и благодарностъ за придобититѣ познания.

4. **Мѣлничарския курсъ** прѣвъ текущата година завърши своята втора годишнина. Първоначално въ този курсъ се записаха 30 души; слѣдваха и завършиха 26 души. Изпититѣ, които траяха 7 дни, се завършиха на 25 Януарий т. г. Щателния изпитъ по всички прѣдмети изтъкна на яве какво ученицитѣ сж се занимавали сериозно съ прѣподаваната имъ материя, по теория и практика, по мѣлничарство въ всѣко отношение, а смѣлитѣ и увѣрени отговори показаха, че тѣ сж усвоили всичко, като показаха много добъръ успѣхъ. — Всички тия млади момци намѣриха работа въ модерниѣ мелници изъ България и, както изглежда отъ достигнали до насъ свѣдѣния, индустриалцитѣ-мелничари сж доволни отъ работата имъ.

Макаръ и да не влиза въ рамкитѣ на настоящето изложение ще кажемъ нѣколко думи и за мѣркитѣ, които намъ се струватъ най-ефикасни да повдигнатъ нашето занаятчийство. Излишно е да се настоява върху това, че до сега е направено твърдѣ малко за занаятитѣ и колкото е направено не е резултатъ на една системна замисль. Ще се спрѣмъ само върху дѣйствуващия законъ. Той не е толкова лошъ, макаръ

много отъ неговитѣ постановления сж пакостни, но прилагането му е лошо. Вмѣсто прилагането да състави единъ опитъ за изучаване неговата приспособимостъ къмъ занаятчийското производство, то се обърна въ едно брутално вкарване занаятитѣ въ начертанитѣ рамки. Има единъ членъ отъ закона, който не позволява на дѣца, незавършили първоначално образование, да бждатъ наемани чираци въ работилницитѣ. Това е едно капитално постановление. Установено е отъ науката, че общата интелигентностъ на работника винаги прави отъ него единъ по-добъръ техникъ въ професионалната работа. Ако се тури начало на прилагане това постановление могатъ да се получатъ слѣдъ години голѣми резултати. Но да се приложи казаното постановление това значи да се попрѣчи на множество бѣдни дѣца, които по липса на възможностъ не отиватъ въ училището, а намиратъ работа въ работилницата. Прѣди да се намѣри срѣдство да се направи достъпно училището за тия дѣца, не може да се мисли за прилагане на едно отъ най-важнитѣ постановления на закона. Тука изпъква ролята на общинскитѣ и окръжнитѣ сжвѣти за прилагане принципа на задължителното първоначално образование. Веднажъ приложенъ този принципъ за първоначалното образование, ще се почувствава тогава нуждата отъ разширението му и за курса на прогимназиитѣ. По такъвъ начинъ дѣтето, постъпило въ училището на 7 годишна възраст, прѣкарало тамъ 7 години учение и придобило достатъчна обща интелегентностъ ще може да постъпи въ професионално училище, занаятчийска учебна работилница или частна работилница, за изучаване на занаята. Споредъ сегашния законъ за най-труднитѣ занаяти сж необходими и достатъчни 5 години учение (3 години чиракъ и 2 години калфа). Значи на 19 годишна възраст ще имаме единъ младежъ добръ под-

готвенъ за своя занаятъ, тъкмо на тая възраст, при която става способенъ да замисли и заработи сдриозно за своето бждаще.

Но ако прилагането на закона би почнало по този начинъ, тогава ще трѣбва да се замисли и за създаване нуждитѣ професионални училища, учебни работилници, курсове за калфи и др. подобни, защото ще бжде абсурдъ едно дѣте свършило прогимназия, или даже първоначално училище, да отива да учи занаята при нашитѣ майстори каквито ги знаемъ. Само по този начинъ, ще се започне съ подготовката на поколения, които постепенно ще заематъ мѣстото на днешнитѣ наши неукни майстори. Врѣменитѣ курсове докарватъ полза, но само за изостаналитѣ назадъ занаятчи. Тая полза, обаче, никога не може да бжде равна на оная системна подготовка, която ще дадатъ учебнитѣ работилници.

Въ замѣна на това какво виждаме ние да е приложението на закона за занаятитѣ? Виждаме, че занаятчиитѣ се заставятъ да се снабдятъ съ майсторско свидетелство, посредствомъ единъ „изпитъ“. По голѣма пародия за атестиране професионална подготовка отъ тия изпити и тѣй придобититѣ майсторски свидетелства не може да се измисли. И комисииитѣ, които произвеждатъ изпита, и ония които сж подложени на тоя изпитъ, и ония които издаватъ свидетелствата, всички сж убѣдени, че цѣлата тази работа е абсолютно пуста отъ всѣкаква полза за професионалната подготовка на занаятчиитѣ. Това е една формалностъ, която налага на занаятчиитѣ да платятъ известни такси и нищо повече.

Ние нѣмаме за цѣль да подлагаме на критика сжществующия законъ за занаятитѣ. Изтъкваме само ед-

на хубава идея заложена въ тоя законъ, която ако се приложи смислено, ще накара органитъ на обществената власт да се опознаятъ съ истинското положение на занаятчийското производство у насъ, да прѣдѣлятъ основателно неговитъ нужди и така да поправятъ недостатъцитъ на закона и създадатъ условия за техническото издигане на нашитъ занаяти.

Наредъ съ професионалната и техническа подготовка на занаятчийското съсловие; издигането и укрѣпването на занаятитъ ще спечели много, и ако се уреждатъ: добръ замислени и изпълнени изложби на занаятчийски произведения и машини; награди на майстори, отличили се въ подготовяне на своитъ чираци и калфи и пр. За да бждатъ резултатни тия мѣропрятия нужно е въ осществяването имъ да се заинтересувани и обществени учреждения и издающи се частни лица. Би могло да се направи опитъ съ организирането на единъ комитетъ отъ прѣдставители на: търговската камара, окръжната пост. комисия, общинския съвѣтъ и частни издающи се лица, който да се заеме съ тая дѣятелностъ.

Разбира се всичката тази работа ще зависи най-вече отъ паричнитъ ресурси, които очевидно ще паднатъ главно въ тежестъ на окръжнитъ и общинскитъ съвѣти.

Варненския Окръж. Съвѣтъ, както и Варн. Общ. Съвѣтъ, по ходатайство на търгов. камара, сж отпушали извѣстни суми на разположението на Тър. Камара за подигането на занаятитъ. Камарата отъ своя страна въ бюджетитъ си всѣка година прѣдвижда суми за същата цѣль. Камарата дѣйствително е работила и продължава да работи въ това направление. До сега съ свои срѣдства и отчасти съ такива, отпущани било отъ общината, било отъ окръжния съвѣтъ-тя е

заредила въ района 30 кратковрѣмени (3 мѣсечни) курсове по разни занаяти, едно Мелничарско училище съ 2 годишенъ курсъ, което даде на нашата мелничарска индустрия майстори мелничари, продължава да издържа едно постоянно Вечерно Търгов. Училище въ Варна съ 3 годишенъ курсъ. Подържала е стипендианти въ държавнитъ занаятчийски учебни работилници по грънчарство, по сарачество, по декоративно бояджийство и единъ по кройско-шивашкия занаятъ въ Парижъ на специализиране.

Правеното отъ камарата трѣбва да се развие до по широки размѣри чрезъ прѣпоръчаната по-горѣ колективна дѣйностъ на общинитъ въ окръга и на окръжния съвѣтъ, които трѣбва да прѣдвиждатъ всѣка година на бюджетитъ си съотвѣтни суми. Ако е трудно да се прѣдвиждатъ по голѣми суми за непосредствено използване чрезъ годината, нищо не прѣчи да се прѣдвиждатъ и по-малки въ течение на редъ години, отъ които да се състави фондъ изключително за горнята цѣль. . . .

Общитъ стопански изгледи на страната и въ частностъ на Варненския районъ, слѣдъ войната бѣха удовлетворителни. Всички отрасли на народното стопанство се ужитваха, кой по-бързо, кой по-бавно, къмъ нормалния свой темпъ и въ продължение на не много години слѣдитъ на войната щѣха да бждатъ изличени. Този процесъ на съвземане, обаче, неочаквано бидѣ прѣкъснатъ отъ новата война, чийто послѣдствия има да видимъ.

ТАБЛИЦА № 1.

За пристигналитѣ вагони и кола съ зърнени храни за врѣмето отъ 1 Августъ 1913 до 30 Юни 1914 въ сравнение съ 1913 и 1912 год.

ВИДОВЕ ХРАНИ	ВАГОНИ			КОЛА		
	1914	1913	1912	1914	1913	1912
Зимница	6491	1566	6608	17590	16814	25764
Колосъ	—	—	2	5	12	7
Ржжъ	434	128	595	237	560	987
Кукурузъ	6191	1309	11660	1289	6669	7011
Бобъ	597	432	483	2926	5049	2302
Ечемикъ	561	153	833	708	2012	2661
Овѣсъ	43	10	143	128	295	1328
Просо	23	—	30	1	52	84
Фий	79	430	434	529	4329	1689
Рапица	60	—	37	28	14	32
Къелица	3	3	70	—	26	4
Всичко	14482	4031	20895	23441	35832	41869

ТАБЛИЦА № 2.

За изнесенитѣ въ странство количества и видове зърнени храни прѣз Варненската митница отъ 1 августъ 1913 до 30 юни 1914, въ сравнение съ 1913 и 1912 години.

Година	Зимница	Колосъ	Ржжъ	Кукурузъ	Бобъ	Ячемикъ
1914	78,626,468	—	5,661,290	82,309,709	7,729,601	5,908,913
1913	2,246,375	396,416	532,614	13,464,816	6,546,975	32,665
1912	69,323,845	15,452	8,256,982	155,943,666	7,881,619	10,130,014
Година	Овѣсъ	Просо	Фий	Рапица	Къелица	Всичко
1914	310,546	212,409	1,382,711	684,949	134,160	182,960,756
1913	14,884	5,152	6,745,253	52,000	9,276	29,946,426
1912	2,181,530	360,166	6,968,025	166,552	758,145	261,985,996

ТАБЛИЦА № 3.

За пристигналитѣ въ Варна и изнесенитѣ прѣзъ Варн. Митница брашна и трици за врѣме отъ 1 августъ 1912 г. до 31 юли 1914 г. въ сравнение съ 1913 г.

Наименование на артикула	П Р И С Т И Г Н А Л И				И З Н Е С Е Н И	
	1 9 1 4		1 9 1 3		1 9 1 4	1 9 1 3
	Вагоны	Килограмы	Вагоны	Килограмы	Килограмы	Килограмы
Брашно	1071	12,018,600	809	7,120,900	11,979,665	2,660,454
Трици	656	7,527,700	197	1,641,000	11,690,160	2,478,475

ТАБЛИЦА № 4.

За продаденитѣ вагоны съ храни въ Варнен. Борса отъ 1 августъ 1913 до 30 юли 1914 год. въ сравнение съ 1912/1913 и 1911/1912 г.

Година	Зимница	Колосъ	Ржаъ	Кукурузъ	Рожъ	Ржжъ	Кукурузъ	Рожъ	Ечемикъ	Овесъ	Просо	Фин	Рапица	Къжлица	Всичко
1913/914	6073	—	252	4966	454	384	28	16	53	1 ³ / ₄	3	12,230 ³ / ₄			
1912/913	1038	—	46	1012	325	51	10	—	150	2	1	2,635			
1911/912	6047	2.5	379	7176	473	592	108	23	151	4	24	14,979.5			

ТАБЛИЦА № 5.

За срѣднитѣ мѣсечни цѣни на продаденитѣ зърнени храни въ Варненската Борса за врѣме отъ 1 августъ 1913 до 31 юли 1914 г. за 100 кгр.

Година	Зимница		Ржжъ		Кукурузъ		Ечемикъ		Овесъ		Бобъ	
	1913	1912	1913	1912	1913	1912	1913	1912	1913	1912	1913	1912
	Августъ	16.54	17.42	—	14.67	11.07	13.25	—	16.06	—	14.52	23. —
Септември	16. —	17.13	12.46	14.77	11.90	—	13.98	16.11	—	—	22.68	24.16
Октомври	15.66	—	13.32	—	11.67	—	13.14	—	12.65	—	21.08	—
Ноември	17.30	—	13.20	—	12.27	—	14. —	—	12.10	—	11.67	—
Декември	18.17	17.20	14. —	—	12.89	—	14.14	—	13.05	—	20.74	—
Година	1914	1913	1914	1913	1914	1913	1914	1913	1914	1913	1914	1913
Януари	18.70	17.13	13.95	—	12.70	—	13.90	—	12.88	—	20.34	—
Февруари	18.34	18.81	13.89	14.90	12.71	12.32	13.66	—	12.45	—	20.74	22.95
Мартъ	17.72	18.49	14.11	14.85	12.45	13.31	13.43	15.50	12.55	—	19.06	23.79
Априлъ	18. —	18.51	14.45	15.04	12.10	12.05	13.38	14.37	11.60	—	19.51	23.71
Май	19. —	18.78	15.16	15.02	13.18	11.80	14.09	16.25	—	—	18. —	25.04
Юни	17.95	17.62	15.05	13.50	12.97	11.77	14. —	—	12.50	—	16.37	23.20
Юли	18.16	—	14. —	—	13.67	—	13.70	—	11.70	—	16. —	—

ГЛАВА VII.

Кредитни учреждения.

Българска Народна Банка. Банката прѣзъ периода отъ 1. VII. 913 год. до 1. VII. 914 год., като най-главенъ регуляторъ на Финансовото тържище, въ гр. Варна и Варненския Окръгъ, въпрѣки послѣдствията отъ воденитѣ двѣ войни и мораториума е развивала, както и по-рано, най-усилена дѣятелностъ за улеснение паричното обръщение въ пияцата. Тоя периодъ не може да се каже, че бѣ благоприятенъ за търговията ни изобщо. Оставането на три отъ нашитѣ околии (съ два банкови клона и двѣ агентури), подъ Румънска властъ и въ послѣдствие прѣхвърлянето на актива и пасива на клоноветѣ Добричъ, Балчикъ и агентурата Каварна върху, Варненския клонъ, увеличиха изобщо операциитѣ на банката така: отъ

лева 126,983,513·02 на 1. VII. 913 год.

на „ 316,152,120·47 „ 1. VII. 914 год.

но това увеличение, не е резултатъ отъ редовно увеличение на операциитѣ, а отъ поемане всичкитѣ смѣтки на клиентитѣ на банката, останали въ нова Румъния; Уреждането на тия смѣтки е прѣдметъ на най-усилени старания. Трѣбва обаче, да се признае, че тая работа върви мудро и ще трѣбва време и редъ други условия за разчистване на тия смѣтки.

Прѣзъ отчетния периодъ Банката бѣше ограничила до минимумъ нѣкои видове операции, се пакъ вслѣдствие на послѣднитѣ събития и прѣдъ видъ страха отъ нови усложнения и политически заплитания.

Наличността въ касата на банката е:

31. VI 913 година 4,875·51 лева, а на

31. VI 914 година . 8,479,617·00 лева. Тая

грамадна разлика се дължи на обстоятелството, че прѣзъ 1913 год. наличността бѣше принесена отъ Варна — по причина на Румънското нашествие.

Портофейла (заеми и сконто) показва едно малко увеличение:

на 1. VII 913 год. е лв. 2,514,009·61, а

„ 1. VII 914 год. е „ 2,919,191·42. Това се

дължи на поемане портфейлитѣ на Добричъ, Балчикъ и Каварна.

Полицитѣ за събиране на 31. VI 913 г. сж 8,659,761·70 лв.
а на 1. VII 914 г. „ 4,087,537·76 „

Това намаление се дължи на обстоятелството, че срока на мораториума изтече и много отъ търговцитѣ издължиха полицитѣ си, по-голѣмата частъ отъ които бѣха задължения къмъ чуждестрани фирми срѣщу доставка на стоки.

Специалнитѣ текущи смѣтки показватъ увеличение за 1. VII 914 год., пакъ по причина поемане смѣткитѣ, отъ нова Румъния.

Българска Земледѣлска Банка, Варненски клонъ. Ето нѣкой свѣдения по дѣйността на Б. З. Банка — Варненски клонъ.

1. **Заемитѣ срѣщу поръчителство** сж увеличени съ 58128·84 лева. Това увеличение се дължи главно на това, че вслѣдствие войната, много земледѣлци се бѣ-

ха лишили отъ срѣдства за подържаніе своето земледѣлско стопанство и се бѣха обърнали къмъ услугитѣ на Банката, която въ такива случаи е първата тѣхна кредиторка.

2. **Заемитѣ срѣщу залогъ на добитѣкъ, земледѣлчески произвѣдения и пр.** сж увеличени съ 2154·55 лева сжщо поради горнята причина.

3. **Ипотекарнитѣ заеми** сж увеличени съ 168608·20 лева, тоже по сжщата причина, а и още, че отъ тия 168608·20 лева една голѣма часть сж употребени за покупка на недвижими имоти на изселивши се отъ района на банката турци, а една малка часть за подобръние земледѣлческия инвентаръ.

4. **Заемитѣ на държавата, общинитѣ и окръжията** сж увеличени съ 1248·65 лева. По тая смѣтка увеличението произлиза отъ капитализиране лихвата на тоя видъ заеми. И именно тая капитализирана лихва прѣдставлява горната цифра.

5. **Заеми на кооперативни дружества** нѣма, защото тѣ — дружествата прѣминаха всецѣло къмъ Българската Централна Кооперативна Банка.

6. **Текуцитѣ смѣтки подъ ипотека** сж увеличени съ 34301·85 лева и то поради причинитѣ, които сж изложени въ п. 3.

7. **Текуцитѣ смѣтки срѣщу цѣнни книжа** сж намалени съ 1426·10 лева, тѣй като една малка часть отъ банковитѣ клиенти на тоя родъ заеми сж си получили титритѣ — цѣннитѣ — вслѣдствие на което е послѣдвало и намалението.

8. **Договори за отстъпени имоти** сж намалени съ 7943·80 лева. Това намаление се дължи на обстоятелството, че за такава сума имоти сж биле откупени

отъ бившитѣ имъ стопани, на които сж биле отстъпени за изплащане, а съвсѣмъ за малко продадени на трети лица.

9. **Имоти отъ неизправни длъжници** сж увеличени съ 87·62 лева вслѣдствие останали върху Банката имоти и отстъпени на бившитѣ имъ стопани на изкупуване съ договори.

10. **Ефекти за инкасо** сж намалени съ 207950·09 лева. Тази смѣтка е за дадени на Банката полици отъ частни банки и търговци за събиране, а намалението произтича вслѣдствие наложения мораториумъ слѣдъ войната, който тия търговци и частни банки гледаха да използватъ.

11. **Обикновени текущи смѣтки** сж увеличени съ 205567·85 лева. Това сж безсрочни влогове, на които Банката ни плаща 2% лихва — или въ сравнение съ Българската Народна Банка съ 1% повече.

12. **Срочнитѣ влогове** сж увеличени съ 167647·30 лева, а това показва, че благосъстоянието на населението отъ нашия край е въ отлично състояние слѣдъ прѣкарани такива кризи, които никакъ, ако може да се каже, не сж се отразили върху него. Това неможе освѣнъ да ни радва, че населението отъ нашия край е доста състоятелно, а пѣкъ отъ това слѣдва, че нашия край изобщо въ сравнение съ другитѣ стои много по високо.

13. **Сиротскитѣ влогове** сж намаление съ 34,244·22 лева вслѣдствие на изтеглени сиротски суми отъ правоимѣющитѣ имъ, поради навършване пълнолѣтие.

14. **Смѣтката Българска Земледѣлческа Банка** въ пасива е увѣличена съ 133,160·52 лева. Една часть отъ тази сума е получена отъ разнитѣ клонове на Банката по разпореждане на Централното Управление за

усилване наличността на банката — за посрѣщане платежитѣ, а по-малка частъ за издадени чекове срѣщу другитѣ клонове изъ Царството.

Провадийската и Ново-селска Земледѣлчески Банки работятъ сжщо съ голѣми успѣхи въ районитѣ си. Тѣхнитѣ баланси показватъ благосъстоянето нъ населението въ окрѣга и неговата здрава икономическа стабилностъ.

Частни кредитни учреждения. Освѣнъ нашата банка и земледѣлченската такава въ града ни и въ района на банката работятъ още и кредитни дружества и банки, по главни отъ които сж:

1. Българ. Генерална Банка (централа въ София), Акцион. дружество съ капиталъ 4,000,000 лв., извършва всички видове банкерски операции.

2. Балканска Банка (централа въ София) съ капиталъ 6,000,000 лева,

3. Кредитна Банка (централа въ София) съ капиталъ 4,000,000 лева.

4. Софийска Банка (централа въ София) съ капиталъ 1,000,000 лева.

5. Българска Търговска Банка (централа въ Русе), акционерно дружество съ капиталъ 7,500,000 лв.

6. Банка „Гирдапъ“. (централа въ Русе) съ капиталъ 3,000,000 лева.

7. Банка „Напрѣдъкъ“ (централа въ Плѣвенъ) съ капиталъ 2,000,000 лева.

8. Кредитно Акционерно Д-во „Зора“ — Варна съ капиталъ лв. 500,000.

9. Българско Акционерно Д-во „Дружба“ — Варна съ капиталъ лв. 500,000.

10. Търговско Акционерно Д-во „Трудолюбие“ — Варна съ капиталъ лв. 400,000.

11. Търговско Акционер. Д-во „Трудъ“ — Варна съ капиталъ лв. 700,000.

12. Акционерна Земледѣлска Банка „Прогресъ“ — Варна бивше Д-во „Бачково“ при с. „Куюджукъ“ — Варненско съ капиталъ лв. 300,000.

13. Земледѣл. Търгов. Акцион. Банка „Плугъ“ Варна съ капиталъ лв. 200,000.

Освѣнъ тия има и Д-во „Земледѣлецъ“, Износно-вносна Банка, Търговско Кредитно Дружество, Д-во „Ермисъ“ и Д-во „Сила“ и др. въ Варна; Д-во „Добринна“ и „Пчела“ въ гр. Провадия. Д-во „Бждащностъ“ — Добричъ; Д-во „Съединение“, Д-во „Орачъ“, Д-во „Индустрия“ въ Балчикъ, за които нѣмаме на рѣка свѣдения.

Що се касае до операциятѣ на чуждитѣ въ града ни Банки, ние съжеляваме за гдѣто не можемъ, да Ви дадемъ по обширни свѣдѣния, понеже тѣ не се подвеждатъ подъ нашия контролъ, а искани подобни свѣдѣния не ще ни бждатъ дадени.

Останалитѣ акционерни Дружества ограничаватъ своитѣ операции подъ формата на заеми и текущи смѣтки на чисто лихварска почва.

Количеството на тѣхнитѣ обороти ще може да се види отъ публикуванитѣ имъ равномѣтки.

ГЛАВА VIII.

Земледѣлие и отраслитѣ му.

Като започвамъ да излагамъ стопанското състояние на окръжието, не мога, прѣди всичко, да не спомена, че, както е извѣстно, до прѣди Балканската и съюзниска войни окръгътъ заемаше въ земледѣлско отношение първо мѣсто въ царството, обаче поради стеклитѣ се обстоятелства и събития намъ било сждено да изгубимъ три отъ най-цвѣтушитѣ въ земледѣлско отношение околии — Балчишка, Добришка и Куртъ-Бунарска — кждѣто съ силенъ устрѣмъ се развиваше и кипеше индустриалното земледѣлие. За тия три околии, цвѣтътъ и гордостта на нашето земледѣлие и окръжие, житницата на страната, импулсътъ на нашето модерно стопанство, днесъ, откъснати отъ насъ, ний винаги съ болка на сърдце ще си спомнуваме.

Че богатството на България и Българския народъ изобщо, и на населението отъ окръгътъ частно, е въ земледѣлието, въ земята, е истина върху която не може да има двѣ мнения; че това богатство се обособва отъ производителността на почвата, а послѣдната зависи отъ начина на обръщането съ нея, е тоже истина върху която и дума не може да става. Войната, която тласна страната съ десетки години назадъ,

не можа да пощади и нашето земледѣлско стопанство. Че това е така се вижда отъ цифритѣ що привеждамъ по-долѣ. Но имайки вѣра въ Българската прѣдприемчивость, трудолюбие и желѣзна воля, азъ съмъ дълбоко убѣденъ, че въ скоро врѣме нашето земледѣлие ще укрѣпне и съ силенъ устрѣмъ закрачи съ младежки крачки въ това поле, като въ скоро врѣме застане на подобающата висота.

ЗЕМЛЕДѢЛИЕ.

Главния поминъкъ на населението отъ окръгътъ е и ще си остане *земледѣлието и скотовѣдството*. Това сж два фактори върху които е градилъ и ще гради земледѣлецътъ своето и на наследниците си бждаше и благоденствие, слѣдователно и онова на държавата. Земледѣлието е занятие, успѣхътъ на което зависи освѣнъ отъ вложенитѣ трудъ, капиталъ и умѣние, но сжщо така и отъ природнитѣ явления. Ето защо тукъ именно се изисква най-вече умѣние, трудъ и постоянство, за да може да се излезне на спасителния брѣгъ. Ако ли по-рано природата бѣше по-щедрa и възнаграждаваше земледѣлецътъ, то днесъ разумния земледѣлецъ не трѣбва да чака тая щедрость, а трѣбва да бжде въоръженъ съ солидни знания за да може да обезпече вложения си въ земята трудъ. И дѣйствиелно, какво ний виждаме днесъ? Суши, мразове, слани, бури, наводнения и пр. природни капризи, противъ които съврѣмения земледѣлецъ трѣбва да поведе борба. Отъ тукъ именно излиза и това, че земледѣлието не е тѣй лесно занятие, както може би мнозина си мислятъ.

Отъ всички клонове на земледѣлското стопанство най-застѣпено и което съставлява главния поминъкъ

на населението въ окръгътъ е *собственното земледѣлие*. Това се вижда както отъ площта на разнитѣ видове угодия — ниви, ливади, лозя и градини, така сжщо и отъ площта на разнитѣ видове култури, а най-послѣ и отъ самитѣ култури що се изнасятъ на вънкашния и вътрѣшни пазари, които прѣдмети сж изключително отъ земледѣлско производство — зърнени храни, вълна, масло и пр. Макаръ, че собственното земледѣлие съставлява главния поминъкъ и отгледването на зърненитѣ храни да е най-вече, което и дава колорита на зърнената система, която е господствующа, то въ много мѣста всичко се извършва още по доста примитивенъ начинъ. Ето защо належаще е едно реформиране на стопанството и нареждането му по модеренъ начинъ. Реформата, която трѣбва да прѣтърпи стопанството и която трѣбва да стане, прѣди всичко трѣбва да се въведатъ и отгледватъ ония видове и сортове, които за условията въ окръгътъ сж по-доходни и по-възнаградителни. Безспорно е, че прѣди всичко трѣбва да се даде по-голъма площъ на крѣмнитѣ растения, които ще повдигнатъ продуктивността на добитъкътъ. По нататкъ да се прави добъръ изборъ и подготовка на сѣмето, което ще повдигне доходността въ качествено и количествено отношение и повиши неговата пазарна цѣна. Да се въведатъ земледѣлскитѣ орждия и машини. За запазване едно равновѣсие на хранителнитѣ вещества въ почвата, нужно е въвеждането на правилно сѣвообръщение, правилно съхранение и използване на тороветѣ. Наредъ съ всичко това да се въведатъ култури, които споредъ условията даватъ по-високъ и постояненъ доходъ. Каква площъ сж заемали отдѣлнитѣ култури се вижда отъ приложената таблица № 1.

ТАБЛИЦА № 1.

За засѣтитѣ и засадени земи прѣзь 1913/914 год. въ Варненското окръжие.

Наименование на околията	Пшеница		Ржжъ		Омъсь		Ечемикъ		Овесъ	Просо	Курпузъ
	зимна		пролѣтна		зим.		пролѣтн.				
	зимна	пролѣтна	зимна	пролѣтна	зим.	пролѣтн.	зименъ	пролѣтенъ			
Варненска	249,755.1	8,043	5,816	217.00	700	285	8,734.1	32,853.0	22,737.0	16651,787.8	
Провадийска ¹⁾	320,565.8	4,836.8	1,505.5	—	6	264	36,366.5	15,863.8	9,562.8	465.5	94,747.7

Наименование на околията	Пшеница		Ржжъ		Омъсь		Ечемикъ		Овесъ	Просо	Курпузъ	
	зимна		пролѣтна		зим.		пролѣтн.					
	зимна	пролѣтна	зимна	пролѣтна	зим.	пролѣтн.	зименъ	пролѣтенъ				
Варненска	220	—	136	43	12,312.6	206	132	561	5522	34643.8	338.7	
Провадийска ¹⁾	—	5	30	1,164.6	69.9	24,452.4	23	12.5	33.5	165.5	9683.3	53807.9

1). Забѣлѣжка: Съдѣлната сж безъ тия за общинитѣ: Бѣленска, Богевска, Яйленска, Ново-селска, Кара-Агашка, Копрю-Койска, които въпрѣки нѣколко кратнитѣ ми искания не ги прѣдставиха.

Въ стопанско отношение настоящата година е много колеблива въ надеждитѣ на земледѣлцитѣ. Земледѣлието, е въ зависимостъ отъ природата, понеже често пжти нейнитѣ капризи намаляватъ до минимумъ реколтата. Такава бѣ и настоящата година. Есенъта въ началото бѣ суха, а послѣ паднаха слаби дъждове и дадоха възможностъ за засѣването. Зимата бѣ черна и топла, което спомогна за вкореняването. Пролѣтъта прѣвъ първата половина бѣ суха и съ слаби дъждове, обаче благодарение на прохладното врѣме посѣвитѣ се развиваха добрѣ, а прѣвъ втората половина — изобилно дъждовна, вслѣдствие на което и реколтата се компрометира. Не бѣ достатъчно това, но поради честитѣ дъждове и изобилната влага по зимницитѣ се появи болестъта *жълта ржжда* (*Rusinia glutarium*), която ведно съ дъждоветѣ компрометира въ количествено и качествено отношение реколтата. Още отъ пролѣтъта всички посѣви показваха възредки, което се дължи на обстоятелството: едно че се пося сухо, а главно, *че поради липса на работни ржи прѣвъ 1913 год., почвата не можа да се подготви както трѣбва*. Въ замѣна на зимницитѣ, лѣтницитѣ — респективно царевичата е въ отлично състояние. Изобщо реколтата тая година отъ зимницитѣ въ сравнение съ лани е 50% по-долѣ.

Относително обработката на почвата трѣба да забѣлѣжа, че постепенно отива къмъ своя нормаленъ пжтъ. Въ по-вечето мѣста започнаха да подготвятъ почвата още отъ есенъта. Отъ друга страна констатираме едно отраднo явление, че залежътъ и черната угарь намалѣватъ, а на тѣхно мѣсто идатъ лѣтнитѣ култури — фиятъ, фасулътъ, захарното цвѣкло и други. Че това е така ще приведа дани само за провадийската о-

колия, кждѣто прѣвъ 1905 год. е имало угари и орници 117,455·8 дек., когато прѣвъ настоящата сж по-малко.

Въ сжщата околия прѣвъ 1905 год. е имало засѣто съ фасулъ — 2354, фий — 12,382 дек. кукурузъ — 96,230 дек., когато днесъ имаме: фасулъ — 24,452, фий — 53,807 кукурузъ — 9747 декари. Отъ друга страна въведе се и друга нова култура — захарното цвѣкло, което ежегодно увеличава площта си.

Сжщо за забѣлѣзване е, че земледѣлцитѣ започнаха съ силенъ устрѣмъ въвеждането на земледѣлскитѣ орджия и машини, обаче и тукъ което трѣбва да се забѣлѣжи е, че не могатъ да свикнатъ и искатъ при покупката на извѣстно орджие или машина мѣтните на компетентни лица. Какви орджия и машини е имало прѣвъ годината се вижда отъ слѣдната таблица № 2.

ТАБЛИЦА № 2.

За земледѣлскитѣ орджия и машини въ Варненското окръжие прѣвъ 1914 год.

Наименование на околията	Кола	Каруци	Орала	Плугове	Брани				Жъварки	Косачки	Вършачки			Триори	Кукурузотр.	Яромелка	Вѣчки	Лозов. прѣс.
					Желѣзни	Дървени	Сѣячки	Сноповѣрз.			Парни	Моторни	Гепнови					
Варненска			5529	3498	125	4	1	—	71	—	3	—	—	82	94	8	271	189
Провадийска			7954	2218	153	6	5	6	171	2	12	—	—	137	120	—	142	—

Съ ежегодното сѣяние на почвата, послѣдната се изтощава и се явява нужда отъ запазване едно равновѣсие на хранителнитѣ ѝ вещества, което равновѣ-

сие може да се запази било чрвъз правилната обработка и сѣвооборотта, а сжщо така и чрвъз торението. Макаръ, че ползата отъ торенето да е вече сѣзната отъ земледѣлцитѣ, то малцина сж още ония, що умѣло използватъ тороветѣ. Овчия торъ, който е твърдѣ полезенъ и може най-икономично да се използва, като отъ ранна пролѣтъ до късна есенъ се правятъ кошари по нивитѣ, чрвъз които освѣнн гдѣто ще се наторяватъ нивитѣ но ще бждатъ здрави и стадата. По привичка, цѣлото лѣто овчаритѣ държатъ стадата си до дворнитѣ плѣтове на мерата, тѣрятъ поляната, а нивитѣ ежегодно слабнѣятъ. Това е една лоша практика и стопанитѣ лоши земледѣлци и скотовѣдци. Желателно е да привикнатъ къмъ горния начинъ на използване овчия торъ. Отъ друга страна съхранението на оборския торъ се извършва още сѣвършено примитивно. Трѣбва да се привикнатъ земледѣлцитѣ и си направятъ за запазване на торѣтъ *модерни торница*.

Прѣвъ настоящата година агрономитѣ прѣдприеха опити съ искусствени торове, и макаръ, че болестята ржжда попрѣчи, то пакъ резултатитѣ сж повече отъ задоволителни. Идната година тия опити ще продължатъ.

Отъ изказаното до тукъ явява се въпросътъ: какви мѣрки трѣбва да се взематъ за подобрѣние на земледѣлието въ окръгѣтъ. Азъ намирамъ за необходимо да се направи слѣднето:

1. Да се дѣйствува между земледѣлцитѣ да свикнатъ съ правилната подготовка на почвата и въвеждане правилно и редовно сѣвообрѣщение;

2. Да се дѣйствува между сжщитѣ да правятъ добъръ изборъ и подготовка на сѣмето за посѣвъ, което много ще повиши реколтата въ количественно и качествено отношение;

3. Да се дѣйствува за въвеждането съ по-силенъ устрѣмъ земледѣлскитѣ орждия и машини;

4. Да се набавятъ сѣмена отъ по доходни видове и сортове зърнени храни и отъ направени опити да се види тѣхната урожайность и се разпространятъ между земледѣлцитѣ;

5. Да се дѣйствува за разширение площѣта на фуражнитѣ растения;

6. Да се дѣйствува за въвеждането на ленѣтъ, конопѣтъ и картофитѣ въ стопанството, за които култури въ окръжието има твърдѣ згодни условия и пазари;

7. Да се дѣйствува прѣдъ земледѣлцитѣ за правилното съхраняване и използване на тороветѣ и

8. Най-послѣ слѣдъ всичко това, трѣбва да се дѣйствува за направяне добри и згодни пжтища и корекция на рѣкитѣ, които при наводнение причиняватъ значителна щета на земледѣлието.

ЛИВАДИ И ПАСИЩА.

Трѣбва да се отбѣлѣжи, че населението обърна сериозно внимание на ливадитѣ и пасищата, и полага старателни грижи за тѣхното запазване и подобрѣние. Въ това отношение настоящата година бѣ доста щедра. Както въ пасищата, така и въ ливадитѣ тая година трѣвата бѣ една отъ най-добритѣ. Това, което прави отраднo впечатление е, че земледѣлцитѣ съ силенъ устрѣмъ взеха да разширяватъ площѣта на искусственното трѣвосѣяне, което е единъ добъръ признакъ къмъ модернизирание на стопанството. Така напримѣръ: прѣвъ настояща пролѣтъ е искано отъ земледѣлцитѣ въ окръга около 8000 кг. люцерново сѣме, а получено и раздадено отъ агрономитѣ само 1600 кг. или $\frac{1}{5}$ отъ

търсеното количество. Отъ окръжната комисия е взето и пласирано 200 кг. или всичко 1800 кг. люцерново сѣме. Освѣнъ люцерново сѣме пласирано е отъ агрономитѣ още 200 кг. експортета, 200 кг. крѣмно цвѣкло и 100 кг. дѣтелиново сѣме.

Въ окръга тая година има искусствени ливади, отъ които 710 дек. въ Варненска и ? дек. въ Провадийска околии.

За подобрене на ливадарството трѣбва да се направи слѣднето:

1. Да се прѣдвидятъ въ бюджета на окръжния съвѣтъ по-голъми суми за доставка на люцерново и други фуражни сѣмена;
2. Да се привикнатъ земледѣлцитѣ да си добиватъ сами отъ своитѣ ливади сѣме за посѣвъ;
3. Да се запознаятъ земледѣлцитѣ съ правилното отгледване на естественнитѣ и искусствени ливади, което може да стане чрѣзъ курсове, бесѣди и сказки отъ агрономитѣ;
4. Да се напечататъ хвърчащи листове и брошури по ливадарството и се прѣскаатъ между земледѣлцитѣ.

ЛОЗАРСТВО И ВИНАРСТВО.

За старото лозарство въ окръжието и дума не може да става, тъй като всички лозя сж вече унищожени. Едва отъ прѣди три-четири години новото лозарство започна да си пробива пжтъ, и сега вече имаме нови лозя въ Провадийска околия 81.5 дек. и въ Варненска 177.6 дек.

Прѣзъ настоящата година въ окръжието сж открити два разсадници — въ гр. Варна, лозовъ, общин-

ски, и въ гр. Провадия, държавенъ — съ лозовъ и овощенъ отдѣлъ. Тия разсадници ще допринесатъ доста много за повдигане лозарството въ окръгътъ.

Настоящата година въ лозарско отношение бѣ една отъ най-незгоднитѣ. Прѣзъ пролѣтъта лозята показаха твърдѣ добрѣ и имаха отлична раса, обаче на 22 и 23 априлъ падна силна слана и изгори всички находящи се въ нискитѣ мѣста лозя. Отъ друга страна, вслѣдствие на продължителнитѣ дъждове почти всички лозя пострадаха отъ пероноспората. За идната година мнзина се готвятъ да правятъ нови лозя.

Винарството въ окръжието е доста слабо, тъй като продуктътъ отъ когото се добива виното — гроздето — го нѣма.

За повдигане на лозарството въ окръга трѣбва да се дѣйствува чрѣзъ курсове, като се запознаятъ лозаритѣ сами да облагородяватъ и отгледватъ посадния материалъ.

ОВОЩАРСТВО.

Въ окръгътъ има твърдѣ згодни условия за овощарството. Цѣлата Камчийска долина, долината на Провадийската и други рѣки иматъ незаменни условия за културата на овощното дърво. Отъ друга страна, всички крайбалкански и балкански села, къдѣто върненитѣ растения даватъ слаби реколти, биха имали единъ отличенъ доходъ отъ овощнитѣ градини. Отраднo явление е, че населението отъ тия мѣста, съзна ползата отъ овощното дърво, вслѣдствие на което ежегодно увеличава площъта на овощнитѣ градини и дървета. Споредъ статистически свѣдѣния, прѣзъ 1914 год. въ Провадийската околия е имако 231 декари овощни градини, когато тая година вече сж 383.6 де-

кари. Пръвъ настоящата пролѣтъ щѣха да се внесатъ и засадятъ повече отъ 20,000 дрѣвчета, обаче по липса на материалъ не можаха да се набавятъ.

Пръвъ мѣсець октомврий 1913 год. се основа въ с. Горни-Чифликъ „Кооперативно Овощарско Дружество“, което ще допринесе доста много за развитието на овощарството въ този кѣтъ, още повече, че има районъ на дѣйствиє цѣлата Камчийска долина. Освѣтъ това отъ началото на настоящата година въ гр. Провадия се откри държавенъ овощенъ разсадникъ, който тоже ще бжде единъ лостъ за повдигане на овощарството въ този край.

Относително плодоношението тая година е задоволителна. Въ началото на пролѣтъта всички овощни дрѣвета нацѣвтѣха добрѣ, обаче по причина на сланиѣтъ часть се поврѣдиха, но при все това пакъ полученитѣ плодове сж задоволителни.

Голѣма загуба на овощарството и земледѣлието въобще, нанесе тая година наводнението. Тая стихия, незапомнена отъ никои старци, порази нѣколко овощни градини на пѣтътъ си кѣдѣто мина.

На овощарството трѣбва да се обърне сериозно внимание и му се даде подобрающето мѣсто. За неговото повдигане трѣбва да се направи слѣднето:

1. Да се съдѣйствува чрѣвъ помощи и награди на стопанитѣ за да разширятъ площта на овощнитѣ си градини. Наградитѣ да се раздаватъ натурално въ дрѣвчета, а не въ пари;
2. Да се дѣйствува чрѣвъ курсове отъ агрономитѣ за запознаване овощаритѣ съ правилното отгледване на овощнитѣ дрѣвета;
3. Да се напечататъ брошури и хвърчащи листовѣ съ упжтвания по овощарството и се раздадатъ на овощаритѣ;

4. Да се дѣйствува прѣдъ министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти, да нареди, што ония стопани, които иматъ въ нивитѣ си дрѣвета и желаятъ да прѣвърнатъ нивитѣ си въ овощни градини, да отсичатъ дрѣветата безъ такса и

5. Да се направи корекция на рѣката Камчия и други пакостни въ окржжието рѣки.

КОПРИНАРСТВО.

Клонъ отъ народното стопанство, който е най-слабо застѣпенъ въ окржгѣтъ, това е копринарството. Копринарството за което има тѣй добри условия, и което въ единъ краткъ периодъ прилично възнаграждава, по една или друга причина е занемарено. За него трѣбва да се направи всичко възможно и се постави на подобрающата висота. За неговото повдигане трѣбва да се направи слѣднето:

1. Да се прѣдвидятъ суми въ окржжния бюджетъ и се купятъ черничевѣ фиданки, които да се раздадатъ даромъ на желающитѣ да засадятъ черничевѣ градини.

2. Да се прѣдвидятъ суми за награди на лица, които ежегодно отхранватъ по демонстративенъ начинъ буби и

3. Да се дѣйствува отъ страна на агрономитѣ чрѣвъ курсове, сказки и бесѣди, за да се всѣ интересъ въ населението къмъ този второстепененъ но доходенъ клонъ.

ПЧЕЛАРСТВО.

Настоящата година смъло може да се смъта за пчеларска, тъй като както роенето, така и събирането медъ е отлично. Повечето съмейства дадоха по 3—4 роя; първацитъ дадоха по единъ-два, а даже и нъкой отъ вторацитъ дадоха рой, или отъ едно съмейство тая година станаха 6—7. Медовата реколта тоже е отлична. Разборнитъ кошари дадоха по 2—3 магазини, а старитъ — изпълника много добръ. Въ окръгътъ има всичко 420 разборни и 6287 стари кошари, отъ които въ Провадийска околия 224 разборни и 4204 стари, и въ Варненска 196 разборни и 2083 стари кошари.

За пропагандиране на пчеларската наука между населението е дѣйствиано отъ агрономитъ чрѣвъ курсове.

ЗЕЛЕНЧАРСТВО.

Зеленчарството тая година е твърдъ добро. Никои градини не сж страдали за вода, тъй като такава имаше достатъчно за поливане. Зеленчукътъ е добъръ и не е страдалъ отъ никакви болести. Главното нъщо което трѣбва да се забълъжи е, че зеленчукътъ що се произвежда е недостатъченъ и не може да задоволи нуждитъ на населението. Отъ друга страна отгледването на зеленчукътъ отъ градинаритъ се извършва повечето примитивно. Ранната култура, която е много по-доходна не се практикува, а това е желателно да стане. Каква площъ е заета съ разнитъ видове зеленчукъ се вижда отъ слѣдната таблица № 5.

ТАБЛИЦА № 5.

За заеѣното пространство съ зеленчукъ прѣвъ 1914 година.

Наименование на околията	Зеленчукъ на вода		Зеленчукъ на сухо		
	Зеле	Лука	Зеле	Лука	
Варненска	Зеле	321	336	134	56
	Пиперъ	321	336	134	56
	Лука	336	336	134	56
	Прязъ	134	213	213	53
	Домати	213	236	236	71
	Фасуль	236	236	71	142
	Крастав.	236	523	523	142
	Разни	523	523	142	488
	Чесавъ	41	94	94	101
	Фасуль	41	94	101	34.6
Провадийс.	Зеле	204.5	149.7	56	53
	Пиперъ	204.5	149.7	56	53
	Лука	149.7	336	134	56
	Прязъ	134	213	213	53
	Домати	213	236	236	71
	Фасуль	236	236	71	142
	Крастав.	236	523	523	142
	Разни	523	523	142	488
	Чесавъ	41	94	94	101
	Фасуль	41	94	101	34.6
Картофи	Зеле	139	—	—	—
	Бостани	—	—	—	—
	Разни	—	—	—	—

За подобрѣнието на зеленчарството трѣбва да се дѣйствува прѣдъ градинаритъ чрѣвъ бесѣди и курсове, за да се подготвятъ къмъ ранната култура.

КУРСОВЕ, СКАЗКИ И БЕСЪДИ.

За популяризиране земледѣлската наука и познания между земледѣлцитѣ най-мощното сръдство сж практическитѣ курсове, сказки, бесѣди и демонстрации, уреждани отъ агрономитѣ. Практическитѣ курсове по земледѣлието и клоноветѣ му не сж нищо друго освѣнъ практически земледѣлски училища. И трѣбва да се констатира, че сега въ които е имало подобни, много нѣщо е възприето и приложено. Агрономитѣ неуморно работятъ въ това направление, като трѣбва да имъ се дава всички възможность да продължаватъ въ това поле.

Прѣвъ есенъта на 1913 год. г-да Варненския и Провадийски агрономи имаха съвмѣстно 6 курса въ различни центрове на окръжието. На всѣкъдѣ курсоветѣ сж били отлично посѣтени и възприето онова що е прѣподавано. Прѣвъ пролѣтъта сжщитѣ сж дѣйствували всѣки въ своя районъ, чрѣвъ курсове, сказки, бесѣди и демонстрации.

КООПЕРАТИВНИ ЗДРУЖАВАНИЯ.

Институти, които има да играятъ важна роль въ областъта на стопанството и дѣйствуватъ за неговото подобрене сж *кооперативнитѣ земледѣлски сдружavanja*. Въ това отношение окръгътъ, респективно Провадийската околия държи рекорда въ царството. Въ окръгътъ има всичко 45 кооперации, отъ които 41 въ Провадийска и 4 въ Варненска околии. Всички членове кооператори въ Провадийската околия сж 2928. Цѣлата околия както е извѣстно има 93 населени пункта, отъ които вече има въ 41 кооперации

и 44%. Като вземемъ общия брой на населението въ околията и броя на кооператоритѣ виждаме, че 4.5% отъ населението на околията сж вече кооператори. Всички кооперации прѣвъ годината работятъ съ единъ капиталъ отъ ? лева.

Макаръ задачата на тия институти да е велика, съ прискърбие трѣбва да констатираме факта, че малцина сж истински кооператори, малцина сж ония които дѣйствуватъ за кооперативното и стопанско дѣло, а грамадното болшинство сж до толкова кооператори, до колкото послѣдната задоволява тѣхнитѣ нужди. Ето защо трѣбва да се намѣри модусъ, чрѣвъ когото въ кооператоритѣ да се всади кооперативенъ духъ, за да дѣйствуватъ за прѣуспѣване на кооперацията и стопанството.

За добрия успѣхъ на кооперативното дѣло нужно е окръжния съвѣтъ да прѣдвиди въ бюджета за идущата година кредитъ и се назначи едно лице да упътва кооперациитѣ въ това поле.

Слѣдъ всичко до тукъ изложено намирамъ за нужно да помоля окръжния съвѣтъ да прѣдвиди за идущата година въ бюджета за подобрене земледѣлието слѣднитѣ кредити:

1. Доставка на разни земледѣлски сѣмена и раздаването имъ на земледѣлцитѣ на половинъ цѣна и, 2000 лева.
бесплатно
2. Доставка на искусствени торове и правене опити съ тѣхъ 500 лева.
3. Уредба на курсове по: земледѣлие, скотовѣдство и дребнитѣ отрасли, награди на курсиянти, разноски по покупка на материали, прѣвозъ на сжщитѣ и пособията и инструментитѣ, необходими при курсо-

ветъ, възнаграждение на лекторитъ взели участие въ курсоветъ 1000 лева.

4. Възнаграждение на врѣмени техници и работници въ помощъ на г. г. агрономитъ при организиране на демонстративната работа по: скотовѣдство, земледѣлие и дребнитъ отрасли 500 лева.

5. Прѣмии на стопани за добрѣ уредени обори, торища, свинарници и курници; демонстративни и опитни ниви, лозя, градини, бубарници и пр.; демонстративно хранене и гледане на добитѣкъ, съгласно изработени за това наредби 500 лева.

6. Прѣмии на стопани, за присадени прѣвъ годината и прѣхванати най-малко на (2) два декара, овощни дръвчета и черници въ размѣръ стойността на дръвчетата — нуждни за посаждането най-малко на (2) два декара, съгласно изработени за това наредби 200 лева.

7. Субсидии на земледѣлски сдружавания за мѣроприятия по подобрѣние на земледѣлието и скотовѣдството и дребнитъ отрасли, респективно кашкавалджийници, ако такива има основани 500 лева.

8. Снабдяване канцелариитъ на агрономитъ съ инвентарни прѣдмети и научни пособия 400 лева.

9. Доставка и раздаване, чрѣвъ агрономитъ безплатно на земледѣлцитъ срѣдства противъ болести и неприятели на земледѣлскитъ растения 100 лева.

10. Доставка на разни земледѣлски орджия и машини — за даване на частни лица и земледѣлски сдружавания. (Фондъ, ако се не изразходва) 500 лева.

11. Печатане и наставления и покупка на брошури — по земледѣлие и скотовѣдство и дребнитъ отрасли за раздаване безплатно 100 лева.

12. Земледѣлско-скотовѣдна изложба и уреждане локални конкурси, по земледѣлие, скотовѣдство и дребнитъ отрасли. (Фондъ, ако се не изразходва) 1000 лева.

13. Екскурзия на земледѣлци отъ окръга въ страната и въ странство. (Фондъ, ако се не изразходва) 1000 лева.

14. Заплата на единъ ревизоръ по земледѣлскитъ кооперации въ окръга съ сѣдалище въ гр. Варна, комуто да се възложи и редактирането на окръжния вѣстникъ 3480 лева.

15. Фондъ за културни мѣроприятия по водитѣ и горитѣ 1000 лева.

16. Помощъ за държавния разсадникъ въ гр. Провадия 1000 лева.

ГЛАВА IX.

ГОРИ.

ПРОСТРАНСТВО НА ГОРИТЪ.

Поради настъпалитъ прѣвъ 1913 година събития, които свършиха така фатално за България, пространството на горитъ въ окръга се намали съ 369300 декара, отъ тѣхъ: 54000 декара сж държавни, 232900 декара сж общински и 82398 декара сж частни гори, така че днесъ Варненския окръгъ има всичко 1147106 декара разпрѣдѣлени по категории и околии, както слѣдва:

	държавни	общински	частни
Варненска околия:	19900 дек.,	153800 дек.,	5640 дек.
Провад. околия:	819000 дек.,	147440 дек.,	1326 дек.

Всичко: 838900 дек., 301240 дек., 6966 дек.

По произходъ тѣзи гори се дѣлятъ: 626953 декара високостъбленни и 520153 — нискостъбленни, високостъбленнитъ гори сж разположени въ балкана, а нискостъбленнитъ — прѣдимно въ полето и нискигъ хълмове на балканското подножие. Болшинството отъ високостъбленнитъ гори сж държавна собственост и образуватъ цѣли комплекси каквито: „Генишъ-ада“, разположена въ сѣверното продължение на балкана и има 231370 декара, „Лонгоза“, разположена на лѣвия брѣгъ на рѣка Камчия и има 50000 декара и „Коджа-

балканъ“, разположена въ сѣвернитъ склонове на балкана и има 300000 декара.

Нискостъбленнитъ гори прѣдимно сж общинска собственост и сж раздѣлени на малки комплекси, на които числото надминава числото на селата и махалитъ впадаючи въ окръга.

Прѣвъ отчетния периодъ настъпа едно промѣнение въ стопанствуванието и експлоатацията на държавнитъ гори. На двѣ отъ тѣхъ: „Генишъ-ада“ и „Коджа-балканъ“ се изработиха провизорни стопански планове и експлоатиранieto имъ става само въз основа на тѣхъ. Стопанствуванието на останалитъ държавни гори, както и онова на общинскитъ гори продължава да става по стария редъ въз основа на таблични редове, приготвявани всѣка година отъ лѣсничейтѣ.

Експлоатацията на „Коджа-балканъ“ се даде на дирекцията на желѣзницитъ за траверси, а оная на останалитъ държавни гори, както и експлоатацията на общинскитъ гори става чрѣвъ търгъ и мѣстното население.

Чрѣвъ търгъ сж продадени — отъ държавнитъ гори:

Въ Варненско 650 декара, отъ които е получено 14029 лева.

Въ Провадийско нѣма.

Отъ общински гори:

Въ Варненско нѣма.

Въ Провадийско 600 декара, отъ които е получено 32423 лева 16 ст.

За нуждитѣ на населението сж опредѣлени — отъ държавнитѣ гори:

Въ Варненско 2500 декара, отъ които е получено 12600 лева.

Въ Провадийско 13710 декара, отъ които е получено 18919·64 лева.

Отъ общински гори:

Въ Варненско 8000 декара, отъ които е получено 29600 лева.

Въ Провадийско 9434 декара, отъ които е получено 22123·62 лева.

НАРУШЕНИЯ:

Ето една таблица за нарушенията, въ която липсват само тия на Провадийската околия, понеже тамошния администраторъ не ни е пратилъ отдѣлнитѣ закононарушения, а общата имъ цифра, която е: 1628 акта съ толкова издадени постановления на обща сума: 75734·35 лева.

Наименоване на околията.	Числото на съставенитѣ актове издаденитѣ постановления и наложената глоба.		Влѣзли въ сила постановления.		Апелирани постановления		Потвърдени постановления.		Отмѣнени постановления.		Апелирани и касирани рѣшения на сѣда.		Събрани глоби по постановленията	
	Число	Лева	Число	Лева	Число	Лева	Число	Лева	Число	Лева	Число	Лева	Число	Лева
Варнен.	3200	13400	5005	54843	4994	156250	2900	5400	560	58200	20	1800	1800	14500

Управлението на горитѣ въ окръга прѣтърпя прѣвъ отчетния периодъ едно измѣнение: досегашни-

тѣ двѣ административни лѣсничейства се раздѣлиха на райони и за всѣки районъ се назначи по единъ технически лѣсничей. Варненски окръгъ за сега е раздѣленъ на 7 района съ по единъ лѣсничей, на които сѣдалищата сж: гр. Варна 1, Старо-Орѣхово 2, с. Бѣла 1, гр. Провадия 1, с. Ново-село 1 и с. Кюпрюкьой 1. Тѣзи лѣсничей ще извършватъ само техническата работа въ горитѣ. Административната работа се повѣрѣва на трима администратори, на които сѣдалищата сж: гр. Варна, гр. Провадия и с. Старо-Орѣхово. Цѣльта на тази прѣорганизация въ управлението на горитѣ е да се даде възможность по-скоро да се устроятъ горитѣ, като имъ се съставятъ нужднитѣ стопански планове, както и да се увеличи контрола при аксплоатацията имъ. Тази обаче цѣль би се постигнала по лесно, ако едновременно се прѣустрои и службата на непосредственния пазачъ на горитѣ — горския стражаръ и главно ако веднажъ за винаги прѣстане да се партизанствува съ горитѣ. Безъ това послѣдното условие всѣка прѣорганизация, макаръ и да бѣде тя *идеална*, неще допринесе нищо добро за горитѣ.

ГЛАВА X.

Народно здраве.

Окръгътъ, поради нахлуването на Ромжнитѣ и заграбването голѣма частъ отъ него въ края на м. юний и началото на м. юлий 1913 г. прѣтърпѣ за жалостъ, въ своето санитарно разпрѣдѣление, значителни промени. Той изгуби Балчишка, Добришка и Куртбунарската административни околии, остана само съ Варненска и Провадийска или съ 5 санитарни околии, Бѣлевска, Варненска, Козлуджанска, Ново-селска и Провадийска съ сжщитѣ райони, както по-рано. Присъединиха се само останалитѣ отсамъ българско-ромжнската граница села, а именно, Дишпудакъ отъ Балчишка, Ерменлий, Кара-Бунаръ, Ботево, Бояна, Семетъ, Емирово, Коркутъ и Чанларъ отъ Добришка къмъ Варненска, Гьокче Дюлюкъ и Капуджи Махле отъ Добришка къмъ Провадийска административна, Козлуджанска Санитарна околия, сжщо и селата отъ Куртбунарска околия Бурханларъ и Печели.

Разпрѣдѣлението на окръга на фелшерски участъци е както по рано съ тази само разлика, че въ Ново-селската санитарна околия се откри новъ участъкъ съ центъръ с. Прѣджа и общинитѣ Ченгенска, и Лопушенска, като му се прибави и с. Кая-Арда, Ново-селски фелдшерски участъкъ, Ново-селска общи-

на, понеже е много по-близу до с. Прѣджа, отколкото до Ново-село. Прѣобразува се и Ботевския участъкъ отъ бивша Добришка околия, съ горѣизброенитѣ села отъ сжщата, като му се прибавиха и селата, Крумово, Кочакъ и Доѣ. Кумлуджа, Варненска околия и се присъедини къмъ Варненската Санитарна околия.

Санитарниятъ персоналъ, издържанъ съ сръдства на окръга се, състои отъ: единъ лѣкаръ, който завежда Козлуджанска санитарна околия, 7 санитарни агенти въ селата: Ени-Кьой, Сарж-Гьоль, Козлуджа, Девня, Ново-Село, Градинарово и Прѣджа и 2 акушерки въ селата Козлуджа и Ново-Село.

Вънъ отъ санитарния персоналъ, не сж били жалени сръдства отъ окръга и за други нужди, като за хигиенически съвѣти, за лѣкарства на бѣдно-болни, помощъ на лица, ухапани отъ бѣсни животни и за лѣкуването имъ, за борба съ холерата, епидемическитѣ болести и хининъ за раздаване въ маларични мѣста, за мобелировка на амбулаториитѣ въ селата Козлуджа и Ново Село.

Не подлѣжи на съмнѣние, че даванитѣ до сега материални жертви за издържане санитаренъ персоналъ, както и за други гореизброени нужди, значително сж способствували за подобрене, повдигане и опазване общественото здраве въ окръга.

Въ окръга има двѣ болници: Мариинската държавна болница и Провадийската и една частна лѣчебница на лѣкаритѣ Ив. Тодоровъ и Ив. Фарашовъ въ гр. Варна. Свѣденията за движението на болнитѣ въ Маринската болница поради балканската война, сж оскѣдни. Прѣзъ второто полугодие 1913 г. сж постѣпили на лѣчение 954 болни, отъ които въ края на годината сж излѣзли включително и умрѣлитѣ 840 болни.

Въ града и околията миналата година бѣха се появили заразителни болести и, по нѣмане достатъчно мѣсто въ Мариинската болница, съгласно рѣшението на Върховния Медицински Съвѣтъ, общинската болница „Парашкева Николовъ“ отъ 1 ноември с. г. до 1 юли т. г., служеше за клонъ отъ инфекциозното отдѣление на първата.

Пристройкитѣ въ дѣтския санаториумъ близо до манастира „Св. Константинъ“ сж на привършване и за въ бъдаще въ него ще могатъ да се приематъ отъ 100 до 120 дѣца на лѣчение.

Болничното управление счита за приятенъ дългъ да апелира къмъ окръжния съвѣтъ, да отпусне за болницата една помощъ отъ 5000 л. за доставка на хирургически инструменти и лабораторни апарати, толкова необходими при новото раширение на болницата.

Прилагатъ се вѣдомости, за движението на болнитѣ въ болницитѣ, на по-важнитѣ заразителни болести, за амбулаторнитѣ болни, за вакцинацията и ревакцинацията и санитарна статистика за ражданята и умирањята.

Отъ заразителнитѣ болести заслужава внимание холерата. Тя се появи въ началото на м. августъ 1913 г., съ завръщането на войскитѣ слѣдъ демобилизацията. Повечето случаи, особено въ Варна, бѣха донесени отъ вънъ. Трудна бѣше борбата противъ тази болестъ въ началото докато санитарния персоналъ още не бѣ заелъ мѣстата си слѣдъ войната. При все това, вслѣдствие взетитѣ строги мѣрки, тя не можа да вземе толкова голѣми размѣри, както въ други нѣкои окръзи и до края на годината биде успѣшно прѣкратена.

Въ борбата съ заразителнитѣ болести голѣмо значение има обеззаразяването, (дезинфекцията), което има

за цѣль да унищожи заразата. До сега по нѣмане на други машини, сж служили за цѣльта обикновенитѣ прѣскачки за лозя, като по евтини и леки за носене. Обаче съ тѣхъ е невъзможно да се извърши коренно обеззаразяване, а това може да стане само съ парни дезинфекционни машини, каквито има вече въведени въ нѣкои окръзи на България. За окръга би трѣвлало да се вземе за сега поне една такава машина, като се гласува въ тази сесия на окръжния съвѣтъ за цѣльта една сума отъ 4000 л. Машината ще бжде въ с. Козлужда или Ново село и ще служи за нуждитѣ на селата отъ цѣлата околия.

ТАБЛИЦА

За болнитѣ, лѣжали въ болницитѣ въ Варнен. Окръгъ отъ 1 юлий 1913 година до 1 юлий 1914 г.

№ по редъ	Наименование на болницитѣ	Останали отъ м. юлий 1913 год.	Дошли прѣзъ отчетната година	Всичко	Излѣзали				Оставатъ за м. юлий 1914 год.
					Оздравѣли	Неоздравѣли	Умрѣли	Всичко	
1	Мариинска I-ва кл.	114	1370	1484	762	439	102	1303	181
2	Парашк. Николаевъ	9	140	149	60	17	35	112	37
3	Провадийска III кл.	—	102	102	58	35	8	101	1
	Всичко :	123	1612	1735	888	491	145	1516	219

Забѣлѣжка: болницата „Парашкева Николовъ“ отъ 1 ноемврий 1913 год. е клонъ на Маринската държ. болница. Болнитѣ (37) останали на тая дата минали къмъ нея. Лѣчебницата на Фарашовъ — Тодоровъ не е функционирала редовно и за това нѣма свѣденія за нея.

Амбулаторни болни сж прѣгледани прѣзъ отчетната година въ:

- 1) Варнен. гр. общинска лѣчебница 16996 души
- 2) Бѣлевската Околийска лѣчебница 696 ”
- 3) Козлуджан. ” ” 1672 ”
- 4) Ново Селската ” ” 1136 ”
- 5) Провадийската ” ” 2095’ ”

СПИСЪКЪ

за движението на по-важитѣ заразителни болести въ Варнен. окръгъ отъ 1 юлий 1913 г. до 1 юлий 1914 година.

№ по редъ	Наименование на градоветѣ и селата	НАИМЕНОВАНИЕ НА БОЛЕСТИТѢ											
		Scarlatina		Difteritis		Typhus abdominalis		Typhus exanthem		Variola vera		Cholera asiatica	
		заболѣли	умрѣли	заболѣли	умрѣли	заболѣли	умрѣли	заболѣли	умрѣли	заболѣли	умрѣли	заболѣли	умрѣли
1	гр. Варна	31	3	42	12	165	15	10	2	128	27	30	8
2	с. Козлуджа	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	10
3	” Карахюсеинъ	—	—	—	—	8	1	—	—	15	4	8	2
4	” Авренъ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4
5	” Дишбудакъ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	4
6	” Николаевка	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	1	1
7	” Гюлле-къой	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1
8	” Ботево	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	1	1
9	” Кьомюрлукъ	—	—	—	—	11	1	—	—	—	—	—	—
10	” Малка франга	—	—	—	—	15	1	—	—	—	—	—	—
11	” Голѣма франга	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
12	” Кестиричъ	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—	—	—
13	” Джевизлий	—	—	—	—	65	5	—	—	—	—	—	—
14	” Джаферлий	—	—	—	—	15	1	—	—	—	—	—	—
15	” Аджемлеръ	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
16	” Дервентъ	—	—	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—
17	” Суджасъ-къой	—	—	—	—	13	—	—	—	—	—	—	—
18	” Сарж-гьоль	—	—	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—
19	” Русларъ	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—
20	” Гюналасж	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
21	” Ени-къой	—	—	—	—	7	1	—	—	1	—	—	—
22	” Влахларъ	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
23	” Боазъ кесенъ	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
24	” Кочакъ	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
25	” Яйла	—	—	—	—	10	1	—	—	—	—	—	—
26	” Петре	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
27	” Галата	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
28	” Ново-Орѣхово	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—
29	” Бѣла	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—
30	” Бѣлево	17	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31	” Бояна	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
32	” Прѣселци	—	—	—	—	35	1	—	—	—	—	—	—
	Прѣнесени	48	8	42	12	424	42	10	2	148	32	69	31

№ по редъ	Наименование на градоветъ и селата	НАИМЕНОВАНИЕ НА БОЛЕСТИТЕ											
		Scarlatina		Difteritis		Typhus abdominalis		Typhus exanthem		Varola vera		Cholera asiatica	
		заболъли	умръли	заболъли	умръли	заболъли	умръли	заболъли	умръли	заболъли	умръли	заболъли	умръли
	Прънесени	48	8	42	12	424	24	10	2	148	32	69	31
33	" Бейджиолу					4							
34	гр. Провадия	17	5			8				8	4		
35	с. Джиздаръ-къой											1	
36	" Хасарджикъ					3						6	1
37	" Аакъ коюнь											7	1
48	" Касъмларъ											6	5
39	" Чалж-махле											9	5
40	" Кюпрю-къой					23	2						
41	" Т.-Арнаутларъ											27	16
42	" Невша											9	3
43	" Ясж-тепе											1	
44	" Мухалий					18	1			1		1	
45	" Ново-село					16	6						
46	" Ахъръ-къой					3							
47	" Ески-Арнаутларъ					5							
48	" Махалжъ					9	1						
49	" Кайради					28	4						
50	" Вълчи-долъ					2							
51	" Гюкче дюлукъ					9	1						
52	" Шереметъ					2							
53	" Кадж-къой					6	1						
54	" Черковна					4							
55	" Орта-къой					4	2						
56	" Копохчи					4	2						
57	" Каяарда					4				4			
58	" Кушъ-тепе									8			
59	" Елесь-факж									6			
60	" Демиръ-ханлий					3							
61	" Комарево					9	2						
62	" Манастиръ					22	4						
63	" Сарадъръ					8							
64	" Юнузъ-бунаръ					1							
65	" Градинарово.					9							
66	" Асьлъ-бейлий					4							
67	" Кайджи махле					1						4	2
	Всичко .	65	13	42	12	613	58	10	2	175	36	111	62

ВЪДМОСТЪ

за вакцинацията и ревакцинацията пръвъ I-го полугодие на 1914 година.

№ по редъ	САНИТАРНИ ОКОЛИИ	ОТЪ ТЪХЪ СЪБИЛИ													
		Общо число на присаденигъ						Ревакцинирани							
		Маже	Жени	Всичко	Отъ първата година	Отъ 2—15 год. включит.	Възрастни	Хванали	Не хванали	Невъвѣстно	Всичко	По възрастъ	Всичко		
1	Варненска .	681	628	1309	469	64	—	463	55	15	533	137	639	13	776
2	Бълевска .	395	517	912	142	219	—	330	21	10	361	—	551	83	551
3	Козлуджанска .	7451	5355	12806	2102	876	32468	438	75	2981	2968	6857	2389	849	9825
4	Ново-селска .	2828	2336	5159	1048	109	28	881	157	145	1185	1490	1660	1234	3974
5	Провадийска .	7153	7996	15149	457	108	—	416	95	54	565	10392	6761	2286	14584
	Всичко .	18503	16832	35335	4218	1376	31	4558	766	301	5625	13876	11124	5465	29710

МОРСКИ САНАТОРИУМЪ.

Година	Излезли													Всичко	Забѣлѣка						
	Бургаски	Варненски	Видински	Вратчански	Кюстендилски	Пловдивски	Плѣвенски	Русенски	Софийски	Ст.-ЗатоРСКИ	Търновски	Шуменски	Малко Търново			Битоля	Точно по прием-ната книга за-писани	Одравъли	Съ подобр.	Безъ подоб.	Прѣвед. въ болницата
1905	—	13	—	—	—	—	2	5	4	—	11	4	—	—	39	16	17	3	—	—	36
1906	1	26	—	1	1	4	10	9	—	11	3	—	—	—	66	28	24	6	3	—	61
1907	2	41	3	1	1	14	15	12	3	16	7	—	—	—	115	38	59	18	—	—	115
1908	1	15	—	1	1	4	11	20	2	13	3	1	—	—	88	19	34	33	—	—	86
1909	1	16	4	3	—	7	9	9	2	13	1	—	—	—	83	34	42	7	—	—	83
1910	—	15	1	—	—	1	5	10	9	7	1	—	—	—	49	6	32	11	—	—	49
1911	—	28	3	2	1	2	13	9	—	10	5	—	—	—	100	5	75	20	—	—	100
1912	—	35	4	4	2	3	14	14	—	15	5	—	—	—	114	35	78	1	—	—	114
1913	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1914	—	46	4	2	2	5	11	19	—	11	6	—	—	—	134	23	38	100	—	—	—
Всичко	5	235	19	14	6	24	95	102	136	7	107	35	1	1	788	204	399	199	—	—	3644

Кандидати за 1912: 178 дѣца
 „ „ „ 1914: 186 „

За двѣтъ години 1912 и 1914 означеното число кандидати сж цифри които показватъ броя на подаденитъ редовни заявления съгласно правилника, обаче не сж вписани всичкитъ други многобройни записвания прѣзъ сезона на Санаториума, на които не е било възможно да се даде подслонъ тъй като мѣстата биватъ заети много по-рано отъ мѣсицитъ май и юни, когато врѣмето до сега е позволявало откриването на Санаториума.

Тази година се поставя централно отопление, благодарение на което въ бждъще ще може сезона да почва по-рано и продължава прѣзъ есенята по-късно, понеже помѣщението ще може да се отоплява. Държавата има още сериозни работи да привърши за правилното функциониране на това благородно завѣдение и да го направи пригодено да функционира прѣзъ по голѣмата частъ отъ годишното врѣме, като се постави и въ научно отношение на такава висота, че да окаже медицинска и ортопедическа помощ, която можемъ да намѣримъ въ най-модерни морски европейски Санаториумъ.

Държавата е похарчила около 300,000 лева за постройкитъ, а Н. В. Царицата, която взе при сърдце това високо хуманно дѣло, полага голѣми грижи за неговото съзиждане, благодарение на нейната вѣщина по санитарното дѣло и високо хуманното ѝ сърдце, Тя не прѣдстава да прави и парични жертви, благодарение на което, всичката вътрѣшна покщнина, лѣгла, бѣли, дрѣшки за дѣцата, инструменти, апарати, мобилировка и др. сж доставени лично отъ нея.

Плажа става недостатъченъ: числото на дѣцата ще достигне до 150 и повече лѣтъ — на подобно лѣчение, момчета и момичета отъ 3—15 год. възраст,

които по отдѣлно трѣбва да прѣкарватъ своето лѣчение на общия плажъ.

Голѣмото практическо значение на Санаториума който рекламира нашия брѣгъ, като лѣчебностъ и отъ тамъ бѣдѣщото на Монастира — бѣдащъ Курортъ и бѣдащи голѣми приходи за окръга.

Заслужва да се обърне внимание на таблицата за варненски санаториумъ и обясненията подъ тая таблица.

Отъ тая таблица се вижда, какъ отъ 1905 година, когато се откри санаториума до сега, той се е развивалъ.

При учрѣдяването му, Санаториума се помѣщаваше въ карантината, но по причина на недостатъчността и други неудобства въ тая мѣстностъ, прѣмѣсти се до женскитѣ бани при монастира „Св. Константинъ“, а впоследствие въ добръ запазената отъ вѣтроветѣ и съ голѣмъ и удобенъ за цѣлѣта плажъ, мѣстността подъ „Аладжа-Монастиръ“. Всичкото пространство, върху което сж построени постройкитѣ, както и залѣсенитѣ — обърнати на градини и паркове — е отпуснато отъ Варненския Окръженъ Съвѣтъ отъ землището на окръжното стопанство „св. Константинъ“. Окръжния Съвѣтъ е билъ много щедъръ къмъ това високо хуманно учрѣждение, въ което получаватъ облекчение и пълно изцѣление много нещастни анемични и рахитични дѣца, които, постѣпили въ Санаториума пригърбени и съ искривени грѣбнаци, не въ положение да се държатъ на краката, много не въ положение сами да се движатъ, нито да се хранятъ, излизатъ отъ него, едни съ голѣмо, подобрене, а други напълно изцѣлени, жизнерадостни заминаватъ за домоветѣ си за радостъ на домашнитѣ имъ.

Тоя Санаториумъ е създаденъ на срѣдства: а) на Варненския Окръж. съвѣтъ, който взема похвалното

рѣшение да отпусне мѣстото необходимо за цѣлѣта; б) Държавата отпусна и отпуска суми за постройка на помѣщенията; в) Нейно Величество Царицата, благодарение на нейното високо-хуманно сърдце, достави всичката вътрѣшна покщнина, лѣгла, бѣльо, дрѣшки за дѣцата, инструменти, апаратъ за лѣкуване болнитѣ и мебелировка.

Съ направата, обаче, на новитѣ постройки, числото на мѣстата за болни дѣца се увеличава на 150. За новитѣ помѣщения трѣбва нова мобилировка. Ето тука ще трѣбва да се притекатъ на помощъ и другитѣ окръжни съвѣти отъ царството, къмъ които ще трѣбва да се апелира. Помощъ отъ другитѣ окръжни съвѣти въ царството имаме право да очакваме и основание да искаме, защото отъ 788 болни, които до сега сж постѣпили въ Санаториума, само 235 болни сж отъ Варненски окръгъ, а останалитѣ 553 сж отъ останалитѣ окръзи — което явно се вижда отъ горнята таблица. Всѣки окръженъ съвѣтъ, ако прѣдвиди въ бюджета си за идната 1915 година кредитъ отъ 2000 до 5000 лева, Санаториума ще може да се приспособи да приеме всички болни дѣца; да продължава лѣкуването прѣзъ всичкитѣ годишни врѣмена; ще могатъ да се приематъ всички кандидати за лѣкуване, и нѣма да се връщатъ по нѣмане мѣсто дошлитѣ да постѣпятъ въ Санаториума. Често сме свидѣтели, щото болнитѣ дѣчица и придружающитѣ ги родители съ сълзи на очи да се връщатъ по домоветѣ си, защото не сж имали щастието по-рано да подадатъ заявление за постѣпване въ Санаториума, а други сж ги изпрѣварили.

Отъ обясненията подъ таблицата за постѣпалитѣ и излѣзлитѣ отъ Санаториума се вижда, че плажа не е достатъченъ, защото болнитѣ се увеличаватъ, отъ една

страна, а отъ друга — момчетата трѣбва отдѣлно отъ момичетата да прѣкарватъ лѣкуването си на плажа. Необходимо е, слѣдователно, окръжния съвѣтъ да отпусне за нуждитѣ на Санаториума още едно пространство отъ брѣга (баира) надъ плажа, отсамъ (южно) санаториума. Господа окръжнитѣ съвѣтници, въ желанието си да бждатъ полезни на окръга, не ще се поскжпятъ да отстъпятъ това мѣсто, толкова необходимо за Санаториума, и което окръга съ нищо не използвава, защото е баиресто и обрасло съ трѣнавъ. Прѣдадени тия ржглини къмъ Санаториума, ще се украсятъ и облагородятъ и съ това ще се подигне и окръжното стопанство „св. Константинъ“, като курортъ. Отъ това ще се увеличатъ приходитѣ на окръга, което не е отъ малко значение за окръжния бюджетъ.

ГЛАВА XI.

Народна просвѣта.

I. ПЪРВОНАЧАЛНИ УЧИЛИЩА.

I. Обществени училища.

Варненска околия.

Въ Варненската учебна околия, а сжщеврѣменно и административна околия има 66 обществени първоначални училища: 11 градски съ персоналъ 58 души (22 учители и 36 учителки и 55 селски съ 121 души) 35 учители и 86 учителки. Всичкитѣ училища сж се посѣщавали прѣвъ тази учебна година отъ 8747 дѣца 4759 м. 3988 ж. Подлежали сж на задължително обучение 8851 дѣца (4806 м. и 4045 ж.) — значи не сж се явили въ училищата 104 дѣца (47 м. 57 ж.) Въ сравнение съ 1911 — 1912 учебна година (3836 м. и 3309 ж.) числото на ученицитѣ се е увеличило съ 1602 (923 м. 679 ж.). Прѣвъ течение на годината сж напустнали по разни причини 624 ученика (291 м. и 333 ж.), а сж останали до края на годината 802 (4371 м. и 365 ж.). Отъ тѣхъ минаватъ въ по-горно отдѣление 5889 (3148 м. и 2741 ж.), ще повтарятъ сжщитѣ отдѣления 2008 (1156 м. и 852 ж.) и 121 ученика (65 м. и 57 ж.), ще се явятъ на поправителенъ изпитъ,

На изпитъ за свършенъ курсъ на първоначално училище сж се явили всичко 1191 (678 м. и 513 ж.), отъ които издържали изпита 1016 (564 м. и 452 ж.), показали слабъ успѣхъ и оставатъ 137 (93 м. и 44 ж.) и 38 ученика (21 м. и 17 ж.) ще държатъ поправителенъ изпитъ. Прѣвъ отчетната година числото на ученицитѣ, които сж свършили съ успѣхъ курса на първоначалното училище (IV отдѣление) е съ 44 повече отъ онова прѣвъ 1911—912 учебна година.

Числото на училищнитѣ здания е 69, отъ които 50 сж правени по планъ и 19 безъ планъ. Отъ послѣднитѣ 12 сж съвсѣмъ негодни. Отъ всичкитѣ здания 23 сж недостатъчни да подбератъ всичкитѣ подлежащи на задължително учение дѣца. Прѣвъ отчетната година нѣма направено ново училищно здание.

Нови училища не сж откривани.

Всичкитѣ учители по образование се разпрѣдѣлятъ така: 166 (47 м. и 119 ж.) съ завършено срднѣно образование. Отъ всички учители 149 (52 м. и 97 ж.) сж редовни; 6 (2 м. и 4 ж.) сж кандидати и 24 (3 м. и 21 ж.) сж волнонаемни съ заплата отъ 1020 до 1320 лв. годишно. Отъ тѣхъ 107 (35 м. и 71 ж.) сж обучавали по едно отдѣление; 54 (18 м. и 36 ж.) — по двѣ отдѣления; 5 (1 м. и 4 ж.) — по три отдѣления и 13 (2 м. и 11 ж.) — по четире отдѣления.

На единъ учителъ се пада да обучава срднѣно по 49 ученика.

Училищата притежаватъ слѣднитѣ имоти: 8193·5 декара ниви, 3589·1 декара ливади, 3916 декара гори; 3 овощни и черничови градини; 562 декара зеленчукови градини; едно лозе; 1606·5 декара сазлъци; 3

декара други непокрити имоти; 37 училищни дюгана, 5 кжщи; 7 керемидарници; 2 кариери и слѣднитѣ капитали; 111,191·67 лв., внесени въ разни кредитни учреждения.

Приходитѣ на училищата въ Варненската градска и селска околия прѣвъ отчетната година възлизатъ на 363820·5 лв., а разходитѣ за сжщата година — на 357648·97 лв. Спорѣдъ това издрѣжката на единъ ученикъ възлиза срднѣно на 41 лв. годишно.

2. Частни училища. а. Въ Варненската градска околия има двѣ арменски първоначални училища съ 210 дѣца (108 м. и 102 ж.) съ учителски персоналъ отъ 9 души (5 м. и 4 ж.): едно еврейско първоначално училище съ 138 дѣца (77 м. и 61 ж.) съ 4 души учителски персоналъ (1 м. и 3 ж.); двѣ френски първоначални училища съ 160 дѣца (91 м. и 69 ж.) съ три души учителски персоналъ (1 м. и 2 ж.). Въ града има още 4 мохамедански първоначални училища съ 410 дѣца (174 м. и 236 ж.) съ 17 души учителски персоналъ (15 учители и 2 учителки).

б. Въ Варненската селска околия има 7 частни първоначални български училища съ 235 дѣца (157 м. и 78 ж.) — безъ дѣцата отъ с. Круша, отдѣто не сж дадени още статистически свѣдения, съ 7 души учителски персоналъ (1 м. и 6 учителки). Има още 26 турски първоначални училища съ 26 души мъже учители и съ 1067 дѣца (557 м. и 510 ж.). — Въ това число не влизатъ дѣцата отъ селата: Чокекъ, Сарадъръ, Авренъ, Емирово, Чанларъ и Оручъ-гази, отдѣто не сж изпратени още статистически свѣдѣния.

3. Дѣтски училища. Въ града Варна има четире дѣтски училища: 1. При френския пансионъ съ 57 дѣца (12 м. и 45 ж.). 1 еврейско съ 54 дѣца (28 м.

и 26 ж.) и 2 арменски 125 дѣца (59 м. и 66 ж.). Въ френското има 2 учителки, въ еврейското 1 учителка и въ арменскитѣ 3 учителки.

II. ДОПЪЛНИТЕЛНИ КУРСОВЕ.

Въ варненската селска околия имаше прѣвъ отчетната година допълнителни курсове въ селата: Бѣлево, Кестеричъ, Ботево, Николаевка и Карахусеинъ. Курсоветѣ се посѣщаватъ отъ 147 дѣца (82 м. и 65 ж.) въ тѣхъ сж прѣподавали учителитѣ при първоначалнитѣ училища въ сжщитѣ села.

Цѣльта на тия курсове е да разширятъ познанията на младежитѣ, свършили първоначалнитѣ училища въ сжщитѣ села и да ги подготвятъ за приктически животъ, а на тия, които нѣматъ никакво образование да ги снабдяватъ съ най-необходимитѣ тѣмъ знания.

Общинитѣ сж изразходвали за тия курсове само за заплати на учителитѣ 733½ (по 1 лв. на учебенъ часъ отъ 60 минути). Сжщо такава сума е платено и отъ държавата за сжщата цѣль. Издрѣжката на единъ курсистъ коштува на общинитѣ приблизително 5 лв. годишно.

III. ПРОГИМНАЗИИ.

Прогимназии въ варненската административна околия има въ: 1. Въ Авренъ, смесена непълна I и II кл. имало 35 дѣца (35 м. и — ж.) съ учителски персоналъ—2 учителки.

Отъ 1/IX. т. г. по рѣшението на окр. училищенъ съвѣтъ при тая прогимназия се открива и III класъ.

2. Въ Козлуджа смѣсена прогимназия е пълна, съ 78 дѣца (69 м. и 9 ж.) съ учителски персоналъ — 9 учителки.

3. Въ гр. Варна [има пълни двѣ дѣвически и 2 мъжки прогимназии съ 1652 дѣца (926 м. и 726 ж.) съ учителски персоналъ 54 души (28 учители и 26 учителки.

Общиятъ брой на ученицитѣ и ученичкитѣ въ прогимназиитѣ е 1765 (1030 м. и 735 ж.), а персонала е 60 души (28 учители и 32 учителки).

Прѣвъ годината сж напуснали 209 дѣца (136 м. и 73 ж.). Останали до края на годината 1556 дѣца (894 м. и 662 ж.). Отъ останалитѣ до края на годината издрѣжали изпитъ минаватъ въ по-горенъ кл. 762 (398 м. и 364 ж.); минаватъ условно 9 (5 м. и 4 ж.); ще правятъ повторенъ изпитъ 366 (223 м. и 143 ж.); оставатъ въ сжщия класъ 409 (267 м. и 142 ж.) и губятъ право да слѣдватъ въ училища отъ сжщия видъ 10 (9 м. и 1 ж.).

Отъ явилитѣ се на изпитъ за завършенъ прогимназиаленъ класъ, минаватъ 192 (104 м. и 88 ж.); ще правятъ поправителенъ изпитъ 103 (54 м. и 49 ж.); оставатъ въ сжщия класъ 154 (99 м. и 55 ж.) и 1 м. губи право да слѣдва въ народна прогимназия.

4. Мохамеданското класно училище „Руждие“ съ 78 ученика, разпрѣдѣлени въ 3 класа и обучавани отъ 4 учители.

5. Француското мъжко класно училище „Св. Михаилъ“ съ 50 ученика, разпрѣдѣлени въ 4 класа съ учителски персоналъ отъ 5 души и

6. Французското класно дѣвическо училище „Св. Андрей“ съ 132 ученички разпрѣдѣлени въ 4 класа съ учителски персоналъ отъ 5 учителки.

I. ПЪРВОНАЧАЛНИ УЧИЛИЩА.

Провадийска околия.

1. Обществени училища. Въ околията има 76 обществени първоначални училища — 2 градски съ 416

ученика (215 м. и 201 ж.) и 74 селски съ 7210 ученика (3979 м. и 3231 ж.). Въ сравнение съ 1911/912 учебна година числото на ученицитѣ е увеличено съ 1017. Прѣвъ течение на годината сж напуснали по разни причини 387 ученика (196 м. и 172 ж.), а останали до края на годината 7240 ученика. Отъ тѣхъ минаватъ въ горно отдѣление 5236 ученика, ще повтарятъ сжщитѣ отдѣления 1960 ученика и 44 ученика ще се явяватъ на поправителенъ изпитъ. На изпитъ за свършенъ курсъ на първоначално училище сж се явили всички 893 ученика (531 м. и 362 ж.), отъ които издържали изпита съ успѣхъ 789 ученика (456 м. и 333 ж.), показали слабъ успѣхъ 91 ученика (64 м. и 27 ж.) и 13 ученика ще държатъ повторителенъ изпитъ. Прѣвъ отчетната година числото на ученицитѣ, които сж свършили съ успѣхъ курса на първоначалното училище (IV отдѣление), е съ 146 по-малко отъ онова прѣвъ 1911/912 уч. год. На задължително учение за 1913 — 1914 учебна година сж подлежали 8438 дѣца, отъ които само 812 не сж постѣпали въ училище; главнитѣ причини на това сж: недостатъчностъ на училищнитѣ помѣщения и бѣдността.

Числото на училищнитѣ здания е 86, отъ които 43 сж правени по планъ, 43 безъ планъ; 17 отъ послѣднитѣ сж съвсѣмъ негодни. Отъ всички здания 32 сж недостатъчни да побератъ подлежащитѣ на задължително учение дѣца. Прѣвъ отчетната година е поправено само едно ново здание въ с. Чайлякъ; то е съ 2 учебни стаи.

Нови училища не сж откривани.

Числото на учителитѣ е 162 (60 мъже и 102 жени), отъ които 147 (48 м. и 99 ж.) сж съ завършено

срѣднѣо образување, 15 сж съ непълно образување. Отъ всички учители 122 (54 м. и 68 ж.) сж редовни, 10 (1 м. и 9 ж.) сж кандидати и 30 (5 м. и 25 ж.) сж волнонаемни съ заплата отъ 840 до 1320 лв. годишно. Отъ тѣхъ 53 учители сж обучавали по едно отдѣление, 86 — по двѣ отдѣления, 10 по 3 отдѣления и 13 по четире отдѣления. На единъ учителъ се падало да обучава срѣднѣо по 47 ученика.

Училищата притежаватъ слѣднитѣ имоти: 8737 декара ниви, 2480 декара ливади, 1800 декара гори, 75 декара черничеви градини, 485 декара зеленчукови градини, 25 дюкяна, 9 къщи, една воденица, 12 керемидарници, 2 кариери, $\frac{1}{2}$ житна магазия, 350 орѣхови дървета.

Приходътъ на училищата прѣвъ 1913 година възлиза на 137554 лева, а разходътъ на 127121 лв. (безъ общинитѣ: Провадийска, Караджа-отска и Дамналжортанска, които не сж дали още изпитнитѣ свѣдѣния). Спорѣдъ това издрѣжката на единъ ученикъ коштува на общинитѣ срѣднѣо по 16 лв. годишно. Но понеже общинитѣ не сж внесли на държавата цѣлата припадаща имъ се частъ за заплатитѣ, на учителитѣ то съ невнесеното още, общиятъ разходъ се увеличава, увеличава се значи и сумата за издрѣжка на всѣки ученикъ.

2. **Частни училища.** Въ околията има 6 частни български училища, съ 132 ученика (84 м. и 48 ж.) и 6 учители (3 м. и 3 ж.), 1 еврейско училище съ 50 ученика (26 м. и 24 ж.) и 2 учители (1 м. и 1 ж.), 44 турски училища съ 2681 ученика (1475 м. и 1206 ж.) и 51 учители (51 м. и — ж.). Липсватъ свѣдѣния за училищата въ Караджа-отската община, каквито секретирникътъ още не е прѣдставиль.

II. ДОПЪЛНИТЕЛНИ КУРСОВЕ.

Допълнителнитѣ курсове служатъ за разширение знанията на ученицитѣ, свършили първоначално училище. Такива курсове иматъ въ 4 села: Девня, Кривня, Невша и Хасарджикъ; тѣ сж посѣщаватъ отъ 111 ученици (53 м. и 58 ж.) и сж ръководени отъ 13 учители (8 м. и 5 ж.). Обучението въ курсовитѣ траяли отъ 1 ноември до 1 мартъ. За тѣхъ се разходвали 1172 лв. по 10·50 лв. срѣднѣ за ученикъ, отъ които половината плаща държавата, половината общинитѣ.

III. ПРОГИМНАЗИИ.

Въ провадийска околия има 2 прогимназии — въ Ново-село и Градинарово. Прогимназията въ Ново-село е пълна, а въ Градинарово бѣ само съ 2 класа, но отъ 1. IX. т. г. и при нея се откри III класъ. Прогимназията въ Провадия отъ 1. IX. 1913 година стана непълно срѣднѣ училище, понеже при нея се откри I гимназиаленъ класъ. Общиятъ брой на ученицитѣ въ двѣтѣ прогимназии е 92 (80 м. и 12 ж.), записани до 31 августъ 1913 г.; отъ тѣхъ прѣвъ годinata напуснали 16 ученика (сѣ момчета) и до изпита останали 76 ученика (64 ж. и 12 м.).

Въ по-горенъ класъ минаватъ 39 ученика (33 м. и 6 ж.), ще държатъ поправителенъ изпитъ 19 ученика (17 м. и 2 ж.), оставатъ въ сѣщия класъ 18 ученика (14 м. и 4 ж.). Изпита за свършенъ курсъ на прогимназия издържали съ успѣхъ само 3 ученика отъ всичкитѣ (12 на брой), значи симо $\frac{1}{4}$. — Числото на учителитѣ въ прогимназиитѣ е 6 (3 м. и 3 ж.). Общиятъ приходъ на двѣтѣ прогимназии е 10305 лева, а общиятъ имъ разходъ 10219 лева. За единъ ученикъ е похарчено срѣднѣ 134·50.

VI. ГИМНАЗИИ.

Варненска Държавна Мжска Гимназия „Фердинандъ I.“ 1. Държавната мжска гимназия е отворена на 3 септемврий 1879 год., като „реално училище“ съ I и II класъ, което постепенно се допълва и прѣвъ 884/85 г. учебна година става пълна „Реална гимназия“ съ 7 класа и дава първи изводъ абитуриенти (8 души) Обаче, слѣдъ двѣ години послѣднитѣ два класа се закриватъ и гимназията става „Петокласно педагогическо училище“, което прѣвъ 1889/90 учебна година наново се допълва съ VII класа и става „Държавна педагогическа гимназия Фердинандъ I.“ Прѣвъ 1991/92 година съ прѣименува отново въ „Реална гимназия“, а въ началото на 1893—94 учебна години се отваря и класически отдѣлъ, който прѣвъ 1896—97 учебна година дава първи изводъ абитуриенти (6 души). Прѣвъ 1909/10 год. гимназията се отдѣли отъ прогимназията, като запази двата си отдѣла: реаленъ и класически, отъ които се откри I класъ, като се запазиха V, VI, и VII класове, които послѣ постепенно се затваряха и послѣдния VII класъ бѣ прѣвъ 1911/12 уч. година, а се отваряха II, III, IV и V класове, които прѣвъ отчетната 1913/14 год. дадоха първи изводъ абитуриенти. Така щото тая година гимназията навършва тридесетъ и петъ години отъ отварянето си.

2. Записването на ученицитѣ се започна, съгласно издаденото отъ дирекцията обявление № 220 отъ 19 августъ и се прѣкрати но 25 сѣщи м. Слѣдъ тая дата се приеха само ония ученици, които прѣдставиха уважителни причини за закъсняването си. Отварянето на гимназията стана на 2 септемврий въ който день ученицитѣ се раздѣлиха на паралелки, та слѣдъ

обѣдъ сѣщия день се започнаха занятия съ ученицитѣ отъ II—V класове, понеже за ученицитѣ отъ I класъ нѣмаше помѣщение. На 23 септемврий се започнаха занятията и съ ученицитѣ отъ I класъ.

Учебнитѣ занятия не сѣ прѣкъсвани освѣнѣ на 25. X прѣди пладне по случай лѣтението аеропланъ и на 20. II и 21. II прѣвъ цѣлия день поради изповѣдъ и прѣчистяване на ученицитѣ.

Прѣвъ годината гимназията е ревизирана отъ главния инспекторъ М. Николовъ. Прѣвъ мѣсець май. Сѣщо въ края на годината е била посѣтена отъ началника на отдѣлението г. Синигерски.

3. Числото на учителския персоналъ е 35 души, отъ които: 1 директоръ отъ I класъ съ 4920 лв., 4 учители отъ I класъ съ 4920 лв., 4 отъ II класъ съ 4440 лв., 4 отъ III кл. съ 3960 лв., 5 отъ IV кл. съ 3480 лв., 10 отъ V кл. съ 3000 лв. 1 волнонаемъ съ 3348 лв., 1 волнонаемъ съ 2040 лв., 2 волнонаемви съ по 1600 лв. и 3 кандидати съ по 1200 лв.

4. Прѣвъ тая учебна година числото на записанитѣ ученици възлиза на 754, отъ които 576 въ реалния отдѣлъ и 178 въ класическия отдѣлъ, а въ края на годината сѣ останали 628 или 83. 6%.

Разпрѣдѣлени сѣ по паралелки както слѣдва: I класъ на 7 паралелки съ 289 ученика, II класъ на 5 — съ 205 ученика, III кл. на 3 съ 119 ученика, IV кл. на 3 паралелки съ 89 ученика и V класъ на 2 паралелки съ 52 ученика.

5. Прѣвъ годината сѣ напустнали отъ I кл. 36 ученика, отъ II — 56, отъ III — 21, отъ IV — 7 и отъ V — 6, или всичко 126.

6. До края на учебната година сѣ останали 628 ученика.

7. Минаватъ направо въ по горни класове: отъ I кл. 106, отъ II — 69, отъ III — 52 и отъ IV — 63.

8. Оставатъ въ сѣщия класъ: отъ I кл. 67, отъ II — 36, отъ III — 8 и отъ IV — 6.

9. Ще държатъ поправителедъ изпитъ: отъ I кл. 80, отъ II — 44, отъ III — 38 и отъ IV — 22.

10. На зрѣлостенъ изпитъ сѣ явили всичко 43 ученика.

11. Издържали изпитъ 31.

12. Ще държатъ поправителенъ изпитъ 6, а не издържали и прѣкъснали изпита 6.

13. Оставатъ изцѣло да държатъ зрѣлостенъ изпитъ 6.

14. За прѣподадения материалъ се прилага таблица.

15. За успѣха на ученицитѣ се прилага таблица.

16. Разходътъ е слѣдния: а) за заплата на учителския персоналъ 82427.48 лв., б) за отопление 1500 лв., в) за наемъ 2000 лв., г) за училищна покщнина 1940 лв., д) за учебни пособия 328.31 лв., е) за училищна библиотека 471.69 лв. и ж) за канцеларски 700 лв.

17. Училищното здание не е удобно, нито пъкъ е достатъчно за нуждитѣ на гимназията.

18. Както се каза и по-горѣ зданието въ което се помѣщава училището е не достатъчно. за туй има наето и частно здание, за което се плаща 4000 лв. годишенъ наемъ.

19. Въ двора на гимназията има градина, която се обработва.

20. При училището има туристическо дружество.

21. При училището има „Фондъ“ за потпомагане на бѣднитѣ ученици на сума 20130.90 лв.

Пансионъ при гимназията нѣма.

Варненска държавна дъвическа гимназия „Мария Луиза.“ 1. Съ тази учебна година Варненската държавна дъвическа гимназия „Мария Луиза“ навършва 31 година като държавно дъвическо училище, 18 години като пълна шестокласна гимназия, 8 години като гимназия съ два отдъла — педагогически и общообразователенъ, 9 години като дъвическа гимназия и 5 години отъ какъ се отдъли отъ нея прогимназията.

2. Записването на ученицитъ и за двѣтъ години 1911—1912 и 1913—1914 се завърши на 31 августъ. Записани всичко за 1913—1914 г. 700 ученички, а за 1911—1912—477 ученички. Прѣзъ годината записани още за 1913—1914 г. 78, а за 1911—1912—73. Така че броя достига за 1913—1914 до 778, а 1911—1912 550 ученички.

3. Всичко учители е имало за 1913—1914 г. —28, а за 1911—1912—27 разпрѣдѣлени по класъ и заплатата както слѣдва:

1913—1914 год.

1. I кл. Директоръ съ заплата	5820	лв.
1. I „ учителъ „ „	4920	„
3. III „ „ „ „	3960	„
6. IV „ „ „ „	3480	„
5. V „ „ „ „	3000	„
1. Редовенъ по технич. прѣдмети съ заплата	1680	„
1. „ „ „ „ „ „	2220	„
1. „ „ езичитъ „ „ „	2700	„
1. Вълнонаемна на часъ съ заплата	1909	„
2. „ „ „ „ „ „	2000	„
1. „ „ „ „ „ „	1800	„
1. „ „ „ „ „ „	1400	„
1. Врѣменна учителка съ	2100	„
3. Кандидатка учителка съ	1200	„

За 1911/1912 год.

1. I кл. директоръ съ заплата	5820	лв.
1. I „ учителъ „ „	4920	„
1. II кл. „ „ „	4440	„
1. III „ „ „ „	3960	„
1. IV „ „ „ „	3480	„
7. V „ учители съ заплата	3000	„
1. Редовна по френски езикъ съ заплата	2100	„
1. „ „ рисуване „ „	2220	„
1. „ „ гимнастика „ „	1680	„
3. Волнонаемни съ заплата	1800	„
1. „ „ „	2000	„
1. „ „ „	1600	„
1. „ „ „	400	„
3. стажантки „ „	1200	„

4. Ученицитъ сж разпрѣдѣлени по паралелки, както слѣдва:

1913/1914 г.	1911/1912 г.	1913/1914 г.	1911/1912 г.
I-а 49	40	II-а 43	42
I-б 50	38	II-б 44	40
I-в 48	38	II-в 43	43
I-г 51	41	II-г 45	—
I-д 51	—	<u>Всичко 175</u>	<u>125</u>
<u>Всичко 249</u>	<u>157</u>		
1913/1914 г.	1911/1912 г.	1913/1914 г.	
III-а 50	33	IV-а 42	
III-б 50	32	IV-б 39	
III-в 53	34	IV-в 38	
<u>Всичко 153</u>	<u>99</u>	<u>Всичко 119</u>	
1911/1912 г.		1913/1914 г.	
VII-а 43	V-а 41		
VII-б 43	V-б 41		
VII-в 40	<u>Всичко 82</u>		
VII-г 43			
<u>Всичко 169</u>			

5. Напуснали прѣзъ годината за 1913 — 1914 — 67 ученички, а за 1911 — 1912 г. — 34 ученички.

6. Останали до края на годината 1913 — 1914 — 711, и за 1911 — 1912 — 516 ученички.

7. Минаватъ въ по горенъ класъ, както слѣдва:

1913/1914 г.	1911/1912 г.
I — 151	I — 97
II — 95	II — 92
III — 81	III — 68
IV — 80	VII — 113
V — 78	
<u>Всичко 485</u>	<u>Всичко 370</u>

8. Оставатъ въ сѣщия класъ, както слѣдва:

1913/1914 г.	1911/1912 г.
I — 14	I — 8
II — 17	II — —
III — 15	III — 4
IV — 6	VII — —
V — —	
<u>Всичко 52</u>	<u>Всичко 12</u>

9. Ще държатъ поправителенъ изпитъ:

1913/1914 г.	1911/1912 г.
I — 55	I — 37
II — 46	II — 29
III — 44	III — 16
IV — 28	VII — 7
V — —	
<u>Всичко 173</u>	<u>Всичко 89</u>

10. Явили се абитуриентки прѣзъ 1913/914 83, а прѣзъ 1911/912 — 19 абитуриентки.

11. Издържали изпита за 1913/1914 г. — 67 абитуриентки, а за 1911/912 — 129.

12. Ще държатъ поправителенъ изпитъ за 1913 и 1914 — 8, а за 1911/913 — 9 абитуриентки.

13. Оставатъ да повтарятъ цѣлия изпитъ за 1913 и 1914 — 8, а за 1911/912 — 10 абитуриентки.

14. Учебния материалъ по класове и прѣдмети е взетъ както се вижда отъ приложенитѣ таблици.

15. Успѣхътъ по прѣдмети, класове и изобщо се вижда отъ приложенитѣ таблици.

16. Разходътъ на гимназията се вижда отъ приложенитѣ таблици.

17. Училището е удобно и достатъчно.

18. Наемъ не се плаща.

19. Градина има и се обработва.

20. Ученическо дружество за самообразование.

22. При гимназията има слѣднитѣ фондове:

1. Фондъ за подпомагане бѣдни ученички съ капиталъ 11473.78 лв. 2. фондъ за „Перуна Милкова“ съ капиталъ 1026.90 лв. 3. фондъ „Зорка Д. Лазова“ съ капиталъ 1056.85 лв. 4. фондъ за „Паметникъ“ съ капиталъ 70 лв.

22. Въ пансиона сж живѣли прѣзъ 1913/914 год. 63 пенсионерки, а прѣзъ 1911/912 — 62.

23. Пансиона прѣзъ 1913/914 год. е ималъ приходъ 40651.20 лв. и разходъ 37416.81 лв., а прѣзъ 1911/912 год. приходъ 42984 лв.

24. Една пенсионерка плаща годишно 720 лв.

ТАБЛИЦА

за успѣха по класове въ края на учебната година.

Класове	Числото на ученицитѣ въ края на учебн. година		Минавать въ по-горентъ класъ	Ще правятъ поправителенъ изпитъ прѣзъ м. августъ	Оставать въ сѣщия класъ		
	а р.	б р.					
Га р.	41	22	или 30·10%	10	9		
Гб р.	40	14		15	11		
Гв р.	37	11		12	14		
Гг р.	31	18	или 33·81%	8	5		
Гд р.	37	15		11	11		
Га вл.	35	15		15	5		
Гб вл.	32	11	9	12	или 29·85%		
Па р.	35	20	или 46·22%	11	4		
Пб р.	28	11		9	8		
Пв р.	28	9		9	10		
Пг р.	28	15	или 26·66%	7	6		
П кл.	30	14		8	8		
Пл а р.	41	26		13	2		
Пл б р.	39	15	19	5	или 8·75%		
Пл вл.	18	11	6	1	или 5·56%		
IV ^a р.	30	20	или 61·29%	9	1		
IV ^b р.	32	18		11	3		
IV вл.	20	15		3	2		
Всичко	582	280	или 48·11%	185	или 31·78%	117	или 20·11%

ТАБЛИЦА

за числото на часоветѣ прѣзъ годината по всеѣки прѣдметъ и всеѣка паралелка.

Прѣдмети	ПЪРВИ КЛАСЪ			ВТОРИ КЛАСЪ			Ш КЛАСЪ			IV КЛАСЪ			V КЛ.							
	а р.	б р.	в р.	а р.	б р.	в р.	а р.	б р.	к л.	а р.	б р.	к л.	а р.	б р.	к л.					
Български езикъ	115	121	125	123	116	103	103	111	111	143	139	102	114	98	107	100	104	103	90	89
Френски езикъ	84	85	82	85	80	80	104	102	97	91	90	90	98	97	102	102	102	103	87	86
Нѣмски езикъ	77	—	—	—	77	—	76	—	—	72	63	57	77	—	77	78	—	78	60	60
Руски езикъ	—	—	—	—	—	—	72	70	—	—	66	58	66	66	58	53	55	57	—	—
Латински езикъ	—	—	—	—	155	153	—	—	—	—	—	142	—	—	140	—	—	144	—	150
Гръцки езикъ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	135	—	—	139	—	—	170	—	144
История	90	70	74	78	74	118	118	100	96	93	94	94	69	69	63	72	71	69	91	84
География	—	—	—	—	—	—	64	63	62	66	32	32	28	33	33	29	31	33	52	53
Гражд. учение	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	23
Полит. економия	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	22
Алгебра	80	86	90	96	57	57	67	67	80	80	62	69	67	37	69	79	40	47	47	32
Геометрия	66	56	52	51	48	48	62	64	58	58	42	42	70	69	35	68	70	60	43	30
Дескр. геометрия	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72	72	—	96	—
Физика	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	104	104	66	104	102	69	109	60
Химия	80	88	84	86	83	57	57	72	72	71	66	66	71	71	—	32	32	—	24	—
Естеств. история	63	64	61	62	57	58	61	69	71	71	71	44	44	44	32	72	72	—	55	—
Философия	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72	72	72	73	73	70	32	32
Рисувание	115	119	116	112	110	—	—	138	128	134	136	—	62	66	—	70	66	—	—	—
Пѣние	64	62	64	62	62	62	61	61	48	48	51	51	60	61	61	31	30	28	18	19
Гимнастика	35	30	25	30	23	21	25	34	18	35	34	26	20	23	23	37	31	30	25	21

ТАБ

за общия успѣхъ на ученицитѣ въ края на учебната

Прѣдмети	I КЛАСЪ					II КЛАСЪ			
	а	б	в	г	д	а	б	в	г
Български езикъ	3·46	3·57	3·58	4·18	3·58	2·89	3·14	3·14	3·42
Френски езикъ	3·18	3·23	3·33	3·91	3·58	3·94	3·52	3·80	3·63
Нѣмски езикъ	—	—	—	4·33	—	—	—	—	4·60
Руски езикъ	—	—	—	—	—	3·92	4·16	3·74	3·79
История	3·72	3·60	3·88	4·49	4·35	3·86	3·35	3·85	3·67
География	—	—	—	—	—	4·54	4·45	4·40	4·42
Гражданско учение	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Философ. пропедевтика	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Алгебра	3·81	3·72	3·79	3·76	3·79	3·55	3·50	3·64	3·48
Геометрия	3·65	3·60	3·60	3·40	3·67	3·50	3·35	3·74	3·44
Физика	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Химия	4·09	4·02	3·74	3·76	3·84	3·61	3·88	3·71	3·97
Естествена история	4·41	4·21	4·10	4·55	4·39	4·05	3·54	3·94	3·81
Рисуване	3·97	3·81	3·90	4·13	4·09	3·94	3·97	3·91	3·81
Пѣние	4·00	3·93	4·00	4·13	4·16	4·45	3·78	3·97	4·04
Гимнастика	4·11	4·37	4·33	4·40	4·46	4·26	4·33	4·34	4·45
Ржодѣлие	4·92	5·21	5·02	4·96	4·81	5·01	4·95	4·90	4·79
Възпитание	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Домакинство	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Общо:	3·94	3·94	3·96	4·17	4·07	3·95	3·84	3·93	3·95

ЛИЦА

1913—914 г. по паралелки, класове и на цѣлата гимназия.

III КЛАСЪ			IV КЛАСЪ			V КЛАСЪ		Общъ успѣхъ на:					Общо за цѣ- лия курсъ
а	б	в	а	б	в	а	б	I кл.	II кл.	III кл.	IV кл.	V кл.	
3·18	3·04	3·02	3·23	3·52	2·95	3·42	3·83	3·67	3·14	3·08	3·23	3·62	3·38
3·47	3·34	3·31	3·92	4·00	3·65	3·92	3·92	3·45	3·72	3·37	3·86	3·92	3·66
—	—	—	—	—	—	—	—	4·33	4·60	—	—	—	4·46
3·41	3·58	3·26	3·92	3·78	3·29	—	—	—	3·90	3·42	3·66	—	3·66
4·18	4·04	4·00	4·21	4·65	3·89	4·62	4·38	4·01	3·68	4·07	4·27	4·50	4·10
4·10	4·06	4·02	4·49	4·78	4·35	4·50	4·39	—	4·45	4·06	4·54	4·44	4·37
—	—	—	—	—	—	4·55	4·36	—	—	—	—	4·45	4·45
4·16	4·26	3·02	4·18	4·39	4·35	4·40	4·59	—	—	3·81	4·31	4·49	4·20
3·61	3·38	3·31	3·62	4·34	3·38	4·10	3·92	3·77	3·54	3·43	3·78	4·01	3·71
3·59	3·32	3·36	3·77	3·89	3·43	4·10	3·82	3·58	3·50	3·42	3·70	3·96	3·63
3·80	3·90	3·73	4·15	4·31	3·84	4·10	4·23	—	—	3·81	4·10	4·16	4·02
4·33	4·06	3·95	4·56	4·60	4·35	5·20	4·90	3·89	3·79	4·11	4·50	5·05	4·27
3·94	3·92	3·68	4·05	4·34	3·86	4·82	4·95	4·39	3·84	3·85	4·08	4·88	4·21
4·13	4·16	4·19	4·11	4·31	4·10	—	—	3·98	3·91	4·16	4·17	—	4·06
3·69	4·06	3·73	3·72	3·73	3·89	4·20	4·23	4·04	4·06	3·83	3·78	4·21	3·98
4·39	4·36	4·35	4·33	4·60	4·05	4·30	4·10	4·33	4·34	4·36	4·33	4·20	4·31
5·08	5·16	4·89	—	—	—	—	—	4·78	4·91	5·04	—	—	4·91
—	—	—	—	—	—	4·10	4·18	—	—	—	—	4·14	4·14
—	—	—	4·44	4·60	4·14	4·40	4·23	—	—	—	4·39	4·31	4·35
3·94	3·91	3·72	4·04	4·26	3·83	4·33	4·27	4·02	3·95	3·92	4·04	4·30	4·05

Успѣха на ученичкитѣ

Прѣдмети	I КЛАСЪ			
	а	б	в	г
Български езикъ	4·03	3·65	3·42	3·28
Френски езикъ	3·83	3·24	3·69	3·38
Нѣмски езикъ	—	—	—	—
Латински	—	—	—	—
Руски езикъ	—	—	—	—
Алгебра	4·17	3·26	3·39	3·03
Геометрия	4·17	3·30	3·48	3·02
Всеобща история	4·39	4·06	3·88	3·64
Естествена история	4·08	3·67	4·03	3·94
Физика	—	—	—	—
Химия	4·33	3·76	3·81	3·70
География	—	—	—	—
Хигиена	—	—	—	—
Психология	—	—	—	—
Педагогия	—	—	—	—
Логика	—	—	—	—
Етика	—	—	—	—
Рисуване	3·80	3·97	3·81	3·71
Рѣкодѣлие	4·66	4·23	4·33	4·59
Гимнастика	4·25	4·01	4·29	4·09
Пѣние	3·64	3·85	3·69	3·50
Стенография	—	—	—	—
Общъ успѣхъ	4·12	3·73	3·80	3·64

прѣзь 1911—1912 уч. год.

II КЛАСЪ			III КЛАСЪ			VII КЛАСЪ			
а	б	в	а	б	в	а	б	в	г
3·46	3·90	3·57	3·59	3·68	3·10	3·28	3·30	2·90	3·00
3·70	4·25	3·74	3·72	4·07	3·30	3·66	3·75	3·40	3·60
—	—	—	—	—	—	4·44	4·40	4·10	4·09
—	—	—	—	—	—	3·62	—	—	—
3·87	4·10	3·86	4·10	4·17	3·50	—	—	—	—
3·14	4·40	3·48	3·31	3·60	3·20	3·63	3·65	3·20	3·40
3·56	3·75	3·55	3·34	3·96	3·10	3·41	3·47	3·20	3·30
3·85	4·18	3·77	4·21	4·11	3·88	4·00	4·27	3·90	4·07
4·07	4·30	4·00	3·83	4·11	3·80	4·16	3·90	3·80	4·08
—	—	—	4·00	4·11	3·90	4·04	3·95	3·90	4·00
3·90	4·25	4·00	4·00	4·28	4·10	—	—	—	—
3·85	4·40	4·27	4·00	4·46	4·00	4·00	4·30	3·70	4·07
—	—	—	—	—	—	4·47	4·35	3·90	4·09
—	—	—	3·93	4·21	3·30	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	3·83	3·97	3·30	3·60
—	—	—	—	—	—	3·95	4·00	3·80	4·00
—	—	—	—	—	—	4·20	4·12	3·50	3·80
4·07	4·05	3·75	4·11	4·07	4·20	4·09	4·20	3·90	4·20
4·97	4·42	4·33	4·65	4·77	4·60	4·79	4·72	4·60	4·80
4·34	4·52	4·10	4·66	4·40	4·30	4·53	4·47	4·40	4·30
3·48	3·40	3·27	3·59	4·00	4·20	3·34	3·67	3·30	3·60
4·26	4·92	4·60	4·54	4·28	—	—	—	—	—
3·91	4·18	3·87	3·94	4·14	3·76	3·49	4·04	3·70	3·90

Въ колко учебни часа е минатъ материала

Прѣдмети	I класъ				
	а	б	в	г	д
Български езикъ	114	109	111	110	110
Френски езикъ.	94	104	98	97	108
Нѣмски езикъ.	—	—	—	78	—
Руски езикъ	—	—	—	—	—
История	80	78	81	97	94
География	—	—	—	—	—
Гражданско учение	—	—	—	—	—
Философска пропедевтика	—	—	—	—	—
Алгебра	62	63	78	73	85
Геометрия	55	55	71	69	44
Физика	—	—	—	—	—
Химия	100	100	116	117	118
Естествена история	105	106	104	99	101
Рисувание	132	130	116	112	117
Цѣние	49	53	46	49	46
Гимнастика.	52	53	57	49	53
Ръкоделие	66	62	58	58	64
Възпитание.	—	—	—	—	—
Домакинство	—	—	—	—	—

по всеки прѣдметъ прѣвъ 1913/1914 год.

II класъ				III класъ			IV класъ			V класъ		Забѣл.
а	б	в	г	а	б	в	а	б	в	а	б	
143	141	113	108	109	110	109	106	105	109	124	124	Прѣподавателътъ боледува 3 мѣс.
104	108	107	107	106	105	107	104	106	102	89	89	
—	—	—	78	—	—	—	—	—	—	—	—	
47	46	44	48	46	46	45	47	44	46	—	—	
80	81	76	77	68	68	65	68	69	72	89	90	
72	69	72	69	36	35	36	35	33	32	60	62	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	26	
—	—	—	—	66	66	65	65	66	66	31	30	
91	91	91	91	41	42	39	68	67	69	50	47	
54	54	54	54	48	48	51	68	69	64	40	42	
—	—	—	—	75	76	75	103	104	101	98	98	
72	71	70	67	70	70	70	36	36	36	38	38	
72	71	74	71	65	65	64	70	71	70	60	60	
66	58	68	64	58	61	56	64	70	62	—	—	
65	64	62	73	58	59	58	54	57	57	22	24	
48	53	60	60	51	48	50	50	46	47	36	34	
62	58	64	66	58	60	64	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55	55	
—	—	—	—	—	—	—	28	27	28	57	55	

Въ колко учебни часа е миналъ материала

Прѣдмети	I класъ			
	а	б	в	г
Български езикъ	121	113	108	118
Руски езикъ	—	—	—	—
Френски "	106	104	104	107
Нѣмски "	—	—	—	—
Латински "	—	—	—	—
История	102	102	103	102
География	—	—	—	—
Алгебра	95	98	100	100
Геометрия	68	73	59	57
Физика	—	—	—	—
Химия	61	64	59	59
Естествена история	77	78	91	93
Психология	—	—	—	—
Логика	—	—	—	—
Етика	—	—	—	—
Педагогия	—	—	—	—
Хигиена	—	—	—	—
Пѣние	37	35	32	36
Гимнастика	34	38	34	27
Рисувание	62	56	52	56
Ръководѣлие	63	65	65	65

по всѣки прѣдметъ прѣвъ 911/912 год.

II класъ			III класъ			III класъ			
а	б	в	а	б	в	а	б	в	г
105	116	114	89	88	91	118	115	116	116
68	70	68	37	36	36	—	—	—	—
100	99	99	103	102	95	63	58	60	65
—	—	—	—	—	—	27	28	30	29
—	—	—	—	—	—	78	—	—	—
88	100	101	69	69	67	91	90	90	90
68	70	67	34	30	33	59	58	59	59
61	59	69	47	55	46	38	38	38	42
54	52	60	53	53	52	51	52	54	53
—	—	—	23	94	92	56	56	56	56
49	47	50	66	65	64	—	—	—	—
62	62	63	51	57	50	31	32	32	32
—	—	—	70	70	69	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	29	28	29	28
—	—	—	—	—	—	30	30	33	32
—	—	—	—	—	—	60	60	57	55
—	—	—	—	—	—	27	24	28	30
35	36	34	33	32	34	29	28	28	30
32	28	30	35	30	32	49	49	48	47
62	62	70	62	58	66	59	51	48	52
59	58	59	59	66	56	46	54	48	46

Мнѣние: Тѣй както сж поставени днесъ районитѣ постове изъ града полиц. стража е достатъчна, но за да има по ефикасенъ полиц. надзоръ въ града, районитѣ постове слѣдва да се увеличатъ, а слѣдователно и числото на стражаритѣ въ такъвъ случай ще трѣбва да се увеличи съ 25 души.

Полиц. участъци IV и V се завеждатъ отъ полиц. приставъ на II участъкъ. Тѣзи три участъка наедно обематъ единъ много голѣмъ районъ и единъ полиц. приставъ нѣма физическа възможность да упражни нуждия надзоръ, ето защо необходимо нужно е да се назначи още единъ полиц. приставъ въ града.

Положението, което днесъ заема града Варна, изисква щото да има 5—6 души специално подходящи за тайни агенти лица, които да изпълняватъ изключително служба на обществената безопасность и народната отбрана.

Полиц. стражари не отговарятъ на прѣдзначението си, защото по необходимость за такива сж назначени само малограмотни и не интелегентни хора, а главно изъ срѣдата на селското население. По събуденитѣ и интелегентни лица отбѣгватъ да заематъ стражарската служба по единствената причина, че имъ се плаща много ниска заплата. Би могло, да се привлечатъ и къмъ полиц. служба по интелегентни и будни лица, само ако и на стражара се заплаща по задоволителна заплата.

Варненска селска околия.

Полицейската стража при Варненското селско околийско управление се състои: отъ трима конни полицейски старши стражари, 22 младши конни стражари и 6 младши пѣши стражари.

Въ околията има три полицейски участъка, а именно: цѣнтралния съ седалище въ гр. Варна, съ единъ коненъ старши стражаръ, 14 конни младши и 4 пѣши младши стражари; Козлуджански участъкъ съ 1 коненъ старши стражаръ 4 кони младши и 2 младши пѣши стражари и 3. Камчийския участъкъ съ 1 коненъ старши и 4 младши конни стражари.

Отъ 15 общини иматъ само 12 пѣши общински стражари, 8 общини по единъ стражаръ, двѣ общини по 2 стражари или всичко 12 стражари. Въ останалитѣ петъ общини нѣма такива.

Мнѣние. Постоянна нощна стража изъ селата на Варненската селска околия има твърдѣ малко, изъ повечето села нощната стража се състои отъ самитѣ селени, които излизатъ по редъ. Моето мнѣние е да иматъ всичкитѣ общини по единъ пѣши и единъ коненъ стражаръ, който да обикаля нощно врѣме селата, да провѣрѣва нощната стража въ района на общината. Общинитѣ да прѣдвиждатъ въ бюджета си по добро възнаграждение за стражари, за да може да се подбератъ по добри и грамотни хора.

При това общинската стража да не се натоварва отъ общинското управление да изпълнява и куриерска служба, както повечето заематъ и тая длъжность, а буквално да изпълняватъ чиста административна полицейска служба.

Провадийска Околия.

Долната табелица показва числеността на стражата.

Общо число на полицейската стража.	Младши пълни.	Младши конни.	Старши пълни.	Старши конни.	Полицейски пристави	Полицейски ученици.	Персонала на участъка.	Числото на селско-общинската стража.
51	19	27	2	3	1	5	Завеждат се отъ старши пълни стражари, а въ Ново-Село отъ полицейски приставъ съ по трима м. л. конни стражари.	Има въ 20 общини по 1 общин. полицейс. стражаръ, а въ Караджаатската община 2 общински полицейски стражари.

Мнѣние.

Общинската полицейска стража до нѣкъдѣ си оправдава назначението. Ако на всѣкъдѣ се намѣрятъ лица пълнограмотни да знаятъ тия длѣжности, то назначението имъ ще бѣде напълно оправдателно, обаче за съжаление такива лица сж много рѣдко.

ВЪДОМОСТЪ

за произшествията, които сж станали въ Варненското окръжие отъ 1 юлий 1913 до 1 юлий 1914 год.

Наименование на околицѣ	Убити		Ранени		Самоубити			Покъшене за самоубийство		Намѣрени мъртъви тѣла		Удари		Пропаднали безъ вѣсть		Обри и кражди		Порои, градо-опитна и наводнение		Пожари		Подмѣтнато неяснопорочено дѣте		
	Умишлено	Случайно	Умишлено	Случайно	Съ обѣвяване	Съ отравяване	Съ оружие и други сръбства	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Варненска Град. околия	2	4	5	10	2	2	5	—	—	3	9	1	—	—	—	—	—	—	—	6	132600	—	—	
" селска "	2	1	5	2	—	1	2	—	—	3	3	—	—	—	2	154000	—	—	7	14600	1	—	—	
Провадийска "	9	—	1	—	3	2	2	—	—	5	4	1	1	1	86	60700	—	—	8	5650	—	—	—	
Всичко .	13	5	11	12	5	5	9	—	—	11	16	2	1	1	86	214700	—	—	21	152850	1	—	—	—
Прѣзъ миналата година	44	23	22	5	5	2	5	—	—	9	10	—	19	3292	4	—	—	—	145	363832	—	—	—	—

СВЪДЕНИЕ

По извършване наборитъ за 1913 и 1914 год.

ГЛАВА XIII.

НАБОРИ.

Наборитъ се извършватъ безъ прѣчки. Населението както всѣкога се явява охотно за изпълнение военната си тежба. Приложената по долу таблица на 8 военно полково окръжие дава ясно прѣставление за явилитъ се въ наборитъ войници. Отъ 31 полково военно окръжие нѣма свѣдения, понеже района му оста на въ окупираната отъ Ромжния територия.

		1913	1914			1913	1914
А Вписвани въ наборнитъ списъци.				в. Отъ навършили призивна възраст.			
а. Отклонени отъ миналитъ набори.				Християни		1293	1165
Християни		230	352	Мохамедани		258	475
Мохамедани		—	14	Евреи		24	11
Евреи		15	15	Всичко		1575	1651
Всичко		245	381	А Всичко		2316	2588
б. Отложени отъ миналитъ набори.				В. Не явени прѣдъ наборната комисия			
Християни		704	854	Християни		303	397
Мохамедани		—	—	Мохамедани		—	—
Евреи		23	37	Евреи		16	16
Всичко		727	891	Всичко		319	413
в. Навършили призивната възраст.				2. Отъ явилитъ се прѣдъ наборната комисия.			
Християни		1378	1242	а Намѣрени способни за военна служба.			
Мохамедани		258	475	Християни		1209	690
Евреи		27	12	Мохамедани		257	332
Всичко		1663	1729	Евреи		23	6
А Всичко		2635	3001	Всичко		1489	1028
Б. Явили се прѣдъ наборната комисия.				б. Намѣрени не способни за воен служба			
а. Отъ отклоненитъ отъ минал. наборъ.				Християни		75	186
Християни		36	98	Мохамедани		1	21
Мохамедани		—	14	Мохамедани освободени като изсѣлени въ Турция и други държави		—	85
Евреи		2	1	Евреи		—	4
Всичко		38	113	Всичко		76	296
б. Отъ отложенитъ отъ миналитъ набори.				в) 1. Отложени по недоразвитостъ.			
Християни		680	788	Християни		725	576
Мохамедани		—	—	Мохамедани		—	1
Евреи		23	36	Евреи		26	28
Всичко		703	824	Всичко		751	605

2. По сѣмейни причини	1913	1914	Не обложени съ дан.	1913	1914
Християни	—	36	Християни	—	44
Мохамедани	—	—	Мохамедани	—	4
Евреи	—	—	Евреи	—	—
Всичко	—	36	Всичко	—	48
3. За слѣдване въ училище			Зачеркнати като неправилно вписани		
Християни	—	130	Християни	—	433
Мохамедани	—	—	Мохамедани	—	50
Евреи	—	5	Евреи	—	5
Всичко	—	135	Всичко	—	488
А Всичко	—	135			
Д. Отъ намѣренитѣ неспособни.					
а. Обложени съ данъкъ					
Християни	75	142			
Мохамедани	1	17			
Мохамедани освободени и обложени съ данъкъ като изсѣлени въ Турция	—	85			
Евреи	—	4			
Всичко	76	248			

Забѣлжка. Въ рубриката — намѣрени способни за воена служба — прѣвъ 1913 година сж взети повече, понеже набора се произвѣде въ военно врѣме и облѣкчение по службата и отлагание, като ученици и по сѣмейни причини не се даваше.

ГЛАВА XIV.

Окрѣжни и общински врѣхнини, бюджети и отчети.

Единствения данъкъ събиранъ въ полза на окр. каса, отъ населението въ окрѣга, е окр. врѣхнина.

Нейниятъ размѣръ прѣвъ 1913 год. бѣ 10% върху всички видове прѣки данъци, съ изключение на поземелния налогъ, върху който бѣ 7%.

Прѣвъ 1914 год. тя си остана върху първитѣ видове пакъ 10%, а върху втория видъ 9%.

Отдѣлно гласуванъ и утвѣрденъ бюджетъ за 1913 год. окрѣга нѣмаше поради всеизвѣстнитѣ стекли се обстоятелствата още прѣвъ 1912 год..

Бюджета за 1912 год. остана въ сила и за прѣвъ 1913 год. на основание чл. 46 ал. 2-ра отъ закона за окрѣжнитѣ сѣвѣти и прѣдписание № 1251 с. г. на Министерството на Вѣтрѣшнитѣ Работи и Народното Здраве.

Анормално бѣ да се прилага прѣвъ 1913 г. бюджета на окрѣга за 1912 год., защото той изразяваше срѣдства и нужди на окрѣга въ неговата цѣлостъ отъ 5 околии, когато той прѣвъ 1913 год. значително се

намали, намалиха се слѣдователно неговитѣ приходни ресурси и нужди, съ окупиране на 3-тѣ му най-доходоносни и богати Балчишка, Добришка и Куртъ-бунарска околии.

Въпрѣки всичко туй бюджетното упражнение за 1913 год. се реализира добрѣ и приключи съ единъ излишъкъ отъ 56430·84 лева.

Подробности и всички други данни по смѣтководнитѣ операции на това бюджетно упражнение могат да се намѣрятъ въ отчета за дѣйността на постоянната комисия, нейно специално издание, което ще се раздаде на окр. съвѣтници, по случай свикването имъ на редовна сесия прѣзъ т. година.

Селско общинскитѣ и градски бюджети утвърдени и останали въ сила прѣзъ 1913 година нагледно сж прѣдставени въ слѣдващата таблица.

Селско общинскитѣ отчети се разглеждатъ и провѣряватъ отъ Варненската Окр. Постоянна Комисия, посредствомъ учрѣдения при нея провѣрителски институтъ.

Ето дѣйността ѝ въ това отношение:

Останали къмъ 1-й юлий 1913 год. за първоначално разглеждане.

а. Общински отчети	35
б. Училищни отчети	301

Постъпили прѣзъ годината до 30-й юлий 1914 год.

а. Общински отчети	40
б. Училищни отчети	141

Всичко за първоначална провѣрка: 517

Къмъ сжщата дата за окончателно провѣряване.

а. Общински отчети	36
б. Училищни отчети	116
в. Разрѣшени прѣгледи отъ См. Палата	—

Всичко за окончателна провѣрка: 152

Или всичко за първоначална и окончателна провѣрка: 669

Разгледани отъ 1-й юлий 1913 год. до 30 юлий 1914 год.

а. Първоначално	155
б. Окончателно	66
в. Извършени прѣгледи	—

Всичко разгледани: 221

Оставатъ за първоначална и окончателна провѣрка: 448

ТАБЛИЦА

За редовнитѣ и извънредни приходи и
разходи на селскитѣ и градски общини
въ окръга прѣзъ 1913 год.

№ общини	Имена общини	Редовни приходи	Извънредни приходи	Общи приходи	Общи разходи	Излишъкъ
1	Бургаска община
2	Варненска община
3	Видинска община
4	Врачанска община
5	Габровска община
6	Горноградска община
7	Добричска община
8	Дупница община
9	Елховска община
10	Земляничанска община
11	Каварна община
12	Калояновска община
13	Кюстендилска община
14	Ловчанска община
15	Лясковска община
16	Мездра община
17	Момчилска община
18	Мунярска община
19	Народна община
20	Оряховска община
21	Пазарджикска община
22	Перникска община
23	Плевенска община
24	Поморавска община
25	Радика община
26	Розовска община
27	Сливненска община
28	Смоланска община
29	Стара Загора община
30	Товунска община
31	Търновска община
32	Троянска община
33	Хабровска община
34	Хасковска община
35	Христова община
36	Червенска община
37	Черногорска община
38	Черноморецка община
39	Шабля община
40	Шуменска община
41	Ямболска община

№ по редъ	Наименоване на околията и общината	Приходъ	
		лева	ст.
I Варненска околия			
1	Варненска градска община		
	редовни :	1577410	—
	извънредни :	2570295	—
	Всичко	4147705	—
2	Авренска община		
	редовни :	24955	—
	извънредни :	29630	—
	Всичко	54585	—
3	Аджемлерска община		
	редовни :	15063	—
	извънредни :	5448	—
	Всичко	20511	—
4	Арнаутларска община		
	редовни :	16151	—
	извънредни :	14912	—
	Всичко	31063	—
5	Бѣлевска община		
	редовни :	18214	—
	извънредни :	10281	—
	Всичко	28495	—
6	Бѣлеяска община		
	редовни :	10308	—
	извънредни :	5912	—
	Всичко	16220	—
7	Ботевска община		
	редовни :	28966	—
	извънредни :	3713	—
	Всичко	32679	—

Разходъ	Излишекъ или дефицитъ	% на общинската връхния								
		Редовна върху			Извънредна върху					
		Данъкъ занятие и данъкъ згради	За кръчмитъ и кафенетата	За поземелния дан. и беглика	Върху всички данъци	Следна гна				
лева	ст.	лева	ст.							
1572010	—			40%	70%	25%	—	—		
2755295	—			30%						
4327305	—	179600	—							
29245	—			30%	75%	15%	15%	10%		
26340	—									
54585	—	—	—							
16945	—			30%	75%	15%	15%	—		
3366	—									
20311	—	200	—							
20861	—			30%	75%	15%	15%	—		
10202	—									
31063	—	—	—							
26562	—			30%	75%	15%	15%	—		
1933	—									
28495	—	—	—							
14314	—			30%	75%	15%	15%	—		
1703	—									
16017	—	200	—							
15931	—			30%	30%	15%	15%	—		
16748	—									
32679	—	—	—							

№ по редъ	Наименоване на околията и общината	Приходъ		
		лева	ст.	
20	Дамналж-Ортанска община	редовни :	7123	—
		извънредни :	2040	—
		Всичко :	9163	—
21	Девненска община	редовни :	14827	—
		извънредни :	34430	—
		Всичко	49257	—
22	Елесъ-Факийска	редовни :	9598	—
		извънредни :	2165	—
		Всичко	11763	—
23	Кадж-кьойска община	редовни :	9019	—
		извънредни :	5091	—
		Всичко	14110	—
24	Кара-Агачска община	редовни :	21352	—
		извънредни :	5833	—
		Всичко	27185	—
25	Караджаотска община	редовни :	34523	—
		извънредни :	18534	—
		Всичко	53057	—
26	Кюпрюкьойска община	редовни :	28303	—
		извънредни :	18572	—
		Всичко	46875	—

Разходъ	Излишекъ или дефицитъ		% на общинската връхнина						
			Редовна върху			Извънредна върху			
			Данъкъ занятие и данъкъ згради	За кръчмигъ и кафецетата	За поземелния дан. и обглия	Върху всички данъци	Специална		
лева	ст.	лева	ст.						
8493	—	—	—	—	30%	75%	15%	15%	—
670	—	—	—	—					
9163	—	—	—	—					
30797	—	—	—	—	30%	75%	15%	15%	—
15765	—	—	—	—					
46562	—	2695	—	—					
10344	—	—	—	—	30%	75%	15%	15%	—
1419	—	—	—	—					
11763	—	—	—	—					
12914	—	—	—	—	30%	75%	15%	15%	—
1196	—	—	—	—					
14110	—	—	—	—					
17394	—	—	—	—	30%	75%	15%	11%	—
9791	—	—	—	—					
27185	—	—	—	—					
30860	—	—	—	—	30%	50%	15%	15%	—
22197	—	—	—	—					
53057	—	—	—	—					
43304	—	—	—	—	30%	75%	15%	15%	—
3471	—	—	—	—					
46775	—	100	—	—					

№ по редъ	Наименоване на околията и общината	Приходъ		
		лева	ст.	
27	Лопушненска община	редовни :	12618	—
		извънредни :	4100	
		Всичко	16718	—
28	Невшанска община	редовни :	12331	—
		извънредни :	9378	
		Всичко	21709	—
29	Ново-Селска община	редовни :	21825	—
		извънредни :	26550	
		Всичко	48375	—
30	Рѣка-Девненска община	редовни :	13380	—
		извънредни :	8269	
		Всичко	21649	—
31	Синделска община	редовни :	17972	—
		извънредни :	3463	
		Всичко	21435	—
32	Тестеджийска община	редовни :	9372	—
		извънредни :	10138	
		Всичко	19510	—
33	Тюркъ-Арнаутларска община	редовни :	17480	—
		извънредни :	8180	
		Всичко	25660	—

Разходъ	Излишекъ или дефицитъ		% на общинската връхнина						
			Редовна върху			Извънредна върху			
			Данъкъ занятие и данъкъ згради	За кръмитъ и кафенетата	За поземелния дан. и беглика	Върху всички данъци	Специална		
лева	ст.	лева	ст.						
14248	—				30%	75%	15%	15%	—
2470	—								
16718	—								
20529	—				30%	75%	15%	15%	—
1180	—								
21709	—								
43706	—				30%	75%	15%	15%	—
4669	—								
48375	—								
19045	—				30%	50%	15%	15%	—
2534	—								
21579	—	70	—						
20155	—				30%	30%	15%	15%	—
1280	—								
21435	—								
16731	—				30%	75%	15%	15%	—
2779	—								
19510	—								
22123	—				30%	75%	15%	15%	—
2564	—								
25687	—	27	—						

№ по редъ	Наименоване на околията и общината	Приходъ		
		лева	ст.	
34	Ченгенска община	редовни :	8895	—
		извънредни :	4015	—
		Всичко	12910	—
35	Черковненска община	редовни :	14259	—
		извънредни ;	12886	—
		Всичко	27145	—
36	Шадж-квойска община	редовни :	13495	—
		извънредни :	7960	—
		Всичко	21455	—
37	Ясжтепенска община	редовни :	15322	—
		извънредни :	20802	—
		Всичко	36124	—

Разходъ	Излишекъ или дефицитъ	% на общинската върхнина						
		Редовна върху			Извънредна върху			
		Данъкъ занятие и данъкъ згради	За кръчмитъ и кафенетата	За поземелния дан. и беглика	Върху всички данъци	Специална		
лева	ст.	лева	ст.					
12110	—			30%	50%	15%	15%	—
800	—							
12910	—							
22201	—			30%	75%	15%	15%	—
4944	—							
27145	—							
20084	—			30%	75%	15%	20%	—
1371	—							
21455	—							
21914	—			30%	75%	15%	15%	—
14210	—							
36124	—							

СЪДЪРЖАНИЕ.

ГЛАВА I.	
Пространство и население	3
ГЛАВА II.	
Варненско пристанище	5
ГЛАВА III.	
Сухопътни съобщения, архитектура и благоустройство	20
ГЛАВА IV.	
Поща, телеграфи, телефони и радиотелеграфъ	45
ГЛАВА V.	
Скотовъдство	52
ГЛАВА VI.	
Търговия, промишленостъ и занятия	97
ГЛАВА VII.	
Кредитни учреждения	112
ГЛАВА VIII.	
Земледѣлие и отраслитѣ му	118
ГЛАВА IX.	
Гори	136

ГЛАВА X.

Народно здраве 140

ГЛАВА XI.

Народна просвѣта 153

ГЛАВА XII.

Стража и обществена безопасностъ 179

ГЛАВА XIII.

Набори. 184

ГЛАВА XIV.

Окръжни и общински връхнини, бюджети
и отчети 187

